BOYLE
Opera

TOM. II

1680

14983/B
vol. 2

[illegible] ½ pl.

[opera. B.]

22502883779

1.
2.
3.
4.
5.
6.
7.
8.
9.
10.
11.
12.

Tom. II.

Tractatus aliquot.

1. Tractatus in quibus continentur ſuſpitiones de latentibus quibusdam qualitatibus aeris.
2. Exercitationes de atmoſphæris corporum conſiſtentium.
3. Specimen de gemmarum origine et virtutibus. Adeſt in alio vol.
4. Cogitationes de S. Scripturæ ſtylo.
5. Experimentorum novorum phyſico-mechanicorum continuatio ſecunda in qua experimenta varia.
6. Nova experimenta pneumatica reſpirationem ſpectantia.
7. Tentamen porologicum ſ. ad poroſitatem corporum tum animalium tum ſolidorum detegendam.
8. Obſervationes de ſalſedine maris.
9. Apparatus ad hiſtoriam naturalem ſanguinis humani.
10. Origo formarum et qualitatum.
11. De ſpecificorum remediorum cum corpuſculari philoſophia concordia, et de ſimplicium medicamentorum utilitate.
12. Tractatus de ipſa natura.

SPE

CO

SIMI

RO

No

XI

15068 B 11

DE SPECIFICORUM REMEDIORUM *CVM* CORPVSCVLARI PHILOSOPHIA CONCORDIA.

Cui acceſſit DISSERTATIO *de Varia*

SIMPLICIVM MEDICAMENTORVM UTILITATE ET USU.

Authore

ROBERTO BOYLE

NOBILI ANGLO, SOCIETATIS REGIÆ SOCIO.

GENEVÆ,

Apud SAMVELEM DE TOVRNES.

M. DC. LXXXVII.

PRÆFATIO AUTHORIS.

SEQUENTIS Tractatus origo, cujus ſub initium mentio fit, non quid adeò fictitium erat, ut Lector fortè quiſpiam ſibi perſuaſerit: at quamvis me reipsâ inviſerit Medicus quidam ſolâ mihi famâ notus, eo omnino conſilio ut ſua contra Corpuſcularem Philoſophiam dubia proponeret, quæ multis mihi expoſuit, quia tamen quæ propiùs in colloquio illo agitata ſunt, paucis exponi nequeunt, non ægrè, credo, Lector feret, ſi ſcopum, metámque huic Tractatui propoſitam, hac præfatione indicavero. Monendus itaque inprimis es, amice Lector, non eſſe hîc expectandam, ut aliqui expectabant, præſcriptionum *Remediorum Specificorum* congeriem; ex ipſo enim titulo ſat ſupérque eluceſcit ſequente Tractatu Philoſophicam contineri ſpeculationem, cùm eò ſpectet, ut oſtendat ſi *Specifica Remedia* dentur, ut dari quædam vero ſimillimum eſt, notas ipſâ experientiâ ipſorum virtutes cum corpuſcularis, ſeu novæ, ut vocant, Phi-

 loſophiæ

loſophiæ principiis conciliari poſſe, aut eadem certè non evertere, ſi eorundem operationes eorum ope dilucidè fortè explicari nequeant: atque ut ejuſcemodi ſequentis Tractatus agnoſcitur eſſe ſcopus, ita non tam *Medicum* hîc, quàm *Naturaliſtam* agere ſtatui; cùm enim *Phyſicæ* cultores ob latiſſimum hujus ſcientiæ objectum indefinitè inquirere debeant in rerum corporatarum naturam, Phænomenáque, neceſſe omnino eſt, artem medicam, háncque ſcientiam, licèt modò non eodem, finéque idem circa argumentum occupari.

Variæ enim ſunt noxiæ, innoxiæque humani corporis mutationes, quas *Naturaliſta* intuetur tanquam phænomena tantùm à cauſis naturalibus in corpore animalis producta, dum eaſdem conſiderat Medicus ut morborum ſymptomata, aut remediorum effectus; inde enim ad veritatem inveniendam, hinc ad valetudinem recuperandam juvatur: ſed quia alibi peculiariter examino cognationem diſtinctionémque, inter diſciplinam quam *Naturaliſta*, eámque quam Medicus colit, hujuſce rei hîc mentionem non faciam: fatebor itaque potiùs potuiſſe me haud dubiè ſequentem Tractatum variè locupletare, ſi ex celeberrimi *Villiſii* ſcriptis mutuari quidpiam voluiſſem, ſed præterquam quod ipſius lucubrationes ad manum non erant, nullum volui ab ipſius notionibus præjudicium admittere: eâque eram in mente, non ingratum ei, ad quem ſcribebam, futurum, ſi reſciret quid res ipſa abſque alienâ ope mihi ſuggereret: nunc itaque obſervandum venit, licèt eò rectà ſequens

Tractatus collimet ut corporum quorumdam phænomena explicet, quæ ab uſu *Medica* dicuntur, quóque modo aſcriptos ſibi effectus producere queant, ſpeculationémque magis quàm praxim hæc diſſertatio ſapiat, concluſiones tamen inde ductæ, variæque ab induſtria hac, in qua degimus ætate, rerum hîc contentarum applicationes, practicum quoque Tractatum hunc reddere poterunt: ſæpe enim animadverti, varia remedia, methodóſque etiam inſignes, aut ne commemoratas quidem fuiſſe à Galenicis; eorumque recentioribus antagoniſtis, aut, ſi hæ fortè ab aliis propoſitæ fuerint, idcirco tantùm rejectas fuiſſe has methodos, remediáque, quod quo operarentur modo, prodeſſentve explicari non poſſet, cùm interim dedeceat Medicum id adhibere remedium cujus operandi modum explicare nequeat; quantum detrimenti ægri patiantur à Medicorum adverſus utile remedium præjudiciis ab eo conjici poterit qui examinare voluerit, quàm multæ prægnantes mulieres, qui veroſimiliter phlebotomiæ uſu ſervari potuiſſent, perierint, quòd adhibita ea non fuerit: quia ſcilicet hoc remedium Medicis authoritate Hippocratis commotis per multa ſæcula diſplicuerat: quapropter ſi objectio contra remedia ſpecifica ita ſolvatur, ut oſtendatur fieri poſſe ut remedia ſpecifica operentur modis mechanicæ Philoſophiæ principiis congruentibus, licèt à vulgari Scholarum doctrinâ alienis; ſi hoc, inquam, Tractatus hic præſtiterit, patentem is Medicis campum ape-

ruerit, alliciétque Medicos, ad multorum remediorum uſum, de quibus aut ne cogitârant quidem, aut quæ præjudicio quodam condemnârunt: cùm autem ſpecifica ſi haberi poſſint, manifeſtam nullam alicujus domini virtutem prodant, reliquíſque, cæteris paribus, remediis mitiùs operentur, omnino cenſeo futurum ut citiùs morbi faciliùs tutiúſque curentur; ſi revocentur ea ad uſum, animentúrque Medici tum ad nova *adinvenienda*, *tum ad hactenus inventa adhibenda*: *Eſt aliquid prodire tenus, ſi non datur ultra.*

EDITORIS

EDITORIS PRÆFATIO.

QVædam, *de quibus hîc agit, argumenta, obiter Author proponit in Libro inſcripto,* Vtilitas Experimentalis Philoſophiæ, *dudum edito, ſed contigit ut diſſertationem hanc de* Specificis *utilitatéque ſimplicium medicamentorum ſcribere coactus fuerit in pago ubi liber ille ad manum non erat, quid quod in memoriam revocare non poterat omnia in eo jam à ſeptemdecim, aut octodecim annis ſcripta: quapropter licèt diligenter animadverteret, ne quidquam in eo Tractatu ſcriptum, in hoc repeteret quantumvis ad rem præſentem illud faceret; cùm tamen poſtquam hic Tractatus prelo commiſſus eſſet, alterum recuperâſſet, quem pluribus annis non viderat, eadem comperit in utroque libro commemorata: quod licèt nonnihil moleſtè ferat, eo tamen minus, quòd pauca ſint novis comparata, eóque modo propoſita, ut meræ perſpicaci Lectori repetitiones videri non poſſint: & quamvis Tractatus præmemoratus argumenta quædam quibus ſimplicium medicamentorum uſus inculcatur, obiter attingat, attamen præterquam quod plura in ſequente Tractatu commemorentur, illic ea tantùm digito quaſi monſtrantur, cùm hîc fuſè, varièque illuſtrentur: quia autem Liber ſuperiùs commemoratus per multos annos rarus admodum fuit, non illibenter, qui eo carent, quædam ibidem contenta, hîc reperient, cùm autem hanc Diſſertationem lati-*

nitate

nitate donandam Author præciderit, cenſuit nihil ſe latinis Lectoribus non gratum facturum ſi quædam ex libro nondum latinè edito mutuaretur.

Nihil ulterius de rebus in utroque hoc Tractatu contentis ſuperaddam cùm appoſiti, utrique, tituli nobiliſſimi Authoris ſcopum indiciis haud obſcuris indicent: illud tantùm dicam priore Tractatu id reipsâ effectum eſſe, quod nullus hactenus molitus fuerat: eo enim maximi ſanè momenti objectio adverſus novam Philoſophiam, ſeu corpuſcularem planè, plenèque diluitur: ea autem objectio à Remediis Specificis *petitur, quorum hactenus virtutes, operationéſque corpuſcularis Philoſophiæ principiis minimè congruas è doctis etiam non pauci cenſuerunt: quare non Philoſophis tantùm ſpeculationi deditis gratum quid hujuſce difficultatis ſolutione prænobilis hic Author præſtat: ſed & Medicis perutile quid dum quædam hinc, inde principia inſinuat, quibus & tuta, ſecuráque omnis eventûs praxis inniti queat, ipſique præſcriptionum ſuarum rationem reddere poſſint, earum præſertim quæ* Specifica Remedia *continent, quarum operationes non aliter ægris hactenus explicare potuimus, quàm* Specificæ, *hoc eſt occultæ qualitatis ope.*

Tractatus huic annexus, ſeu adhortatio ad Simplicium Medicamentorum uſum, *tam publicæ latèque patentis utilitatis eſt, ut vel hoc nomine Authori noſtro Genus humanum multùm debeat: iis enim rationis experientiæque momentis ut & Diſſertatio prior, innititur, quibus Authoris fama, tum domi, tum foris, ubi vulgò* Philoſophus Britannicus *audit, inſiſtere poſſit.*

DE

DE SPECIFICORUM REMEDIORUM CUM CORPUSCULARI PHILOSOPHIA CONCORDIA.

PRÆFATIO *ad Amicum ſummè eruditum* D. F.

CUM è poſtremo noſtro colloquio animadvertiſſem à corpuſculari te Philoſophia deterreri argumento quodam, ab arte ipſa Medica, quam profiteris, experientiâque ducto, quòd ſcilicet ſpecificorum remediorum virtus ipſi minimè congruat: quia mechanicam quam tantopere amo hypotheſim, à te quem tanti facio, negligi nollem, hunc idcirco tractatulum tibi exhibendum cenſui, licèt quædam tantùm ſit ampliatio quorumdam ex iis, quæ jamdudum amici cujuſdam gratiâ, de origine ac productione qualitatum occultarum obſervâram: quamvis enim futurum non exiſtimem ut levioribus hiſce tibi fiat ſatis, tibi, inquam, maturo judicio, ac præſtanti eruditione Viro, iis tamen fortè fiet,ut opineris fieri omnino poſſe ut peritior quiſpiam eas difficultates penitus exhauriat, ſuperetque, quos imperitior ego elevare queam.

Occultæ remediorum ſpecificorum qualitates hîc loci non ſunt prætermittendæ: neque enim aliarum occultarum moræ curioſitatem tantùm noſtram irritant, ſed & valetudinem noſtram propiùs ſpectant: ac deinceps majoris longè momenti futuræ ſunt, quàm multi ſibi fingant,utut ſit,operæ fortè pretium fuerit eas hîc paucis vel idcirco tantùm expoſuiſſe quòd non pauci eruditi Medici, ut nonnulli ex ipſis mihi ſignificârunt, vel hoc nomine corpuſcularem Philoſophiam vel rejiciant, vel non tanti faciant, quòd ſpecifico-

rum remediorum virtutibus conciliari eam non poſſe putent, quaſi harum ne- que generalem, neque particularem reddere rationem queat.

Triplex omnino qualitatis genus *ſpecificarum* nomine à Medicis compre- hendi comperio : à quibuſdam enim ſpecificam habere qualitatem remedium dicitur, quia ſcilicet particulari cuipiam corporis parti peramicum eſt, puta cordi, cerebro, oculo, &c. ab aliis ſpecifica qualitate attrahere dicitur, at- que evacuare determinatum quempiam humorem, ut choleram, phlegma, &c. ſed frequentiùs longè remedium *ſpecificum* perhibetur, quòd hunc illum- ve particularem morbum ut pleuritidem, aſthma, colicam, hydropem, &c. occultâ quâdam proprietate curare dicitur: quocirca cùm hoc præcipuè ſen- ſu, vocabulum hoc, *ſpecificum*, à Medicis uſurpetur, eodem illud ſenſu ſe- quente in diſſertatione plerumque accipiam, quamvis ubi res poſtulabit, aut occaſio ſeſe dabit,geminos alios ſenſus neglecturus non ſim.

Prius tamen quàm ad particularia gradum faciam, non abs re fuerit, ut omnis errori præripiatur locus, indicare quo ſenſu vocem hanc *ſpecificum* ſequente in Tractatu accepturus ſim, maximè in poſtrema trium præmemora- tarum acceptionum.

Nomine itaque *Remedii Specifici* nequaquam illud intelligo quòd eum, ad- verſus quem natum eſt,morbum ſemper ſi adhibeatur curaturum ſit:neque enim in ejuſmodi remedium unquam incidi: neque illud ſpecificum volo,quod neque catharticâ, neque diureticâ, neque ſudorificâ reliquorum remediorum more virtute agit, ſed arcanâ quadam, quam nullus explicet proprietate:.per re- medium itaque ſpecificum illud intelligo quod perſæpe, aut certè plerumque, vel inſigniter ægrotum alleviat, vel vulgaribus certè remediis potentiùs, ſi- ve interim omnino curet, necne, aut multum morbum ipſius imminuat, quod- que virtute quadam peculiari agit : cæterum ſi quâ laudabili donatum ſit qua- litate : ſalutaris tamen ipſius effectus immeritò aſcriberetur, ei, quam poſſi- det, manifeſtæ illius qualitatis intentioni, puta caloris, frigoris, amaroris, vir- tutis ſudorificæ, &c.

Duæ magni momenti quæſtiones circa ſpecificas remediorum virtutes pro- poni poterunt : quæri itaque primò poterit,an ſpecifica ulla exiſtant remedia; ſecundò an his, ſi dentur, mechanica hypotheſis adaptari queat.

Harum quæſtionum prior duplicem pati ſenſum poterit, vel enim proponi poteſt comparatè ad eam quam jam rerum habemus cognitionem, vel com- paratè ad eam quam temporis progreſſu acquirere poſſumus.

Senſu poſtremo (ut hîc loci hoc primùm expediam) neutram contradictio- nis partem propugnandam ſuſcipiam : neque enim ſpes tantùm me aliqua te- net, ſed ea omnino in opinione ſum, futurum aliquando ut ſagacium homi- num induſtriâ, plerarumque earum qualitatum quas occultas dicimus, cauſæ detegantur, necnon & ſpecificarum quæ remediis aſcribuntur, virtutum : aliunde, omnino vereor ne non eo homines, quem optarem, ſucceſſu, inveſti- gent veras, immediataſque cauſas effectuum ſalutarium quorumdam reme-

diorum, etiam inſtrumentorum ope, effectuum,inquam,ſalutarium, qui à delicatis admodum nec communibus texturis oriuntur, motibuſqúe miro quodam modo, quíque noſtros ſub ſenſus non cadunt, directis: quæ quidem conjectura eò veriſimilior futura eſt, ſi mirabiles illos idioſyncraſias diſpoſitionum conſideremus, quarum optimorum Scriptorum libri varia nobis ſuppeditant exempla: quibus non pauca, ſi opus foret, à me ipſo obſervata ſuperaddere poſſem: quamvis autem non me lateat,non improbabilem aliquorum ejuſmodi reddi rationem poſſe, ut quorumdam à caſeo, felibuſqúe horroris: ejuſmodi tamen explicationes ad alia extendi non poſſe puto, quæ hîc nominari poſſent, ſi hoc ea loco examinanda forent.

Quod ad priorem quæſtionis ſuperiùs propoſitæ ſenſum attinet, fateor ad affirmativam me magis propendere partem, quantum conjicere mihi licuit ex iis Medicorum ſcriptis quæ in manus meas inciderunt: quod idcirco addo quòd privatis quibuſdam derogare nollem qui ſæculo adeò curioſo ac ſagaci, profundiorem fortè rerum cognitionem aſſecuti ſunt, quam ii Medici qui de occultis, ſpecificiſqúe remediorum qualitatibus cogitata ſua publicârunt: fuêre, ſcio, ſemper, nec deſunt adhuc Medici dogmatici, qui ſcholaſticæ Philoſophiæ principiis, ut contendunt, freti, nullas medicas admittunt virtutes, quas manifeſtas ad qualitates reduci non poſſe exiſtiment: ſed de his meritò conqueritur alicubi Galenus, quòd vel *Materiam facti*, ut aiunt, omnino negent, vel cauſas iis quos explicare nituntur, effectibus omnino impares afferant: quod autem ad me ſpectat, tantum abeſt ut credam ab ejuſmodi hominibus rationes, quibus cuiquam fiat ſatis, occultiorum medicamentorum, virtutem afferri poſſe,ut contra exiſtimem obvias etiam familiareſqúe ſimplicium virtutes, eorum principiis dilucidè explicari ab iis non poſſe.

Omnino itaque cenſeo ſenſu prius expoſito, quædam reipſâ extare remedia, quæ *ſpecifica* dici mereantur.

Hanc autem opinionem variæ mihi rationes perſuaſerant, atque ut ab ea primùm quæ minoris momenti eſt, incipiam: huic ſententiæ ſuffragantur plurimi eruditi Medici tum recentiores, tum antiqui, atque ipſe etiam locis non paucis Galenus: ubi enim, memini, (*Galen. de ſimp. Med. fac. lib.* 11.) de ſpecifico quodam contra morſum canis rabidi remedio agit, cujus virtutem occultæ cuipiam qualitati, aut ut ipſe loquitur, totius ſubſtantiæ proprietati aſcribit, hac occaſione pollicetur, librum ſe de iis quæ eo modo operantur, conſcripturum: qui liber ſi cum aliis ipſius operibus ad nos perveniſſet,eum enim alicubi tanquam ſcriptum citat, non pauca fortè in opinionis noſtræ firmamentum ſuppeditâſſet.

Quamvis autem in rebus merè Philoſophicis, parum authoritate ſolâ commovear, unanimis tamen hac in controverſia plurium doctorum Medicorum conſenſus, eò majoris momenti eſt, quòd eorum plerique quotidianæ praxeos opportunitate obſervare facilè potuerint, utrum necne, remedia quædam *ſpecifica* dici mererentur: horum porro authoritas eò majorem noſtro in caſu

vim obtinet, quòd nullum ſub artem ſuam celebriores maximè cadere effectum velint cujus ipſi cauſam aſſignare nequeant: deinde paritate quadam rationis, ut *ſpecifica* admittam, inducor: certum enim omnino eſt varios eſſe periculoſos admodum morbos, quos exigua admodum veneni portio produxerit, quod tam terrorum effectuum cauſa non extitit, manifeſtâ ullâ qualitate, ſive prima, ſive ſecunda, ſive tertia; hæc eſt enim qualitatum non admodum, meo quidem judicio, accurata apud Medicos deciſio, ſeu diſtinctio.

Hac occaſione caſum quempiam ſanè mirum ſuperaddam, ſuper quo, ſtatim ferè, ubi res contigiſſet, expertus me *Oculiſta* conſuluit: caſus autem is ita ſe habebat: cùm quidam in multam lucem lecto ſe continuiſſet, ut ſupinus fortè jacebat, grandiorem ex lecti umbellâ imminentem ori araneam conſpexit, quare cùm ſupinæ, uxorem, quæ fortè in cubiculo aderat, negligentiæ accuſâſſet, ſcopas illa in ſuperiorem umbellæ partem ut aranea excuteretur, impegit, ſed pediculis illa ſe ſuis, ne avelleretur, defendit; moxque ſive perterrita, ſive violentâ hac ſuccuſſione irritata, demiſit rectà in apertum aſpicientis eventumqúe expectantis oculum guttulam liquoris cujuſpiam, cujus quidem ille, cùm acrimoniam nullam ſentiret, ſed ſenſibilem potiùs frigiditatem perciperet, rationem nullam habuit, neglexitqúe: quare veſtibus ſe ſuis cætera nihil ſolicitus circumcinxit: ſed non ita diu poſt, cùm alterum oculum digito detergeret, ſubitò ſe ſeu coclitem, invocatâ fruſtra aſtantium ope, ſenſit: oculus enim in quem aranea guttulam demiſerat, licèt nullam in eo aſtantes mutationem percipere poſſent, videndi facultate omnino privatus fuit: eum itaque de quo ſupra, Oculiſtam conſuluit: utrùm autem viſum necne poſtea recuperârit, compertum non habeo, cùm fruſtra & ego & Oculiſta, domum in qua degebat, quod fortè malè eam deſignâſſet, reſcire conati eſſemus: hoc mihi in mentem revocabat, miratum me aliquando eſſe, muſcas longè citius ab araneis interficiendas, quàm ſi vel earum capita reſecentur, vel aciculis, acubuſve, perforentur.

Ut autem ad ea, quæ exigua ſæpe veneni quantitas gignit, mea ſeſe iterum oratio convertat: hinc meo quidem judicio facilè quis concluſerit, remedia appropriata, copioſiùs præſertim adminiſtrata, inſignes admodum in corpore humano mutationes in melius producere poſſe: ſed quis fortè reſponderit, damnum inferri facilius, quàm procurari id quod commodum utileque eſt; atque ita omnino rem ſe in genere, habere non diffitebor: in hoc tamen, de quo nunc, caſu, conſiderandum venit, venena quædam, quæ horrenda adeò ſymptomata in corpore producunt, appropriatis ſæpe remediis ſeu antidotis curari: quibus proinde ſanandi facultas ſat magna inſit, ut ordinario naturæ juvantis concurſu venenati humoris efficaciam ſuperent: cujus rei obvium hoc exemplum proponam: ut enim ſuaviùs odora quævis fuueſta ſæpe tetráque in hyſtericis Symptomata gignunt, ita uſtarum plumarum, perdicum puta, gallorum ſylveſtrium vapores tam citò ſæpe ea curat, quàm ſuavis odor eadem produxit: nec ſemel comperi mulieres ejuſmodi

forti

forti ſpiritu cornu cervi, aut ſalis ammoniaci breviori temporis ſpatio ſibi reſtitui, quàm fragrantium odorum vi in paroxyſmum inciderant.

Tertia, præcipuáque ratio, qua ut *Specifica* remedia admittam, inducor, ab experientiâ ducitur, teſtimonium hic Galeni proponere mihi liceret, qui non ſemel aſſerit, ſe propterea, magnam repoſuiſſe virtutem ſpemque contra rabidi canis morſum in cineribus Cancrorum combuſtorum, quòd nullus qui hos adhibuerit, mortuus fuerit: atque ut de eorum utilitate hoc obiter dicam,† addit,licèt miranda prorſus ſit horum cinerum vis,cùm vel ſoli adminiſtrantur, eorum tamen virtutem augeri poſſe, ſi decem partibus cancrorum combuſtorum, partes quinque Gentianæ, aut thuris addiderimus: teſtaceorum porro horum piſcium combuſtorum virtutem, aliquot ante Galenum ſæculis cognitam fuiſſe comperio: eos enim Dioſcorides commendat adverſus eundem, de quo *Pergamenius*, Morbum: ſuperſedebo hoc loco ea recenſere remedia, quæ, licèt à quibuſdam eruditis Medicis laudantur ut ſpecifica, ab aliis tamen aut ut dubia reputantur; aut certè penitus rejiciuntur, cùm convenientiùs ſatque fortè futurum ſit, ſi duo triàve proferamus quæ notiora ſunt.

Quotidianâ penè experientiâ in Italiâ, aliiſqúe calidis regionibus innoteſcit, licèt Scorpionum ſtimuli valde acutum ſæpe dolorem producant,horrendáque ſymptomata, huic tamen malo facilè obviam iri, ſi Scorpio attritus vulneri apponatur, aut oleo Scorpionum pars læſa inungatur (quod idcirco ubique ferè illic reperitur) hoc porro oleum ſuffocatis communi in oleo Scorpionibus diuque Soli expoſito conficitur; cæterum liquor hic nullam manifeſtam præ ſe fert qualitatem cui indita ipſi ſanandi vis aſcribi poſſit.

Eorum Serpentum morſus, quos ob excitatum vacuâ quadam in caudis veſicâ ſonitum, ſonoros, ſeu *Rattle-Snakes*, Angli dicunt, longè venenatiores, periculoſioreſque Scorpionum ſtimulis ſunt: cujus quidem rei teſtis oculatus, qui plures in Virginia annos vixerat, ubi frequentes admodum ſunt, permirum ſanè mihi exemplum retulit, quod jam referre non vacat; cultores tamen ejus regionis Anglicorum Serpentum morſus feliciter curare ſolent ope cujuſdam plantæ, quæ ab effectibus, nativóque ſolo, *Serpentaria* Virginianæ nomine innoteſcit.

Quòd cortex Peruviana, in Anglia vulgò *Pulvis Ieſuiticus*, dicta, *Specificum* ſit adverſus febres maximè quartanas remedium, plures docti Medici non admittunt modò, ſed propugnant; cujus quidem Celeberrimus meritò Williſius privato quodam mecum in colloquio hoc elogium fecit, ubi aliorum in eandem cenſuram prius inſinuaſſet, *Nobiliſſima* eſt, inquit, quam novimus *Medicina*: quamvis autem examinare nolim, an tam certum tutumque adverſus febres *Specificum* ſit, quàm à non paucis eruditis Medicis vulgò reputatur, *Specificum* tamen remedium omnino reor adverſus febrium intermittentium paroxyſmos, ſi *Specificum* ſenſu ſuperiùs declarato accipimus, cùm longè

† *Galen. de Simpl. Med. fac. l.* 11.

gè majoris virtutis ſit quàm alia remedia antiſcorbutica à pleriſque Medicis per multa ſecula adhibita.

Atque commemorare hîc ipſe poſſem, vidiſſe me lapidem, cujus in hæmorrhagiis ſiſtendis efficacia mira mihi videbatur, aliumque quempiam qui adverſus morbos non paucos mirum in modum valebat, quamvis neutrum obſervârim manifeſta quapiam qualitate agere: alia quædam addere hîc loci particularia poſſem, quæ in confirmationem opinionis noſtræ ab experientia duci poſſunt, niſi aptiùs fortè collocanda forent in reſidua aliqua diſſertationis hujuſce parte.

Scio equidem tria præcipui momenti argumenta, ab iis qui remedia *ſpecifica* rejiciunt, proponi: quidam enim Medici negant ullos remediorum effectus eſſe ejuſmodi, ut ipſa mereantur ſpecifica dici; noſtram alii opinionem amplecterentur, niſi modum quo remedium *ſpecificum* operaretur, inexplicabilem putarent, quod propterea rei eo nomine rejiciunt: alii rurſus, multum ab his diſcrepantes, ea quidem efficacia admodum fatentur, ſed omnem eorum efficaciam à manifeſtis qualitatibus derivant, puta calore, frigore, tenuitate partium, facultate diureticâ, emeticâ, &c. Vnum tantùm ab iis qui remedia ſpecifica rejiciunt proponitur argumentum, ejus fateor momenti roboriſque in ſpeciem, ut hoc loco ſpeciatim illud examinandum judicem, ne fortè niſi dilueretur, non leve contra quæcunque ſequente in diſſertatione dicturi ſumus, præjudicium concitaret. Dici enim poterit medicinam interiùs ſumptam in Stomacho, viſceribuſque multum immutandam digeſtione, alimentiſque illic præviis, magnamque illius partem inter excrementa proſcribendam, egreſſamque jam è ſtomacho variis diſcrepantium texturarum *Colis*, *Strainers*, impingendam, quæ omnia fortè, vel pleraque corpuſculorum medicorum ſiſtant: ſi quæ autem fortè utpote acutiora per hos omnes obices penetrent, aut ſubſtantiæ corporis aſſimilabuntur, aut omnino mutabuntur ab iis partibus, cum quibus illic coaleſcent: aut ſi quæ obſtinatius priſtinam ſuam naturam corpuſcula retinerent, pauciora probabiliter futura ſunt quàm ut inſigni aliqua in corpus virtute agere poſſint. Sed ſpecioſo huic argumento non deſunt quæ reſpondeam.

Ac *primò* quidem quædam proferre *remedia Specifica* poſſum; ut unguenta quædam, emplaſtra, collyria, amuleta, pericarpia, &c. quorum exterius ubi applicata fuerint, corpuſcula in ipſam ſanguinis maſſam inſinuare ſeſe queunt, quamvis per ſtomachum non tranſeant: hæc itaque atque ejuſcemodi propoſita ſuperiùs objectio non ſpectat.

Secundò adverſus Medicos Galenicos qui objectionem ſuperiorem potiſſimùm urgent, non video cur *argumentum ad hominem* fieri non poſſit; eædem enim ferè difficultates, aut aliæ nihilo minores contra communem apud ipſos opinionem proponi poterunt: cùm enim admittant credantque catharticis, cardiacis, diaphoreticis, cephalicis, hepaticis, ac quibuſdam aliis remediis, dulçorari, ac contemperari ſanguinem, parteſque ſtabiles mox commemora-

tas

tas utiliter iiſdem affici, cùmque hæc medicamenta non nudis agant qualitatibus, ſed exilibus ſubſtantiæ ſuæ particulis.

Si deſcribere queant quî hæ particulæ magno numero in intima corporis receptacula introeant, particularibus ſuis virtutibus illibatis, atque irrefractis, eadem ope, opereque nos docuerint qua ratione propoſito argumento reſpondere debeamus.

Quia autem plerique Medicorum tenent, lac & urinam *materialiter* maſſæ ſanguinis inexiſtere, atque ab eadem uberibus renibuſque ſeparari, quàm invalidis contra remedia ſpecifica nitantur argumentis ipſa experientiâ planum fieri poſſe puto: facilè enim quis obſervârit, atque à meipſo ſæpe obſervatum eſt, rhabarbaro multas ſæpe per horas tingendam eſſe eorum urinam qui paulò majorem illius dofim ſumpſerunt: atque in quibuſdam Coloniis Anglicanis *Americæ* quidam fructus creſcunt quos incolæ *pyra variegata*, ſeu *Prickled Pear* dicunt, quorum interior ſubſtantia rubra admodum eſt, quæ tum colore, tum grato ſapore appetitum ſæpe aſpectantium irritant: eorum autem ſuccus adeò penetrans eſt, ut per ſtomachum in veſicam, indeque in matulam rubedine adeò parum immutata tranſeat, ut alienigenæ rei novitate ſtupefacti hoc fructu aut urinam Sanguinolentam, aut certè, Sanguinem merum prolici à ſe putent: vulgatum omnino hoc eſt in meridionalibus noſtris coloniis, mihique aſſertum à teſte oculato, atque à celebri etiam Medico. Quod autem ad lac ſpectat, magnus ipſe etiam Hippocrates nos docet, ſi Capra Elaterium comederit, virtutem catharticam ad ipſum etiam lac propagari: infantemque qui illud biberit, eò purgandum. Memini porro cùm in finibus Helveriæ ſub vernum tempus commorarer, hoc permirum ſanè phænomenon à me fuiſſe obſervatum. Cùm enim eo in diſtrictu vaccæ abundantius, ut ea tempeſtate ſolent, herba quadam paſcerentur, quæ ſylveſtre quoddam allium reputabatur, iis in paſcuis illic frequens, ipſum earum è lacte confectum butyrum adeò herbæ ſaporem exhibebat, ut licèt ab illius eſu propterea non cohiberer, multi tamen extranei alii alienigenæ cohibiti fuerint, licèt recens illud foret, ac ſelectum. Memini inſuper cùm hyemem in Comitatu *Corcagiæ* in Hyberniâ prope mare tranſegiſſem, ab omnibus vulgò obſervari avem quandam voracem marinam, cujus nomen mihi excidit, quæ piſcibus tantùm ferè victitat (quorum ut ita loquar, greges, miratus ſum ſæpe quam multæ voraces volucres ſequerentur:) ejuſmodi porro volucres eum acquirebant ſaporem, ut non immeritò quis dubitaret carône piſcium eorum ſubſtantia foret, an volucrum. Quàm autem variorum corporum particulæ naturæ ſuæ tenaces ſint, in quavis digeſtione, *coliſque, Strainers*, per quas tranſeunt, fuſius alio in Tractatu † docui: atque hoc loco ſat ſuperque ni fallor dixi, ut jam mihi liceat ad quartam reſponſionis meæ partem procedere.

Conſiderandum itaque poſtremùm venit, cùm objiciatur exiguam eam remedii

† *De ſeminalium principiorum occultatione.*

medii ſpecifici quantitatem, quæ naturam propriam retinet, cùm ad partem in quam agere debeat, pervenerit, exiguam aut nullam penè retinere virtutem; hac difficultate parum eos eſſe commovendos, qui noverint quàm minimè tutum ſit naturalium agentium in corpus humanum efficaciam ex mole potiùs metiri quàm ex activitate, ac ſubtilitate. Cùm quæſiiſſem ex Generoſo quodam Viro ſobrio qui Coloniæ in zonâ torridâ Gubernator navi Anglicanæ Ballicæ præerat, atque ad ſuperiorem partem magni fluminis Gambriæ, aut Gambræ in Africa navigârat, ubi Commercii causâ aliquo tempore commoratus fuerat: cùm ex eo, inquam, quæſiiſſem inter alia de venenis quæ ſummæ virtutis dicuntur in regionibus ex quibus venerat; reſpondit habere *Nigros* venenum, quod licèt aliquatenus lentum, adeò tamen lethale foret exigua in doſi, ut tantum ejuſdem ſub unguiculis, qui longiores plerumque ſunt, ii tegere ſolerent, quantum interficiendo homini ſufficeret: abſconditum autem ſub unguiculis venenum tantâ dexteritate demittunt in potum, lac, juſculum, aliumve quempiam liquorem in alimentum deſtinatum, ut vix venenum hoc alienigenæ quantumvis circumſpecti vitare queant. Quocirca, ut ipſe mihi aſſeruit, licèt interdum cum iſtarum regionum *Regulis* veſceretur, nihil tamen ex eadem patinâ comedere, aut ex eodem poculo bibere volebat. Addidit in alia Africæ parte, clariſſimum Equitem, qui Anglis illic imperabat, nec ita pridem in ſuo in Angliam reditu obierat, ejuſmodi veneno fuiſſe interfectum in epulis ad celebrandum ipſius diſceſſum præparatis. Quamvis autem hic, qui hæc mihi narrârat, ſuam ipſi ſuſpicionem declarâſſet, novæ ſcilicet invaletudinis ipſius cauſam fuiſſe ejuſmodi quodpiam venenum, ipſeque proinde Antidoto Cardiaca, Theriacam, &c. ſumpſiſſet, lethifero tamen hoc languore extinctus demum eſt.

Indicare poſſem & nominare vegetabilem quamdam ſubſtantiam in Europa creſcentem, & fortè non procul hinc, quæ licet ab Empiricis quibuſdam tanquam Medicamentum adhibetur, adeò violenter Cathartica eſt, ut vel unicum illius granum periculoſas admodum Hypercatharſes inducere à celebri quodam inter recentiores Medico dicatur; quarum quidem quaſdam correxit: cùm omnes, ne mortiferæ forent, impedire nequiret. Quia autem multi ſanè ingenioſi negant viperas noſtras Anglicanas eſſe venenatas: addam in confirmationem argumenti, quod variis hactenus modis roboravi, noſſe me juvenem quempiam, qui ab Anglicana viperâ quam temerè manu apprehendiſſet, cùm morſus fuiſſet, licèt manus tantùm puncta fuerit, eadem tamen ſubitò paſſus eſt ſymptomata quæ ejuſce Serpentis morſum conſequi ſolent.

Venenum tamen hoc minimo vulnere propagatum eſt, quod centeſimam capitelli aciculæ partem fortè non æquaret: inter alia autem ſymptomata, tota enim de re diligenter eum interrogavi, illaudabilem omnino materiam evomuit. Novi pariter non-neminem qui medicinam in Inſulâ *Java* exercuerat, in qua Scorpiones magis quàm in Italia venenati perhibentur: qui, cùm

fortè

fortè liberalius potâſſet à provocato Scorpione ictus, licèt vulnus in manu tantùm foret, & tantillum, ut nulla, quæ conſpici poſſet, cicatrix ſupereſſet, tantum per aliquot horas paſſus eſt dolorem, donec remedium ſibi *ſpecificum* procurâſſet, ut moriturum ſe ſibi perſuaſum haberet, ardorem enim intus di-rum adeò ſentiebat, ut (ejus utor phraſi) inferorum in corpus ſuum irrupiſſe ignem exiſtimaret. Neque venena tantùm, licèt perexiguæ tum molis, tum ponderis, humanum in corpus inſigniter agunt, quot enim mulieres robuſtæ, firmæque valetudinis, deliquium patiuntur, ac de ſuffocatione pariter conqueruntur, motibuſque convulſivis corripiuntur ſola moſchi, aut pulveris felis odoratæ fragrantiâ: licèt omnia effluvia ejuſmodi ſymptomata inducentia, unicum in aggregatum reducta, fortè centeſimam, aut millefimam etiam grani partem non conſtituerent: ſæpe autem ejuſmodi paroxyſmos ſubito compeſcui odore ſalis volatilis, cornu cervi, ſalis Ammoniaci, & ſimilium, aut deſtillatorum etiam ſpirituum ejuſmodi ſalibus imprægnatorum; licèt fortè omnes particulæ, quibus recreatus eſt æger, horrendaque illa ſymptomata ſedata fuerunt, non æquâſſent, aut mole, aut pondere decimam, ne dicam quinquageſimam unius grani ſeminis Sinapi partem. Quod autem ad remedia interna ſpectat, ſat vulgò notum eſt, corpuſcula quæ liquorem in quo crocus metallorum maceratus fuerit, adeò emeticum, catharticumque reddunt, tantæ eſſe exilitatis, ut magna vini, aliorumque liquorum quantitas iiſdem impregnari poſſit, nulla ſenſibili factâ diminutione corporis à quo menſtrui vi deteruntur: cujus rei non minus inſigne, aut inſignius etiam fortè in argento vivo exhibetur exemplum: obſervatur enim ab Helmontio, licèt liquor nec quoad odorem, nec quoad ſaporem mutetur, neque ullatenus diminutus ſit ſenſibiliter Mercurius, aut levior factus, liquorem tamen ope effluviorum illorum ſenſibili pondere carentium, inſignem adverſus vermes acquirere virtutem. Quare non Helmontius modò, ſed & ante illum peritiſſimus Chymicus Hartmannus, aliuſque præſtantiſſimus Scriptor, hoc remedium extollunt. Hîc autem loci memini elegantem puerum illuſtris familiæ hæredem, periculoſâ correptum febri, quæ à vermibus aut vermiculoſa quadam materiâ oriri videbatur, celebris Medici curæ fuiſſe commiſſum, qui ingenuè mihi faſſus eſt, nullam ſibi ſupereſſe ejus ſervandi ſpem: quia cùm ſuo ſemper vixiſſet arbitrio, remediiſque optato ſucceſſu carentibus fatigatus, tantâ pertinaciâ quicquid medicamentum quodpiam oleret, reſpuebat, ut nulla induci arte potuerit, ad alium quàm debilioris cereviſiæ potum. Quare conſentientibus & Medico, & Comite cujus filius erat, debilior qua utebatur cereviſia, mercurialibus impraegnata eſt particulis, unà cum argento vivo frequenter agitata; quo factum eſt ut æger nullâ coloris, aut ſaporis in potu mutatione perceptâ, eam avidè deglutierit, Deique beneficio ſanitati reſtitutus fuerit: quam parentes, & Medicus mercuriali remedio aſcribebant. Hanc meam, unâ ſuper objectione, prolixitatem, condemnarem, ni futurum ſperarem reſponſione hac, ut faciliùs, & breviùs quæ de remediis ſpeci-

ficis dicenda ſunt, traderem: quid porro de remediis ſpecificis ſentiam, paucis propoſitionibus, nec prolixis diſſertationibus deinceps proponam.

Cùm priorem duarum quæſtionum ſuperiùs propoſitarum expedierim, ad poſteriorem jam procedo; Utrùm ſcilicet Mechanica hypotheſis *remediis ſpecificis* adaptari poſſit, ita ut aut ipſius ope explicari hæc intelligibiliter poſſint, aut eidem ſaltem reconciliari queant. Facilè, opinor, credideris paucos eſſe Scriptores qui libentiùs fateantur, quàm limitata noſtra omnis ſcientia ſit, quantaque multarum in naturâ rerum obſcuritas ſit, aut qui faciliùs admittat multos ſpecificorum remediorum effectus, abſtruſis iis rebus eſſe annumerandos quos natura ſibi quaſi in occulto reſervâſſe videtur: cùm tamen mecum ipſe perpendo quàm latè pateant corpuſcularis Philoſophiæ principia, omnino ſpero futurum ut multi remediorum illorum effectus explicentur generali quadam methodo eorum ope, quorum proinde nullus iis principiis contradicat. Quod ſemel à te obſervatum velim, ut ſequentis diſſertationis ſcopo memoriæ commendata, non mireris, ſi ſat mihi plerumque fuerit, quaſdam in genere afferre quæ dari poſſint, explicationes, oſtendamque ſpecifica remedia hoc vel illo quem propono modo operari poſſe, quamvis nihil certi totâ de re affirmem. Indicavi ſub initium hujus Tractatus tria eſſe virtutum ſeu qualitatum genera quas Medici *Specificas* dicunt, quæ, ſcilicet, particularem quempiam humorem evacuant, quæ huic illive corporis parti ſpeciatim congruæ, amicæque ſunt, quæque modo incognito, determinatum quempiam morbum aut curant, aut multum imminuunt. Hæc autem diſſertatio mea poſtrema peculiariter circa remedia verſabitur, ut quæ majoris ſint reipſa momenti, præcipuumque præſentis diſputationis argumentum: quædam tamen identidem ſuperaddam, quibus quæ ad tertium hoc ſpecificorum genus ſpectant, aliis etiam duobus *mutatis mutandis*, applicari facilè poſſint.

Hîc autem fundamenti inſtar ponam, quod alio in Tractatu tradidi ac probavi, Humanum corpus animatum, non eſſe meræ inſtar ſtatuæ ſpectandum, quaſi nihil aliud foret quàm mera earum rerum ex quibus conſtat congeries, puta, carnis, ſanguinis, oſſium, pinguedinis, nervorum, venarum, arteriarum, &c. Mirabilis enim quædam machina eſt ex fixis, liquidis, pneumaticiſque ſubſtantiis exquiſito adeò artificio proprios in uſus adaptatis, ut ſæpe de agentis cujuſpiam in illud actione non tam judicandum ſit ex potentia viribuſque agentis in ſe ſpectati, quàm ex effectibus qui inde exiſtunt mutuâ partium viventis machinæ in ſe invicem actione.

His præmiſſis, obſervandum eſt neceſſe non eſſe ut quis concedat operationes omnium *Specificorum* aut eorumdem diverſis in morbis ejuſdem eſſe generis oportere: diverſa enim ſpecifica variis operari modis poſſunt; quorum quædam illorum modorum quapiam hunc vel illum morbum oppugnare queunt, aliaque alium domare morbum poterunt. Generalium autem horum modorum paucis jam proponam ſex vel ſeptem qui mihi jam occurrunt:

priùs.

priùs tamen omnino monendûs es, *Specificum remedium* non curare ut pluri- mùm ægrum, licèt aliquando curet, hoc vel illo ſingulari modo operandi, ſed duorum, aut plurium concurſu, qui junctis quaſi viribus rem efficiunt.

Propoſitio Prima.

Remedia Specifica curare interdum poſſunt diſcutiendo aut reſolvendo materiam morbificam, quæ diſcuſſione ſeu reſolutione per communes corporis meatus, poróſque cutis faciliùs expellatur.

1. SAT notum eſt morbos non paucos, eoſque ſæpe obſtinatos ac Chronicos, à tenacibus quibuſdam, viſcoſiſque humoribus oriri, qui meatus obſtruant, quibus & Sanguis circulari, aliique utiles liquores tranſmitti debeant: peccanteſque hi humores ſunt ſæpe adeò viſcidi, tenaceſque, ut vulgaribus remediis vix cedant. Specificum tamen exilitate congruiſque corpuſculorum figuris per poros ad tenacem hanc materiam penetrare poterit: hæc porro, corpuſcula inquam ſuâ *ſoliditate*, *figurâ*, agitatione, nativo ægri calore concurrente, diſſolvere poterunt ac labefactare morbificæ materiæ texturam, unde idonea fiat quæ foras à natura cogatur, urina, ſudore, aliâve quapiam commodâ innoxiâque evacuatione: ita Sanguis, aliuſve quipiam corporis liquor imprægnatus (ut Chymicâ phraſi utar) amicis, actuoſiſque remedii particulis, appropriatum jam menſtruum fit comparatè ad materiam peccantem: ut aqua ſale armoniaco imprægnata fit menſtruum, quo paulatim & cuprum, & ferrum quantumvis compacta corpora ſint, diſſolvantur. Dixi *appropriatum menſtruum*, nihil enim ſubeſt cauſæ cur ſupponamus menſtruum agere manifeſtâ ullâ qualitate ut calore, humiditate,&c. aut ipſa etiam aciditate, ſed figura potius, mole, ſoliditate, aliiſque mechanicis particularum affectionibus quibus partes corporis determinatæ ejuſmodi texturæ diſſolvantur. Vt enim alio in Tractatu fuſius docui, plura ſunt, quàm plerique obſervent diſtincta menſtruorum genera, de quorum operationibus nemo tutò pronunciârit è viribus manifeſtarum, quas præ ſe ferunt, qualitatum cùm contingere ſæpenumero poſſit, ut menſtruum minùs acidum, aut ſaporis non nimiùm fortis, hoc illudve corpus diſſolvere queat, in quod fortius in ſpeciem menſtruam agere nequit. Ita *frigida* albumen ovi diſſolvet, quod purus vini Spiritus coagulabit (quod pariter Spiritus ſalis, oleique atque ipſius etiam vitrioli præſtabit) dephlegmatus pariter urinæ ſpiritus minutas Cupri limaturas facilè diſſolvet, in quas ſpiritus aceti lentè tantùm aget. Hic tamen liquor celeriter oculos cancrorum diſſolvit, quos ſpiritus urinæ intactos relinquit. Mercurius quoque qui inſipidus eſt, in frigido diſſolvit aurum, quod ipſa aqua fortis licèt externo calore concurrente, non

diſſolvet; attamen aqua fortis ferrum varias in partes comminuit, licèt mercurius ne ipſius quidem ſuperficiei vel adhæreat. Atque ita denique ne nimis multa accumulem exempla, oleum commune quod tam bene lingua percipit, ac ne ovorum quidem teſtas diſſolvit, Sulphur diſſolvet, quod tamen aquæ forti reſiſtit. Hæc, quamvis omnia ferè metalla,præter varios prædu-ros lapides, & mineralia, comminuat: atque liquorem quidem novi utpote quem non ſemel præparârim, qui licèt adeò debilis ſit, ut quis plenum eo, abſque omni periculo, poculum ebibere poſſit, ea quædam tamen in prædura corpora, tum lapides, tum metalla agat eo modo, quem nulla Chymicorum menſtrua quantumvis corroſiva æquent.

Si itaque ponamus actuoſa Specifici remedii corpuſcula ſanguini aſſociata, aut alii cuivis quod imprægnaverint, vehiculo more menſtrui in obviam morbificam materiam agere: ſi hoc, inquam, poſuerimus, varia hinc illuſtrare poterimus, quæ ad *Specifici remedii* operationes ſpectant, atque tunc primum colligere licebit, cur appropriatum remedium quædam perficiat, quæ ab alio perfici nequeunt, cujus manifeſtæ qualitates ejuſdem generis videntur, ac virtutis longè intenſioris. Neque enim agunt ſemper menſtrua, juxta aciditatis ſuæ gradum, aut ſenſibilem quampiam ejuſmodi qualitatem; ſed corpuſculorum juxta congruitatem cum corporis diſſolvendi poris, atque etiam ſæpe juxta aptitudinem quamdam à mechanicis agentis liquoris affectionibus ortam. Quare tum Medici, tum alii facilè decipi poſſunt, dum argumentantur à *majori ad minus*, & *à minori ad majus*. Neque enim legitimè concluderet, qui hunc in modum argumentaretur: Aqua, exiguæ virtutis liquor,gummi Arabicum diſſolvit, ergo ſummè rectificatus vini ſpiritus, utpote ſubtilior longè, penetrantiorque liquor potentiùs idem diſſolvet. Contrarium enim experientiâ patet: neque hæc ratiocinatio valet, oleum vitrioli guſtui magis corroſivum eſt, multaque diſſolvit corpora, quæ aqua fortis non diſſolvit; ergo *argentum* quoque aquæ fortis inſtar diſſolvet: cujus contrarium verum eſt. Neque etiam rite concluderet, qui hunc in modum ratiocinaretur: Aqua fortis diſſolvit argentum acidorum ſpirituum virtute; ergo quo magis hiſce abundârit, eo validiùs violentiuſque hoc metallum diſſolvet; cùm alibi experientiâ docuerim, ſi aqua fortis his multum abundavit, futurum ut in argentum non agat: aget autem illico, ſi additâ conveniente aquæ communis quantitate debilitata fuerit.

Hîc addam diſſolutionem corporis pendere poſſe tam à peculiari corporis ipſius texturâ, quàm à manifeſta menſtrui virtute.

2. Ex priori doctrina ſuggeri ratio quædam poterit, cur Medicamentum quod unum aliquem adverſus morbum mira præſtitit, parum aut nihil adverſus alium præſtet, priori licèt ut quidam putabunt non abſimilem, ac facilius etiam ab eo ſuperabilem: hæc enim in ſpeciem cognatio non tanta fuerit ut non aliqua texturæ in *morbificis materiis* diſſimilitudo in cauſa eſſe poſſit cur Medicamentum in unam materiam Medicam, & non in alteram agere queat.

Quamvis

Quamvis autem purus vini ſpiritus ſat facilè gummi Guajacum diſſolvat, portioneſque reſinoſæ materiæ in poris exiguiſque ligni cavitatibus concluſas; idem tamen menſtruum ipſum in lignum non aget, in lignum, inquam, arboris ſolubiles haſce ſubſtantias ſuppeditantis.

Hinc mirum videri non debet quòd ſpecifica remedia non ſemper conſuetos ſortiantur effectus: ut enim ægrorum corpora diſcrepare multum ſolent, aut juxta nativam earum conſtitutionum, aut juxta acquiſitam, ipſo quo agitantur, morbo, vel utramque hanc ob cauſam, ita mirum videri non debet, in quibuſdam, è multis ægris, contrarietatem, *agens* inter & *patiens*, alteratam eſſe aut inſigni aliquâ mutatione texturæ *materiæ morbificæ*, aut inſigni quadam alteratione corpuſculorum Medicamenti, quam patiuntur in ſuo per vaſa tranſitu incongruarum quarumdam particularum ſanguinis, alteriuſve cujuſpiam vehiculi admixtione: ita ſpiritus ſalis, ut exploravi, diſſolvet cuprum, inſtar ſpiritus nitri; licèt tamen liquor hic poſtremò nominatus diſſolvat argentum, ſi tamen eum ſpiritui ſalis immiſceas, qui ſimili utriuſque in cuprum actione, ei amicus videtur, non ampliùs ſpiritus nitri argentum ut antè diſſolvere poterit.

3. Ex noſtra pariter hypotheſi dilui poterit præcipuum eorùm qui Medicamenta ſpecifica negant, argumentum. Quî enim, inſultantes dicunt, fieri poteſt, ut Medicamentum totâ ſanguinis maſſâ divagatum, omnibus aliis ſibi obviis neglectis, morbificam, quam homines proſcriptam vellent, materiam quaſi ſeligeret? Si enim Medicamentum operetur imprægnatione ſanguinis, aut cujuſpiam alterius liquoris in corpore, quem in quoddam menſtrui genus convertat: fieri omnino poterit ut *colæ*, *ſtrainers*, quas corpuſcula tranſire debent, ſiſtant minùs idoneas vehiculi partes, (quodque noſtro in caſu majoris omnino momenti eſt) ut vel menſtruum peccanti humori ſit appropriatum, ut aliàs declaravimus, vel certè ita immutari ſaltem poterit, ut hanc facilius, quàm ullam aliam in corpore obviam ſubſtantiam reſolvat. Ut ſi cineres ex oſſibus, *crocum* metallorum, ſectilem pulverem, pulveratum Salem marinum, auriq́ue limaturas ſimul commiſceas, dimidioq́ue hujus mixturæ aquam communem affundas, ſolum ea ſalem marinum diſſolvet: porro ſi alteri hujus mixturæ dimidio ſufficientem Mercurii quantitatem affundas, ſimulq́ue perfrices, metallicus hîc liquor reliquis omnibus ingredientibus relictis, ipſoque etiam ſale marino, auro adhærebit. Qui autem in Hiſpanicis aurifodinis laborant, aſſerunt, cùm mineram quampiam, aurum & cuprum, præter heterogenea mineralia complexam comminuerint, argentum vivum valde calefactum, adjuncturum ſibi aurum multò citius, arctiúſque quàm Cuprum, cùm vix poſterius attingat, quamdiu non contemnenda alterius quantitas in quam agat, remanet: quantum autem ad ſuppoſititiam illam difficultatem quod medicamentum ſcrutari quodammodo, ac quærere materiam morbificam debeat, in quocunque corporis vaſculo lateat: non levis hæc objectio extitiſſet, tum, cùm ſanguinis circulatio nondum innotuiſſet: jam autem non ita ſe res habet

cùm probe noverimus quæ ſemel maſſæ ſanguinis ſeſe commiſcuerint, ejuſdem motu ad minima etiam remotiſſimaque corporis vaſcula circumvehi.

4. Hîc autem loci indicandum eſt ex noſtra nos hypotheſi reſpondere non poſſe eruditis iis Phyſicis qui vel rejiciunt, vel contemnunt externa pleraque remedia, maximè *pericarpia, amuleta*, & *appenſa*, tum quòd corpori exteriùs tantùm tacto nullam medicarum particularum copiam ſuggerere poſſint, tum quòd, hoc porro hîc loci maximè conſiderandum venit, cùm externa tantùm remedia ſint, internis morbis laborantibus prodeſſe nequeant, iis præſertim morbis qui partes corporis ab externis, iiſve quibus remedia applicantur, magis diſſitas afficiunt: quod autem ad priorem objectionis partem ſpectat, non difficile fuerit ei reſpondere qui legerit quæ alibi de ſubtilitate, numeroſitate, efficaciaque effluviorum ſcripſi: animadvertamus tantùm quantam particularum à naribus perceptibilium copiam, ac diu quidem exigua ambræ-griſeæ portio emittat, aut etiam *Camphoræ*, quæ ſæpius exteriùs adhibetur: mentis inſuper noſtræ oculis objiciamus multitudinem magneticorum corpuſculorum per multos continuè annos agminatim è vegeto magnete erumpentium, ut fieri omnino poſſe exiſtimemus ut ſicca etiam, ſolidaque corpora eam effluviorum copiam ſubminiſtrent: quâ magna prorſus in pulcherrima humani corporis fabricâ perficiantur.

Videmus enim odore Moſchi, aut felis odoratæ, non paucos in paroxyſmos ſubitò conjici: qui Caſtorei, aut aſſæ fœtidæ, ac multò magis ſalis cornu cervi, aut ammoniaci odoribus ſtatim ſibi reſtituuntur. Quòd jam ad alteram objectionis partem attinet, quod alibi à me effectum eſt †, admittiturque à præcipuis recentiorum Medicorum, de cutis poroſitate, ſat ſuperque oſtendit fieri omnino poſſe ut ſubtilia variorum corporum effluvia in corpus per cutis poros penetrent, cùmque ſemel vel minora in vaſcula ſeſe inſinuârint, facilè conceperimus, quî hinc in majora, adeóque in ſanguinis maſſam penetrent: cujus circulatione facillimè ad omnes corporis partes devehi poſſint, atque adeò ad ipſam morbi ſedem, ac fortè etiam, ut hoc obiter ſuperaddam, virtus eorum corpuſculorum, quæ non per ipſam portam, ſed per ipſum Clavis, ut ita loquar, foramen ſubintrant, eo major fuerit, quòd ſtatim maſſæ ſanguinis aſſocientur: dum in ſtomacho, aliiſque partibus non digeruntur, quâ digeſtione virtutes Medicamentorum per os aſſumptorum, antequam ſanguini commixta fuerint, ſæpe comminuuntur.

† *Tract. de poroſ. corp. animal.*

Propoſitio

Propoſitio Secunda.

Interdum remedio ſpecifico, mortificari poſſunt nimium acida, aut aliæ quæpiam exceſſu ſuo noxiæ particulæ, quæ maſſam ſanguinis inficiunt, aut coagulandi facultatem alióſque effectus deſtruunt.

LIcèt cum iis non ſentiam qui non ita pridem omnes morbos aciditati aſcribunt, aciditati inquam in ſanguine, aliiſque corporis liquoribus copioſiori, cujus interventu partes etiam fixæ patiantur, libens tamen admitto, plurimos morbos aut ab ipſis oriri acidis, aut à malignis eorum affectibus; cui conformiter doctrinæ probabiliter omnino conceperimus multos morbos aut omnino curari poſſe, aut multùm imminui *Specifico remedio* corpuſculis ad acida mortificanda idoneis abundanti. Hæc mortificatio pluribus effici modis poterit: quorum qui mihi jam occurrunt, præcipui hi duo ſunt.

Quædam enim corpora, acida mortificant, aut obtundunt, hoſtilitate, ut ita loquar, poſitivâ; hoc eſt, eâ contrarietate quæ ex ſapore diſcerni queat, magiſque adhuc conſpicuo conflictu, manifeſtoque tumultu, qui producitur quoties acidum invadunt; ex hoc genere acidum mortificantium, ſunt pleraque alcaliſata ſalia, ſive fixa, ut ſale lixiviata plantarum, ſive volatilia, ut ſpiritus; aſcendentiaque ſalia urinæ, ſanguinis, cornu cervi, fuliginis, &c. ut exemplo indicari poterit cùm hæc ſalia immiſcentur aquæ forti, ſpiritui ſalis, olei, vitrioli, aliiſve acidis liquoribus: unde obiter conjicere licet, Galenicos eos falli qui virtutes ſpiritus cornu cervi, urinæque aſcribunt tenuitati tantùm partium, motus celeritati, aliiſque ejuſcemodi affectionibus, ne tam utilem notionem Chymicis acceptam referrent, contrarietatem ſcilicet acidorum, atque alcalium.

Primarius alter, quo acida mortificari, obtundíve poſſunt modus in eo poſitus eſt ut vaginâ quadam, ut ita loquar, cohibeantur: ut enim culter obtuſus fit, ſi acies ipſa abradatur, aliove quovis modo deteratur: aut ſi ipſam vagina apta laminam tegas, paníve, aut alii cuipiam corpori infigas; ita acidum corpuſculum facultatem ſcindendi, aut pungendi amittere poterit, quoties ipſius figuram labefactat actione ſuâ validum manifeſtumque alcali, aut quoties poroſi corporis quaſi vaginâ concluditur, licèt illud fortè nullo præditum ſapore ſit, aliáve manifeſtâ qualitate, vi cujus judicaretur acido à ſe enervato contrarium; ut lima, cultri aciei contraria eſt. Hujus mortificandorum acidorum methodi Chymicæ nobis operationes varia ſuppeditant exempla, ut quando minium deſtruit aciditatem ſpiritus aceti, ut calx viva, quod expertus ſum aciditatem etiam aquæ fortis tollit: lapis quoque Calaminaris multum imminuit, alteratque aciditatem ſpiritus ſalis, atque etiam ſpiritus nitri.

Hoc

Hoc porro minerale eo libentius commemoro, tum quia qualitates ipſius minùs notæ ſunt Medicis, & Chymicis pleriſque, tum quia argumentum mihi ſuppeditat, quo probem acida poſſe, licèt non exiſtimem ſemper ita ſe habere, corporibus quaſi vaginis concludi, corporibus, inquam, iis quæ eadem inſenſibiliter mortificant : ut enim à Glaubero ſat conformiter vero obſervatum eſt, ſpiritus acidi ut in quibuſdam experientiâ didici, vi ignis in diſtillatione elici poſſunt è lapide Calaminari,bene dephlegmati,multòque quàm prius, fortiores.

Novi equidem objici hîc poſſe acidorum mortificationem manifeſtis à qualitatibus fieri : quocirca nihil inde in eorum gratiam qui ſpecifica remedia propugnant, concludi poterit : At reſpondeo primò facultatem mortificandorum acidorum, maximè eadem quaſi vaginâ concludendi, aut ſi mavis abſorbendi, nec eſſe de genere primarum, ſecundarum, aut tertiarum qualitatum; quas in medicamentis priores Medici obſervabant : licèt harum qualitatum par curandis morbis virtus adhibita fuerit, atque etiamnum adhibeatur à multis tanquam ratio ſufficiens ob quam ſpecificæ remediorum virtutes rejiciantur. 2. Reſpondeo non levem mihi ſemper viſum eſſe, atque infelicem prorſus, magnique momenti errorem, quòd tot eruditi recentiores Medici ſupponant, admittantque,ſi medicamentum quodpiam manifeſtâ quâpiam qualitate, ut acidâ, aut alcaliſatâ, præditum ſit, ſalutarem ejuſdem effectum, quod pariter de illato damno dici ut plurimum poterit,huic tutò qualitati aſcribi poſſe : hoc eſt quod medicamentum acidæ,aut alcaliſatæ naturæ ſit : cùm meo quidem judicio,quod magnum ſit diſcrimen,ut variis experimentis didici,inter acidum & acidum, atque alcali inter ac alcali, diſtinguendum omnino putem inter acidum quà tale, atque idem certo modo modificatum : ita omnia quæ quidem norim acida ſi bene dephlegmata fuerint, Cuprum diſſolvent : attamen aqua regis quæ non tantùm illud metallum diſſolvit, ſed aurum longè compactius, argentum omnino non diſſolvet : aliunde aqua fortis, quamvis corroſivum admodum menſtruum ſit, ſeipſâ aurum non diſſolvet, ſi tamen eam de novo modifices, addito eidem communi ſpiritu ſalis, qui, ut ſæpe comperi, quicquid contra putent, aut ſcripſerint Chymici, id intactum relinquet, aqua fortis tum facilè metallum illud diſſolvet : quin non diſcrepans tantùm modificatio diſcrimen acidum inter,ac acidum introduxerit, ſed veram etiam juxta rectum de rebus judicandi modum contrarietatem : ſpiritus enim ſalis argentum præcipitabit, quod aqua fortis diſſolvit : ac ſpiritus nitri, licèt nullum eo acidius menſtruum exiſtat, non tantùm pulverem antimonii ex mirabili eâ ſubſtantiâ quam Chymici butyrum antimonii dicunt, præcipitabit, ſed magno etiam conflictu, tumultu, atque efferveſcentiâ.

Hoc tamen antimonii butyrum tantopere acidum eſt, ut exigua illius quantitas in magnam aquæ quantitatem conjecta adeò eam acidam reddit, ut à multis Chymicis acetum *Philoſophorum* dicatur. Quæ ut propoſitæ ſuperiùs objectioni applicem, revocari à te in memoriam velim,ſub initium hujus epi-

ſtolæ

ſtolæ indicâſſe me tibi, non negari à me, *Specificum* remedium non tantùm habere interdum adjunctas manifeſtas qualitates, aut earum partim virtute agere, ſed tantùm exiſtimare me, ſalutarem, qui oritur, effectum non deberi, huic manifeſtæ qualitatis intentioni, ſed cuipiam ſuperaddito, quod ſpecificam medicamento adverſus hunc illumve particularem morbum virtutem communicavit: cui conformiter dici poterit, ut varia acidorum, alcaliumque genera ſunt, non quodlibet acidum à quovis alcali mortificandum: quod inde illuſtrari poterit, quòd, licèt quando Cuprum in *aquâ forti* diſſolvitur, ſolius calcis rite applicatæ ope fieri poſſit ut menſtruum metalli corpuſcula demittat, ſi tamen tam intenſè coloratæ cupri ſolutioni affundas, quod ut ingenioſos quoſdam convincerem, feci, debitam ſpiritus urinæ aut alterius cujuſpiam volatilis alcali quantitatem, quamvis magnus ſtatim conflictus, manifeſtaque ebullitio oriantur magno cum ſtrepitu, bulluliſque innumeris, tamen ſalia ea hoſtilia inter, acida aquæ fortis corpuſcula non ita mortificabantur ut metallum demittant: ſolutio autem colorem priore intenſiorem adipiſcetur.

Cùm autem mecum ipſe perpendo quantum peritus obſervator reperire diſcrimen poſſit acetum inter, aluinen, Cryſtallos Tartari, ſuccum Limoniorum, ſuccum Berberarum, oleaque, ut Chymici loquuntur, eſſentialia plantarum palato acidarum, ut alia quamplurima acida omittam; facilè crediderim turbatam jam inordinatamque naturam ægroto in corpore acida diverſi generis produxiſſe, quæ nobis peculiariter nota non ſunt: quorum quædam ejuſmodi ſint, ut nullis communium noſtrorum alcalium quà talium mortificari poſſint: quæ tamen, quaſi *vaginata* mortificari queant appropriatis quibuſdam, aut peculiariter modificatis remedii ſpecifici corpuſculis: quòd illuſtrari poterit ex eo quod alibi obſervatum eſt, quòd, licèt neque ſpiritus aceti, neque ſpiritus ſalis, nec oleum ipſius vitrioli, quantum quidem expertus ſum, diſſolverint lapidem humano è corpore extractum, ſpiritus tamen nitri, qui non diſſolvit varia corpora, quæ in oleo vitrioli diſſolubilia comperi, in eum facilè ageret: qua actione ſuam corroſivitatem deperderet.

Priùs hoc argumentum quàm dimittam, non abs re fortè fuerit duo huc ſpectantia indicare.

Cùm itaque ſuperiùs acida diſtinctè eorumque productiones nominâſſem, id non per inadvertentiam feci; ea enim in opinione ſum, præternaturalia acida non tantùm corpus malè afficere quamdiu ſenſibiliter acida remanent, ſed variis etiam in caſibus variorum morborum cauſas eſſe poſſe, quorum à pleriſque remedia eſſe probabiliter exiſtimarentur: licèt enim acidis virtus quædam incidendi, reſolvendique ineſſe credatur: quo nomine oxymel, aliàque quædam acetoſa Medicamenta præſcribuntur ad viſcoſum phlegma incidendum, ut ſpiritus etiam urinæ eundem in ſcopum, atque ad diſſolvendum ſanguinis coagulum adhibetur: attamen ut hanc libens virtutem quibuſdam in caſibus acidis concedo: ita ſæpe ſuſpicari cogor obſtructiones, morboſque

eas obſtinatas præſertim conſequentes ab acidis exiſtere poſſe quartanas fluida quædam coagulant quæ ad contrahendum ab ipſis ſpiſſitudinem diſpoſita ſunt: hac autem conſiſtentia fit ut circumvehi cum ſanguine per vaſa minora nequeant, in quibus proinde obſtructiones producunt: hoc autem declarabo exemplo coagulationis, quam feci ope ſalium acidorum, ut ſpiritûs ſalis, & albuminis ovi, ad aqueam maximè conſiſtentiam contuſi. Atque ejuſmodi etiam coagulatio effici in lacte poterit: quod non tantùm citò coagulari poterit ſpiritu ſalis, ſed ut ſat notum eſt, corporibus etiam non Chymicè præparatis, ut coagulo, ſuccoque limoniorum: atque experimentis hunc in ſcopum factis oſtenſum eſt, ſi quædam acida in ſanguinis maſſam immediatè conveherentur, eo in liquore ea eſſe coagulanda etiam tum, cùm is in animalis adhuc viventis organis perſeverat.

Alterum autem quod obſervandum erat, ita ſe habet, licèt acida corpuſcula quæ recentiores Medici, Chymicique noxia putant, tum ſanguini, tum fixis corporis partibus; ſi tamen ventriculum exceperis paucaſque alias partes adjacentes, ſplenem puta pancreaſque; ac quamvis quidam ingenioſi omnes ferè morbos malignis *Acidorum* effectibus aſcribant, facilè tamen crediderim, varios morbos, moleſtaque Symptomata, à quibuſdam procedere corpuſculis quæ ſive ſalinæ ſint naturæ, ſive ſecus, ab acidis propriè dictis diſcrepant. Multa enim fortè corpora quaſi reſultârint ex combinatione acidorum aliis cum ſalinis particulis, quæ eorum naturam multùm variant, atque immutant; alibi enim obſervavi, ex ſpiritu ſalis unà cum ſpiritu urinæ quoddam ſalis armoniaci genus eſſe conflandum, ſpiritumque nitri cum ſale tartari in aqua communi ſoluto coagulandum cum eo in ſal petræ, aut corpus quodpiam ei perſimile: idem autem ſpiritus nitri, aut aqua fortis cum ſpiritu urinæ aut ſanguinis aut ejuſcemodi quopiam, ſalem admodum fuſibilem ſuppeditabit, à quovis ingredientium ſeorſim ſumpto ſat diſcrepantem: vulgò autem notum eſt oleum vitrioli, oleumque tartari per deliquium coalitione ſuâ producere tartarum vitriolatum, in quo prioris aciditas, ac poſterioris alcaliſitas multum infringuntur: tertium enim jam corpus exiſtit, multum diſcrepans tum à priore, tum à poſteriore oleo, aut potius ſalino liquore: cùm itaque præter exempla ejuſcemodi mecum ipſe perpendo, quàm varia corpuſculorum genera, fertiliſſima parens natura produxerit, quæ etiam non acida inſignes in ſanguinem & quidem noxios ſortiri effectus poſſint, in ſanguinem, inquam, aut ſolidam quampiam corporis partem; non omnino abſimile verò mihi videtur alias fortè requiri qualitates quibus mortificentur, aut enerventur morbifica corpuſcula, quàm quæ acidis ſalibus contrariæ ſint, ac proinde remedium quod corpuſcula ſuppeditat particularibus hiſce noxiis corpuſculis corrigendis aut enervandis idonea ſpecificum dici meritò debere.

Vlterius autem hîc conſiderandum venit, ut in corpore variæ coagulationes eſſe poſſunt ex ſalinis corpuſculis manifeſtè acidis factæ, ita aliæ fortè productæ fuerint à corpuſculis, ſive ſapore ſalinis, ſive ſecus, quæ manifeſtè acida

acida non ſint, ſed contrariæ potiùs naturæ, quod cùm à Medicis conſiderari non ſoleat, magni licèt meo quidem judicio momenti ſit, eo fortè accuratius probari deberet.

Curioſitate interdum motus liquorem feci, ſapore nec acidum, nec urinoſum; cui, cùm affudiſſem modicam diſtillati liquoris quantitatem, qui nec acidus, nec urinoſus, nec lixiviatus erat, breviſſimo is temporis ſpatio, non multis fortè minutis in corpus conſiſtens adeò coagulabatur, ut licèt lati orificii vas inverſo deorſum orificio teneretur, nihil tamen efflueret.

In alio nondum in lucem edito Tractatu docui, ſi in ſolutionem quampiam, cujus faciendæ artem illic doceo, ſpiritum urinæ alteriuſve volatilis alcali ſtillaveris, Gelatinam mox producendam, quæ conſiſtentiâ & colore commune *amylum*, ſtarch, lino rigefaciendo mox adhibendum referebat.

Similem Gelatinam, ſed magis diaphanam feci, plus vice ſimplice, abſque cujuſquam ſubſidio quod fuerit ſenſibiliter aut acidum, aut urinoſum.

Vt autem ingenioſos quoſdam convincerem, non ſine aliquo eorum ſtupore præparatam à me ſubſtantiam iis oſtendi abſque ſubſidio urinæ, aut ſalis cujuſquam volatilis, atque interdum in ictu ferè oculi, quæ minutis pauciſſimis ſummè rectificatum inflammabilemque vinoſum ſpiritum, bis terve ſe ipsâ ponderoſiorem ſolidam in maſſam coagularet.

Atque ut oſtendam neceſſe non eſſe ut liquor multum, aut ſenſibiliter etiam acidus ſit, quò animalem ſubſtantiam coagulet, ut, quemadmodum ſuperiùs obſervavi, ſpiritus ſalis albumen ovi coagulavit: addam hîc loci à ſpiritu vini bene dephlegmato, idem omnino, & melius fortè efficiendum.

Propoſitio Tertia.

Specificum remedinm, ægrum interdum juvare poterit præcipitando peccantem è ſanguine alióve humore corporis materiam.

QUamvis præcipitatio ſæpe conſequatur acidorum aut alcalium per corpuſcula contraria mortificationem, de ea tamen agendum ſeorſim putavi: obſervavi enim quædam acida, alcaliaque conjungi poſſe quanquàm nullam contrarietate ſua præcipitationem producant; atque aliunde variæ exiſtere præcipitationes poſſunt, in quibus ne veſtigium quidem hoſtilitatis apparet, licèt probe noverim multos ingenioſos viros, qui ex hoc effectu, ſat ſuperq; argui putant, quòd hoſtilitas acidorum, atque alcalium illius cauſa ſit: at hoc ſupponi non debet, ſed probari collateralibus experimentis, quæ ipſius hypotheſis veritatem, non ſupponant: verùm ut noſtra ad exempla progrediamur, novi, atque alibi commemoro varios ſpiritus urinoſos, quos abſque ullo manifeſto conflictu, aut præcipitatione acidis menſtruis commiſcere poſſem: at-

que ex aliâ parte acida, atque alcalia quæ mutuis ſuis reactionibus manifeſtum conflictum excitabunt, ſi competente proportione commixta fuerint, coalitionem ex mixtione, non præcipitationem ſortientur: ut exemplis declarari poterit in quibuſdam mixturis ſpiritus ſalis Ammoniaci (ex ſale tartari aut cineribus claviculatis confecti) & ſpiritus nitri, aut aquæ fortis : atque etiam quoties ſpiritus urinæ, ſpirituſque ſalis, certâ quadam proportione commixti coaleſcunt in corpuſcula ex quibus ſal ammoniacum conficiatur, quod liquorum illorum phlegmati innatat.

Sed ad propoſitum mihi ſcopum magis facit, quòd præcipitationes eſſe queant; in quibus, quicquid quidam ſibi fingant, nec tumultus nec contrarietas appareat; ut, cùm argento in aqua forti ſoluto, menſtruoque triginta, aut quadraginta partibus aquæ diſtillatæ, aut pluvialis diluto, ſi nitidæ ex cupro laminæ ſolutioni immergantur, præcipitabitur ex ea lentè admodum in formâ calcis metallum, in formâ,inquam,calcis metallicis & ſalinis particulis ſimul incorporatis conſtantis, aut ſub initium ſaltem in forma ſquamarum argentearum fulgentium, inſtar candidarum ſplendentiumque quorumdam piſciculorum ſquamarum.

Quadam pariter methodo à me effectum eſt ut aurum ſolutum circa corpus in ſolutione ſuſpenſum quieſceret, in forma ſelectæ profundiuſque coloratæ calcis ex auro puriſſimo : ſed *ſilentis*,ut ita loquar, præcipitationis facilè videre poteris exemplum, ſi vel Romanum, vel Dantiſcanum vitriolum affricare placuerit acutiori cultri laminæ, aquâ, aut ſputo madefactæ : tum enim in ictu ferè oculi laminam ſubrubra quædam ſubſtantia cooperiet, quæ tum colore, tum aliis è ſignis Cuprea omnino videtur : hîc autem monendus es, non ex ſolutionibus tantùm acidorum ope factis, ut vulgò putatur, corpora hunc in modum præcipitari poſſe : re enim diligentius examinatâ comperi quædam in natura eſſe præcipitantia, quæ *tacitè* præcipitant quædam corpora in urinoſis menſtruis aliiſque nequaquam acidis diſſoluta.

Scio ſuſpicari quempiam nec immeritò poſſe ejuſmodi præcipitationes periculoſas fore; heterogeneorum in ſanguine corpuſculorum productione,quæ præ pondere aut craſſitudine evacuari facilè nequeant, quam quidem ſuſpicionem experientiâ melius diremerit : dici interim poteſt *primò*, licèt quoddam ex ipſa præcipitatorum corpuſculorum mole commodum oriri poſſit, hoc longè minus fore periculo ab actuoſis nimium, hoſtilibuſque particulis imminente, quæ morbum aut produxerunt, aut auxerunt; *ſecundò* neceſſe non eſſe ut omnes concretiones iis conſtent corpuſculis, quæ præ mole ſua è ſanguinis maſſâ ejici nequeant : lapideam enim videmus materiam, quæ ut ex Chymicâ ejuſdem analyſi patet, compoſita admodum eſt, ad omnes corporis partes ferri poſſe : porro memini notam mihi fuiſſe Dominam quamdam cujus è linguæ inferiore parte paulò antequam rem mihi narravit, extractus eſt lapis,jam Medici porro qui magnam mineralium aquarum quantitatem ferro impregnatarum, quales comperi *Tunbrigitanas*, præſcribunt, aut ſulphure impregnatarum,

rum, quales *Bathonienſes* quædam ſunt, ſpem omnem reſtituendorum ſanitati ægrorum inde maximè concipiunt, quòd minerales particulas in maſſam ſanguinis, adeoque in intimas corporis partes devehi putent: dici *tertiò* poteſt præcipitationes fieri poſſe ex rebus in ſanguine contentis, ope remediorum quæ ad ſanguinem non penetrant: Medici enim chalybem interdum crudum, æquè ac præparatum miniſtrant quo ſanguinis aciditates mortificentur, licèt metallina corpuſcula, quantum quidem ſcimus, ad ſanguinis maſſam non penetrent: in hæc enim, materia circulatione ſanguinis in ſtomachum, viſceraque ejecta agit: horum ſiquidem in ipſa operatio probabiliter concluditur ex nigredine excrementis communicatâ à chalybeatis: ſi quis autem chalybem præparatum puta cum ſulphure, viſcerum per poros extremaque *capillarium* in ipſam ſanguinis maſſam penetrare voluerit, tum meritò quis petierit cur natura præcipitata corpuſcula iiſdem meatibus expellere nequeat, per quos compoſitæ ſulphuris ac metalli concretiones ingredi potuerunt. Dici *quartò* poterit non immeritò, nec abſque aliqua probabilitatis ſpecie experientiâ jam, *præcipitantia* probata eſſe remedia: ut enim omittam, quod eruditus Sennertus indicare videtur, quibuſdam in caſibus morbum ſuperari febrili materia ex corpore præçipitatâ: quidam Medicinæ Profeſſor, qui licèt quibuſdam ejuſdem dogmatis aſſentiri nequeam, quædam ſat inſignia circa fermentationem, febreſque tradidit: hic itaque Kergerus inquam diſertis verbis mox referendis aſſerit * per 14 annos mille & plures febri correptos curâſſe ſe abſque venæ ſectione, purgatione, ſudorificis, &c. ſimplici remedio præcipitante de rei hujus veritate ex Germania certior fieri volui, ſed fruſtra, comperi tantùm quempiam Imperatoris Medicum in tractatu nuper edito profiteri propendere ſe ut id verum eſſe putet.

Eò facilius credidero magnas optataſque mutationes in fluidis corporis partibus contingere poſſe ope appropriatorum *præcipitantium*, ſi verum fuerit quod multis à Medicis unanimiter traditur, qui multos morbos ſanguinis aliorumque corporis humorum putrefactioni aſcribunt; licèt enim quibuſdam de cauſis inducar ut te orem ne me quidpiam ſuper remedio mox commemorando roges, quia tempus nondum eſt, ut hac ſuper re tibi ſatisfaciam, hiſtoricè tamen hic te docebo, quod fortè mirum exiſtimabis, quamdam eſſe in rerum natura ſubſtantiam, quæ putrefactioni potenter adeò reſiſtit, ut cùm, paucula ejuſdem grana demiſſa fuiſſent in aquam, quæ omnino graveolebat

* "Ego ab anno 1649. in hunc diem per integros 14 annos ultra mille Febricitantes ſine "Venæ ſectione, ſine Purgatione, ſine Sudorificis, ſine Diureticis, ſine Alterantibus, ſine Cor-"roborantibus, ſine Topicis, & ſiquid præterea, unico ferè Medicamento præcipitante, Deo "in primis benedicente, curavi; non conſiderando, an Febris ſit intermittens, an continua, "an tertiana vel quartana (quæ tamen difficiliùs curatur quàm aliæ) nec expectata coctio-"ne, nec habito reſpectu ſexûs, (ne puerperis quidem exceptis) ætatis, anni, temporis, vel "aliarum circumſtantiarum: & quidem paucorum dierum ſpatio ſine recidiva vel aliquo "notabili incommodo, niſi ubi æger ipſe per incontinentiam de novo Paroxyſmos provo-"cârit. *Kergerus de Ferment. ſect. 3. cap. 3. pag. mihi 250.*

ac tam tetrum in modum, ut odorem, niſi unde ſciviſſem,à cadavere emanaſſe crediturus fuiſſem, ut paucula,inquam, medici hujuſce liquoris grana agitatione per tetram hanc fœtidamque aquam diffuſa, quæ oculo turbida non videbatur, ex ea præcipitaverint tenuem, levemque fœculentiam : qua ſeparatâ reſiduus liquor omni fœtore liberatus eſt : neque ullum ipſa in fœculentia fœtorem percepi ; quod autem obſervatu dignum eſt, peracta hæc omnia ſunt paucis omnino minutis, cujuſdam *præcipitantis* ope ſapore nec amari, nec acidi,nec urinoſi,ex quibus omnibus ſagaciores rerum exploratores non inutilia documenta hauſerint.

Propoſitio Quarta.

Interdum Specifica remedia operari poſſunt peculiari cordis roboratione, aut etiam ſine hac aut unà cum hac, partem affectam corroborando.

Vix hanc obſervationem ſat demonſtraverimus, niſi quidpiam dixerimus de difficultate quadam maximi momenti, quæ non paucos è recentioribus Medicis diu multumque vexavit : utrùm ſcilicet quædam exiſtant medicamenta ſympathica Capiti, Cordi, Jecori, &c. quæ proinde *Cephalica, Cardiaca,* & *Hepatica*, &c. dici mereantur ; aut ut clariùs aliquantò mentem eloquar, utrùm quædam medicamenta peculiari modo huic illive particulari internæ corporis parti proſint. Partem affirmativam plerique per varia ſæcula Medici, ſed levibus,vereor, innixam fundamentis tenuerunt : at plurimi jam, non tantùm negativam propugnant , ſed deſertam à ſe opinionem derident : quidam enim inſultantes aiunt perridiculum quid eſſe ejuſcemodi quampiam ſympathiam mortuum inter medicamentum, parteſque viventis corporis admittere : quaſi famuli inſtar Medicus mitteret medicamentum ut partem malè affectam à ſe velut in tenebris inventam bene & ſalubriter afficiat : ita tamen omnino cenſeo fieri poſſe ut medicamentum ad particularem quampiam partem hoc ſenſu pertineat, quod huic licèt non ſoli, peculiari modo proſit ; quod fortè ob quampiam rationum mox commemorandarum contigerit , ac primùm cùm mecum ipſe perpendo fixas corporis partes, ut Cor, Cerebrum, Jecur, Renes, &c. peculiarem ſibi habere ſtructuram, qua quævis pars ab alia diſcrepat, ac verò ſimillimum eſſe fluidarum etiam partium, ut fellis, ſanguinis, lymphæ, &c. diſtinctas eſſe texturas, contingere poſſe veroſimiliter puto ut corpuſcula remedii in ſtomacho diſſoluta , atque huc , illucque liquorum corporis vehiculo circumlata, juxta determinatam figuram, molem, rigiditatem, aut flexibilitatem, motum, &c. aptiora ſint, quæ ab una parte corporis, puta cerebro, corde, &c. quàm ab aliis detineantur : quæ proinde dum in ejuſdem poris commorantur , aut ejuſdem fibris ſeſe aſſociant , aut congruas

quibus

quibus caret particulas ſubminiſtrant, aut ſi his non careat, ejuſcemodi quæ roborato ejuſdem, ut aiunt, Tono, ei beneficæ ſint. Hac autem corroboratione fiet ut pars illa morbificæ materiæ actioni, aut hoſtilitati reſiſtat, quam vulgò obſervant Medici à partibus vegetioribus ad debiliores deturbari: ut patet in iis qui podagræ obnoxii multùm ſunt: in quibus vitioſi humores ſæpe à nobilioribus partibus, ſi robuſtæ ſunt, ad debilitatos frequenter articulos projiciuntur: hinc,podagra, ſi res rectè geratur, ad vitam producendam conducere creditur: porro hîc loci memini nôſſe me Medicum eruditum qui multùm peregrinatus fuerat, quique proinde vario uſus erat victu, peculiari adeò Gingivarum laboràſſe infirmitate ut licèt vina quæcunque moderatè bibere poſſet, aquæ tamen vinariæ potu, odontalgiam ſubitò contraheret, qua de re aliquando mihi conqueſtus eſt. Sed hæc obiter: jam enim probandum, atque illuſtrandum eſt quod dicebam de aptitudine medicorum quorundam corpuſculorum ad ſui aſſociationem cùm corpuſculis partis cui profutura ſunt; quem in ſcopum intuebimur quod in nutritione, lactentium præcipuè puſionum contingit: in iis enim unicum alimentum, puta lac, præter varia excrementa, ut craſſiores viſcerum fæces, ac magis fluidas veſicæ, oris & naſi, pororum cuticulæ, &c. magnam corpuſculorum copiam ſuppeditat, quæ non tantùm detinentur, ſed aſſimilantur inſuper partibus variè contextis, & conſtructis, putà cerebro,cordi,oſſibus, &c. cùm alioquin tàm copioſum ejuſmodi partes alimentum recipere inde nequirent, ut eo ipſarum dimenſiones creſcerent. Conſiderandum pariter venit quaſdam partes in paſſionibus Cartilaginoſis, oſſeas tempore evadere, quæ mutatio ad meram ſpectare exſiccationem probabiliter non videtur, ad exſiccationem, inquam,à nativo calore pro ætatis incremento productam.

Secundò amicæ ſpecifici remedii corpuſcula non tantùm confirmare poterunt partis cujuſpiam determinatæ valetudinem, ſed etiam, quod ad rem præſentem magis facit, ſanitati reſtituere eandem priſtinæ poterunt, duabus, tribuſve de cauſis.

Primò enim amicæ particulæ obſtruentem, aliamve morbificam materiam ita modificare poterunt, ut faciliùs, tutiuſque ejiciatur quod quidem præſtant, non tantùm ut ſanguinis maſſam imprægnant, atque ita ab eo ad varias alias partes circumferri poſſunt, ſed peculiari etiam textura, motu, &c. peculiari modo reſpicere poterunt peculiarem illam modificationem, quam vitioſa materia ex ſua in hac vel illa determinatâ parte commoratione contraxerit: quòd autem diverſa affectæ partis ſtructura naturam *Materiæ Morbificæ* variare poſſit, inde inter alia colligo quòd docere ſoleant Medici, licèt obſervationem hanc non ſemper veram comperer im, petreſcentem calculo laborantium materiam in renibus eſſe ſubrubram, ac flavam, ſed in veſica albam, aut albo-cineriam, lapilloſque in partibus priùs commemoratis generatos friabilioris, levioriſque eſſe texturæ, quàm ſint lapilli in veſicâ generati: quorum quidam admodum duri ſunt, ſi præſertim comparatio inſtituatur cùm latioribus,

bus, quos habui, ex felle, aut veſica robuſtorum animalium extractis. Cùm itaque *Specifici* corpuſcula, ſanguinem, aliudve quodvis vehiculum diſponere queant ad operandum inſtar, menſtrui appropriati in materiam peculiariter modificatam, quæ obſtruit, aut malè afficit Jecur, exempli gratiâ, conflatum ex iis remedium parti illi perutile fortè futurum fuerit, dum morbificam materiam ad expulſionem parat: ſed eandem partem, alio etiam modo juvare poterit. Ita enim agere poterit in fibras, ſtabileſque partis affectæ portiones, ut vires inde trahat quibus excitata ſuum ejicere hoſtem poſſit. Firmitatem enim, roburque fibris partis communicare poterit: ejuſdem quoque immoderatam, ſeu caliditatem, ſeu frigiditatem contemperare poterit.

Acidum, aliaſve incongruas particulas in minutis partium ſtabilium intervallis, atque in ipſis etiam fibrarum poris fortè mortificabit: fortè etiam convulſiones, ſpaſmos, alioſque inordinatos motus, qui prohibent ne agat, vimque ſuam exerceat, compeſcere poterit: relaxare poterit, aut dilatare poros juxta operis faciendi exigentiam. Cùm itaque hunc ferè in modum corpuſculorum benignorum ope materiam expellendam præparaverit, *partemque* ipſam, ad eam expellendam diſpoſuerit, partem tum excitare poterit, ſuum ut ipſa officium obeat, irritatione fibrarum, aut organorum moventium, aut eorum ſtimulatione ad exonerationem materiæ peccantis. Vt exigua Cantharidum doſis irritatione, vi, ſed non tutò urinam è veſicâ ejicit, ac ſimul arenam, ſeu minores calculos, excrementitiumque limum priùs ipſi moleſtum.

Hocque exemplo confutamus illud quod tantâ fiduciâ proponebatur ab iis qui remedia ſpecifica rejiciunt: hîc enim medicamentum habemus quamvis periculoſum cujus corpuſcula peculiari adeò modò ad veſicam ſpectant, organaque urinaria, ut licèt ſanguinis maſſæ commixta, ab eo ad alias etiam partes corporis indiſcriminatim ferantur, cæteris tamen illæſis, veſicam admodum irritent, determinentque ad ejus quod continet, excretionem: cùm autem objici poſſit, primum trium modorum, quibus animadvertimus particulari parti opem à *Specifico* ferri poſſe, ſecundo contrarium videri, primus enim partis corroborationem ſpectat, ſecundus relaxationem, atque irritationem, duo omnino reſpondeo, ac primò quidem cùm pars interdum eſſe poſſit in naturali, interdum in ſtatu præternaturali, in *priori* remedium mereri poſſe interdum nomen *benigni*; atque *appropriati* quia ſervat eam ſanam, quod roboratione maximè fit; atque in poſteriori mereri poſſe appellationem *Specifici*, quia ad priſtinam ei reſtituendam ſanitatem juvat.

Reſpondeo ſecundò, quamvis quò ſanitas recuperetur, ſæpe multùm expediat, atque etiam interdum neceſſarium ſit, ut medicamentum materiam, partem lædentem evacuet, hanc tamen evacuationem ſæpe multùm ipſa partis corroboratione promoveri, hinc enim fit, ut ipſa ſe exonerare queat, idem porrò medicamentum continere poterit, ac communicare ſanguini corpuſcula diſcrepantia adeò quoad figuram, molem, motum, &c. ut utroque modo ſucceſſivè juvari pars ac reſtitui ſanitati poſſit: ut animadvertunt Medici Rha-

barbarum

barbarum non tenuioribus tantùm partibus purgare jecur, & bilem, ſed magis terreſtribus corpuſculis, & aſtringentibus illius partis Tonum roborare: [quid præterea ad illuſtrationem hujus rei pertineat ſuo loco occurret] non abs re fuerit hîc addere quibuſdam in caſibus hanc ipſam corroborationem partis minùs ſanæ reſtituere eandem priſtinæ ſanitati poſſe, cùm quidam morbi ferè ſemper ſint, ut, ita loquar in fieri, hoc eſt diu in parte affectâ ſubſiſtere nequeant, niſi ob debilitatem ejuſdem, & quæ inde ſequuntur; novam ſubinde vitioſam admitteret materiam, quâ fovetur, aliturque morbus: in ejuſmodi autem morbis, ſi ſtructura, tonuſve partis, *ſpecifici* operatione reſtituti fuerint, acquiſitus ejuſdem vigor novæ peccantis materiæ ingreſſum prohibebit, quam in maſſam ſanguinis impellet, ut inde communibus corporis meatibus expellatur: dum natura interim paulatim ſubdere, aut diſſipare, vel alium in uſum convertere poterit minorem illam peccantis materiæ portionem, quæ in parte ægra deſidebat.

Nullum hoc in Tractatu exemplum dedimus, quo oſtenderemus quî ſpecificum remedium ad determinatam partem ægram ſpecialiter adeò ſpectet, ut quis vix crederet ponderoſam lapideamque ſubſtantiam interiùs ſumptam ad curationem fracti in crure, manúve oſſis non parùm profuturam: atque ut teſtimonia Chymicorum prætercam, memini Medicum Germanum inſignibus curationibus celebrem, mira mihi referre de efficacia lapidis in patria ipſius creſcentis quem ab effectu *Oſteocollam* dicunt: maximè ſi peritè præparetur, cujus præparandi modum mihi oſtendit, ſed experiri non licuit: at abſque ulla præparatione expertus admodum Chyrurgus *Fabricius Hildanus* multùm ex propria obſervatione commendat unicam ipſius drachmam optimè pulveratam ad generationem calli quo fracti oſſis partes copulentur: adeò ut moneat juniores, vegetioreſque læſos eo pulvere parcè, ac cautè uti debere ne callum nimium generet, cujus rei inſigne exemplum affert: quod pariter ipſa me experientia docuit, docente eodem Medico Germano, quia aliter, dixit, ipſius præparatione fieret, ut in ejuſmodi hominibus *remedium* generaret callum, & nimiùm citò, & nimiùm magnum.

Propoſitio Quinta.

Interdum Remedium Specificum operari poterit producendo in ſanguinis maſſa eam diſpoſitionem, quâ poſſit natura corrigendo, expellendo, aliiſve idoneis modis, morbificam materiam, aliamve morbi cauſam ſuperare.

QVi attentè obſervavit praxim variorum Doctorum, quique magno cum ſucceſſu Medicinam exercent, Medicorum, facilè animadvertet pleraſque ipſorum præſcriptiones hac niti ſuppoſitione, quòd plerique humani cor-

poris morbi, ſanitatiſque recuperatio, à vitiata ſanguinis conſtitutione, ejuſdemque priſtino ſtatui reſtitutione pendeant.

Perutilis hæc ſanguinis mutatio à *ſpecifico* multis effici modis poteſt, *interdum ſeparatim, conjunctim interdum*, ac præcipuè ſequentibus.

1. Subminiſtrando ſanguinis activa quædam corpuſcula, ut non neceſſe ſit medicamentum eam *fermentare*, aut utilem in eo commotionem excitare.

Non hîc examinabo utrùm maſſa ſanguinis intra vaſa hominis viventis contenta, capax necne ſit fermentationis propriè dictæ.

Quare adhibui etiam vocem, *tumultuationem*, ſeu *commotionem*, aut *agitationem*, quæ voces facilè admittentur, ſi alia minùs probetur: ſed quia *fermentatio* jam inter loquendum invaluit, ea voce his præmiſſis abſque ſcrupulo utar.

Sed quia non pauci recentiores Medici, maximè ex quo doctrina Villiſii inclareſcere cœpit, febres tum continuas tum intermittentes poſitas eſſe in vitioſis ſanguinis *fermentationibus*, atque ab iiſdem productas cenſent, ideo *fermentationi* de qua locuturus ſum, quaſi diſtinctivum hoc epithetum, *utilem*, addendum putavi.

Hoc præmiſſo non abſimile vero mihi videtur, ut vitioſa ſæpe eſt ſanguinis *fermentatio*, ita interdum quemdam *fermentationis* defectum eſſe poſſe, aut quamdam tarditatem, quæ vel tollit celerem inteſtinam agitationem rei fluidæ calidæ hujuſcemodi propriam, cujuſmodi in ſanis reperitur, aut debitam per cor circulationem, quam ſanguinis pigritiam ſi pertinax, ac diuturna, varii conſequuntur morbi: jam quamvis varia medicamenta ſint, puta, aromata, aqua vinaria, aliique ſpirituoſi liquores à fermentatis vegetabilibus diſtillati, quæ plerumque, & ſat magno cum ſucceſſu ad accelerandum ſanguinis motum adhibentur: quia tamen calida admodum ſunt, propterea enim à Medicis eliguntur, ob varia ægrotantium temperamenta, variaſque alias circumſtantias periculoſa ſunt, pluſque damni immoderato ſuo calore inferre poſſunt, quàm commodi ſuâ ſpirituoſitate: præterquàm quòd ſanguinis tarditas oriri poſſit interdum à cauſis, quas calida hæc medicamenta non corrigent: memini, cùm experimenti gratiâ moderatè exſiccâſſem particulam ſanguinis humani, vinoſo ſpiritu penitus inflammabili per varias ſaltem horas, quibus experimentum duravit, ipſius ſolutionem fieri non potuiſſe, aut rubram elici tincturam licèt optimè pulverata foret. Cùm tamen ſpiritus vinoſus optimè rectificatus rubicundus ex eâ evaſerit vigeſimâ, & infra, illius temporis parte.

Jam remedium ſpecificum abundare poterit corpuſculis ejuſmodi, ut ſanguine neque moleſtè, neque periculosè calefacto, debilitare poſſint, ac frangere corpuſcula in ſanguine obvia, quæ liquorem reddunt viſcoſum, ac lentum, atque inſipidum ſpirituumque expertem, atque ſanguinis etiam maſſam, ut ita loquar, fermentare, celerique, & amica ejuſdem agitatione efficere ut heterogeneas illas partes aut recrementa eidem priùs commixta ejiciat, per-

meetque,

meëtque, eâ, quâ debet, libertate viſcera, quorum capillaria vaſa, poriq́ue, vix omnino aut certe parcè admodum eum admittebant.

Quòd ſpecificum id præſtare poſſit, eò fortè faciliùs conceſſeris, ſi animadvertas à pleriſque Medicorum doceri, varia eſſe *Cardiaca*, quorum quædam temperata dicunt, quædam frigida: ut reipſa corpus, ſi omnino, certè non ſenſibiliter calefaciunt, ut uniones, quædam jucunda acida, quæ proinde refrigerare potiùs corpus debent, ut oxylapathum, alleluja, rûta Caprina, Galega: fieriq́ue omnino poteſt, ut corpuſcula quibus ſanguis condenſatur, tarduſq́ue redditur, non ſint frigidæ, ſed calidæ naturæ, quorum proinde operationes, calida remedia juvent potiùs, quàm deſtruant: ut ſi albumini ovi agitatione in aquam reducto, quod neceſſarium non eſt ad experimentum, ſed meliùs illud oſtendit, certam quantitatem ſpiritûs vini bene dephlegmati addideris, non modò viſcoſitatem liquoris non deſtruet, ſed magnam illius partem coagulabit, corpuſq́ue longè magis à tenuitate, & fluiditate remotum producet.

Memini, me interdum, experimenti gratiâ facere vegetabilem liquorem, qui, aliquatenus priùs tardus cùm eſſet, additione ſpiritûs vini mirum in modum viſcoſus evaſit.

2. *Specificum* maſſæ ſanguinis prodeſſe etiam poterit eam dilatando, aut attenuando: ſecundus hic modus primo multùm affinis eſt, non tamen idem; in iſto enim fermentationis ſanguinis, ſeu agitationis præcipua habebatur ratio, cùm hic ejuſdem conſiſtentiam tantùm reſpiciat: quæ quidem magni ad ſanitatem momenti eſt, ſi enim ſpiſſior ſit, ut ſæpe eſt, ſanguis, non tam liberè, facileq́ue, ut debet, per vaſa Capillaria tranſibit, quæ hinc paulatim obſtruuntur, circulatioq́ue hinc magno incommodo retardatur: unde magna ſequuntur incommoda: ex altera parte, ſi tenuis nimiùm ſanguis ſit, præſertim ſi nimiùm etiam agitetur, ex vaſis facilè effluet, Hæmorrhagiaſq́ue gignet, ſi è corpore fluat, alioſq́ue malignos effectus extravaſationem ſanguinis comitari ſolitos, qui liquor cùm extra propria vaſa in calido humano corpore exiſtit, facilè putreſcit, unde Apoſtemata, variaq́ue alia moleſtiſſima ſymptomata, oriuntur.

Jam *Specificum remedium* vitioſam hanc ſanguinis conſiſtentiam corrigere poteſt, dum ea ſubminiſtrat corpuſcula, quæ figura, mole, motu, &c. vitioſa ſanguinem incraſſantia ſuperare, atque attenuare poſſint, aut certè ſcindere ac dividere partes ipſius ſanguinis quæ hinc ad majorem fluiditatem diſponantur: vel certè ejuſmodi in eo poros producere poterunt, quibus ſubtilis ætherea materia qua Atmoſphæra abundat, ſeſe in maſſam ſanguinis inſinuet, eamq́ue rarefaciat: cùm autem ſanguis tenuis nimiùm eſt, cujuſmodi fit non tantùm à quibuſdam morbis, ſed etiam à quibuſdam medicamentis, *aloe* maximè, *ſpecificum* ad laudabilem eam conſiſtentiam reducere poterit, aut ſuppeditando ei corpuſcula quæ facilè complicentur actuoſis ſanguinem nimis attenuantibus, aut juvando naturam ad expulſionem ipſa tranſpiratione, aut alio quopiam non moleſto modo, particularum illarum nimis activarum.

3. Tertio quoque modo conducere ſpecificum poterit ad ſanguinem priſtino ſtatui reſtituendum : ſi nempe operatione ſpecifici in cór ipſum, ſanguinem illud per ſe tranſmittere majore microcoſmi commodo poſſit : quod remedium ſpecificum peculiariter huic illive parti prodeſſe queat, adeóque etiam cordi plerique Medicorum concedunt, qui cardiacorum, quorum, vereor, perpauca hanc appellationem merentur, Catalogum conſcribere ſolent : at cùm alibi hoc in Tractatu oſtenſum ſit quædam medicamenta peculiariter reſpicere poſſe determinatam corporis partem, adeóque etiam cor, admittere quis poterit corpuſculis *ſpecifici* aut diſſolvi quaſdam particulas in corde obvias,quibus nobile illud *viſcus* irritatione, aut aliter impeditur ne regulariter dilatet ſe, contrahatque ; aut corroborari adeò fibras, motiváque ejuſdem organa ut ad moderandam ſanguinis tranſeuntis circulationem diſponatur, moderandam, inquam,modo optimo : quòd autem diſpoſitio cordis etiam cùm nullo ejus ſenſu homines afficiuntur, magni tum quoad valetudinem, tum quoad invaletudinem momenti eſſe poſſit, facilè is crediderit qui ſecum perpenderit, *primò* corpus humanum non eſſe merum aggregatum ex oſſe, carne, &c. ſed exquiſitè fabricatam machinam, valde ſenſitivam cujus partes ſæpe cientur à propriis, ſed minutis admodum agentibus , quæ mutua in ſe invicem reactione majora præſtare queunt quàm quæ à merâ agentium primò moventium energia expectari poterant : *ſecundò*, quod primum ſupponit, diſpoſitionem cordis mutatam licèt fortè inſenſibiliter inſignem producere alterationem poſſe in motibus ſanguinis, inque ipſius per cor tranſitu, quoad quantitatem, celeritatem, aut utramque : quantum hæc mutatio circulationis ſæpe faciat ad ſanitatem aut ægritudinem eluceſcere poterit ex effectibus vehementium ac tenacium mentis paſſionum, ut obſervamus quando magnus opprimit dolor,quo cordis meatus quaſi anguſtiores fiunt , cùm ſanguis nimiùm parcè diſtribuatur, fermentantes ſpiritus ſat magnâ copiâ non generari : ac præter pernicioſos alios hujuſce ſtatûs cordis effectus, adeò ſpirituum expers ſanguis fit, ut in his Europæ oris ad *ſcorbutum* diſponatur, quo vel producuntur , vel irritantur varii alii morbi : obſervamus quoque *pudore* ſæpe mutari ſubitò ſanguinem, tumefierique in exiguis ſub cuticulâ faciei, aliarumque etiam interdum partium vaſis ; ut patet in virginibus, aliiſque delicatioris conſtitutionis in quibus pars faciei alba pudore rubeſcit : non abſimile quid à magno ſubitóque gaudio profectum vidi : quamvis autem dolor, quæ appoſita ipſi paſſio eſt , appetentiam perimere vulgò putetur, rectè tamen regulatâ ſanguinis tranſmiſſione , in multis ſæpe factum eſt, atque inſigne ejuſdem rei exemplum ipſe vidi , ut gaudium famem multùm imminuerit : cujus quidem effectûs cauſam ingenioſè, *Carteſius* derivare conatur à variatis dilatationibus, motibúſque cordis:minimè autem abſurdum videtur admittere ejuſmodi motus oriri poſſe à corpuſculis remedii ſpecifici, quæ afficiendo fibras cordis, eo modo quo gaudium ſolet profectas à jucundis gratiſque paſſionibus dilatationes , ac contractiones gignere poſſunt : in cujus rei confirmationem addam primariam quamdam fœ-

minam.

minam mihi notam conqueſtam mihi eſſe,quòd odore Chirothecarum odoratarum ſanguis in faciem aſſurgeret, diúque illic, quaſi aut pudore, aut gaudio perfunderetur, remaneret. Atque idem prorſus in aliis ſexus ſui obſervâſſe ſe dixit: ſed cùm alio in Tractatu oſtenderim quî paſſiones mentis corporis ſtatum mutare queant, mutato variè ſanguine qui per cor tranſmittitur; ex dictis ſat veroſimile ſit remedium ſpecificum peculiari cordis corroboratione introducere poſſe, aut reſtituere ſanam ſanguini *Craſim*: qui jam rectificatus, & factus hunc in modum vegetus, & corpori opitulari poterit, & conferre ad particularium morborum expulſionem, roborando, atque fortè etiam excitando particularem partem, in qua peccans materia reſidet, ut domet eam quæ illuc jam confluxit, atque ulteriori acceſſioni reſiſtat: ſanguine itaque ipſo bene conſtituto, æquè atque ſtabilibus partibus corroboratis, ſpecificum Remedium horum effectuum caúſa, dici poterit curare,licèt lentè, varios particulares morbos: cujuſmodi ii ſunt quos alibi hoc in Tractatu commemoravi, qui ut durent frequentiſſimum vitioſæ materiæ ſupplementum à ſanguine circulante recipiant, neceſſe eſt.

Propoſitio Sexta.

Interdum Specificum unire poterit particulas ſuas cum particulis peccantis materiæ cum iiſque conſtituere neutrum quid, quod facilè proſcribi poterit, aut quod non neceſſariò expellendum eſt.

HOc maximè proprio genuinoque modo ſpecificum quà tale prodeſt, quia in hac operatione effectus producitur, aut abſque auxilio, aut ſupra meram qualitatum,ut loquuntur Medici,manifeſtarum poteſtatem,qualitatum, inquam, manifeſtarum remedii: curatio inſuper ægri plerumque abſque ullo ægri incommodo contingit.

Hic operandi modus, *Specifici*, affinis multum eſt uni, alterive priùs commemoratorum, ii tamen modi quibuſdam diſcrepant ut colligere licet ex ſequela paragraphi hujus diſſertationis.

Interdum cùm acidum quoddam ſanguinem impregnavit, ſeque ipſum in ſtabili quadam parte ſtatuit, ut Jecore,Splene, Renibus, &c. corpuſcula *Specifici* poſſunt abſque ſenſibili ulla colluctatione, aut conflictu, qui plerumque contingit cùm acida ſapidis ab alcaliis mortificantur, ita combinari ut ſimul cum exiguis peccantis acidi partibus coaleſcant, cum iiſque parvas concretiones conſtituant, quæ, quòd differant à minutis acidi partibus, motu, figura, ſoliditate, rigiditate, aut uno, plūribuſve ex his, modo, alterius omnino naturæ eſſe poterunt, quàm acidum, priùs quàm corrigeretur, fuit: hujus rei inſi-

gne exemplum illud eſt, quod alibi de ipſa aqua forti obſervavi: quantumvis enim corroſivum menſtruum ſit, id tamen digerendo, atque fortè etiam deſtillando cum æquali aut duplo pondere ardentis ſpiritus, comperi liquorem hunc ſummè acidum ita mutatum ut ſenſibilem nullam corroſivitatem retineret, acutiſſimus itaque ipſius fœtor, ſummaque aciditas non tantùm mutabatur in odorem non gravem, ſed & gratum: quidquod guſtui etiam dulcis foret: hinc occurrit mihi praxis quædam Præſidis celeberrimi Collegii Londinenſis, qui, ut ipſe mihi dixit; ægrum magnæ notæ Nephriticis doloribus liberare ſolebat, præſcripta ei ſat magnâ ſpiritus inflammabilis doſi: ſed hoc obiter.

Alibi oſtendi quid poſſit vini ſpiritus in varia alia acida menſtrua, quibus eum immiſcui, digeſſique: unde conſtet non eum in eadem uniformiter agere, ut omnia ſunt acida, ſed ſat diverſis modis juxta naturam, proportionemque acidorum corpuſculorum quibus vinoſi ſpiritus aſſociantur.

Vt autem pateſiat hanc mutationem, contemperationemque Mercurii à ſpiritu vini, produci potiùs à peculiari convenientium utriuſque corpuſculorum aptitudine, quàm inimicitiâ vinoſi ſpiritus, quem recentiores quidam alcaliis annumerant, in aquam fortem ut acidam, addam hîc loci purum vini ſpiritum debita proportione ſummè rectificata urinæ ſpiritui immixtum, quem volatilibus alcaliis Chymici aſcribunt; cujuſque vel guttula linguam adurit, aut tumefacit, hunc,inquam, ſpiritum aio urinoſi ſpiritûs aciem obtuſurum, cum quo ſal componet ſpiritu ipſo longè moderatiùs quòd ſublimatum,aut quòd præſtat adhuc, ſed factu difficilius eſt, in liquorem reductum ſuppeditat utile adverſus varios morbos, febreſque medicamentum, paululumque immutatum, magnæ utilitatis variis in Chymicis experimentis *menſtruum*.

Pauca grana vitri Antimonii abſque additione facta ſumpta interiùs, vehementer emetica ſunt, & Cathartica: ſed quamvis vinum, nihil prohibente copioſo ejuſdem ſpiritu, ſi bene impregnatum fuerit corpuſculis hujus vitri, ſupernè, inferneque violenter ſat purget, ſpiritus tamen aceti ex vino ſcilicet degeneri, ſi competenti tempore digeratur ſuper vitrum hoc optimè pulveratum, cùmque liquor ſat impregnatus eſt particulis vitri, ſi ab eo abſtrahatur, ab antimonialibus acetoſiſque corpuſculis minutæ plurimæ concretiones emergent, quarum multa eſſe grana queant, abſque ulla ſupernâ infernâve purgatione: unde quis conjiciat utilem omnem à medicamentis mortificationem ab acidis non oriri: cùm ipſa etiam acida, ut patet, corrigant: ac quâpiam fortè ejuſmodi combinatione contigerit, ut quædam venena [neque enim uniformem eorum omnium operationem, aut conſtantem in cor impetum puto] domari poſſint.

Atque ob hanc fortè cauſam non minùs probabiliter quàm ob ullam aliam fuerit,quòd quis à ſcorpione ictus curari poſſit contrito hoc animali ſuper vulnus, ut multi Medici præſcribunt, utque quidam mihi notus expertum ſe eſſe dixit in ſe ipſo, aliuſque quidam in milite, fœlici ſucceſſu: cùmque mecum ipſe perpendo quàm variæ, multipliceſque Corpuſculis adaptari queant figuræ,

ex

ex quibus fiant aggregata ab ambabus partibus componentibus valde diſcrepantia: vix vero abſimile putem in ægri corpore, corpuſculorum peccantis materiæ, ac remedii tam utiles exiſtere poſſe combinationes, ut inde concretiones innocuæ, ſin minùs beneficæ, exiſtere queant.

Si per otium liceret, atque expedire judicarem, plura addere poſſem exempla mutationum, colorum, odorum, ſaporum, aliarumque qualitatum quæ ex minutis diſcrepantium corporum partibus oriuntur;facilè, inquam,plura poſſem addere exempla, & diſſerere de eo quod coalitiones ejuſcemodi conſequitur; cùm autem id ſat alibi præſtiterim, hîc magis è re fuerit indicare, cùm particula peccantis materiæ *remedii ſpecifici* particulæ aſſociatur, combinatione eam in melius mutari poſſe, non figurâ tantùm & magnitudine mutatis, ſed adaucta etiam,aut imminuta ejuſdem rigiditate,unde de novo ipſius motus modificetur: ut ex qualicunque demum ad ea quæ ex corporum coalitionibus naturaliter conſequuntur, attentione judicabis: addamque quaſi ex *abundanti*, concretiunculas unione materiæ morbificæ cum corpuſculis Medicis factas non tantùm evadere poſſe innocuas, ſed aliquando etiam beneficas: quod illuſtrari poteſt ex ulteriori ſublimati communis præparatione: quamvis enim hæc ſubſtantia ſit ſummè corroſiva, adeóque violenta ut paucis ipſius granis interimi quiſpiam poſſit.

Facto tamen ejuſdem conjugio cum minore etiam Mercurii pondere, qui corpus & inſipidum, & inodorum eſt, corroſivum ſublimatum alteratum adeò fuerit, domitumque, ut vertatur in id quod Chymici, quia acumine caret *Mercurium dulcem* vocant, qui ſi rectè præparetur, atque ad multa etiam grana detur, non tantùm innocuum quid plerumque eſt, ſed optimum remedium, idque ſæpiùs quàm Medici fortè norint.

Commemorata mox ratio probabile nobis argumentum ſuppeditare poterit, quo oſtendamus, nihil prohibentibus *Specifici* digeſtionibus, mutationibuſque, quas in tranſitu pati poteſt, ſalutare id poſſe eſſe remedium, cùm ad partem curandam acceſſerit: licèt enim remedii corpuſcula in ſuo ad partem affectam itinere multùm mutarentur, fieri tamen poterit, ut alterata hæc corpuſcula, vel hac ipſa alteratione Medica evadant: cùm his etiam mutationibus apta fieri poſſint, cùm ad partem affectam pervenerint, ut arctè combinentur cum quibuſdam corpuſculis ſive materiæ morbificæ, ſive aliis, quæ illic reperiunt, cum iiſque componant novas concretiones quæ novæ jam ſint indolis, ægróque amicæ: huic quidpiam analogicum obſervare licet in *Aſparago*, qui manducatus varias ſubminiſtrat particulas, quæ commixtæ particulis renum, aut veſicæ novum odorem producunt, admodum diverſum tum ab odore urinæ, tum ab odore ipſius plantæ: ita ſi Terebinthina ſelecta interiùs ſumatur, miſcet in renibus & veſicâ minutas ſuas partes cum partibus illic obviis, unde emergent corpuſcula urinam impræghantia odore admodum diverſo ab eo qui ad utramvis horum liquorum ſpectat, cùm violarum inſtar fragrantiam ſæpe ſpiret.

Priuſquam

Priuſquam huic Tractatui finem imponam, non inutile fortè fuerit mentionem facere difficultatis quæ, ſcio, objici poterit ſin minùs contra præteritam diſſertationem, certè quâ infringi videretur vis ejus, proportióque, cum ſcopo, mihi hoc in opere propoſita: dici enim poterit, cùm argumenta mea, explicationeſque ſupponant *Remedia Specifica* interiùs ſumi, conſtat tamen à ſpecificorum aſſertoribus, ſpecificis connumerari quædam quæ per os in corpus non immittuntur, ſed exteriùs tantùm applicantur, aut ſuperficie tenus tantùm tangunt, ut patet in *amuletis*, *annulis*, &c. ad diluendam hanc magni momenti difficultatem, varia, memini, alio in Tractatu dixi.

Non abs re tamen fuerit, pauca quædam etiam hîc reſpondere: notandum, ideo præſertim non paucos Medicos rejicere, & quoſdam etiam deridere *externa ſpecifica*, ſi ita loqui liceat, quòd primò pars medicamenti, nam de maſſa ipſa conſtat, in corpus penetrare nequeat, quòd ſecundò quamvis tenuior *ſpecifici* pars fortè introducatur, ea nimiùm minuta ſit, quàm ut producat in corpore ejuſmodi mutationes, cujuſmodi ad peccantium humorum expulſionem, morbumque ſuperandum requiruntur.

Quod ad priorem rationem attinet ſat multis alio in Tractatu oſtendi †, hominis cutem, licèt integrum, continuumque corpus videatur reipſa eſſe magnâ pororum multitudine perforatum, quorum multi in alutis etiam mortuorum animalium conſpicui ſunt, aliique manifeſtè deducuntur ex guttulis innumeris cutem totam, erumpente primùm ſudore, cooperientibus: quòd autem his poris intromitti poſſint ſubtiliores particulæ remediorum exteriùs adhibitorum variis è phœnomenis, cujuſcemodi hæc ſunt, eluceſcere queunt: aqua penetrabit poros ſelectæ veſicæ, diſſolvetque ſalem tartari, aut ſaccharum candidum inibi contentum: liquorem quemdam præparavi, cujus licèt calore non agitati vapores celeriter penetrarent varias mortuorum animalium membranas, manifeſteque agerent in corpora metallica his involuta.

Lippis etiam, ac Tonſoribus notum eſt Mercurium, ſeu argentum vivum exteriùs in unguentis cinguliſque applicatum per cutis poros ſeſe introducturum, invaſurumque internas corporis partes, ibique diutiùs interdum remanere & operari violentiùs quàm Medicus velit: intromiſſa autem ſemel *ſpecifici* corpuſcula in interiores corporis partes, facilè quis conceperit, qui ulteriùs procedere queant: ſub cuticulâ enim aut prope plurima ſunt capillaria vaſa, ut vix hîc aviculam vaſe quopiam non perforato infigere poſſis: ut patebit exiguâ ſanguinis guttâ quæ ex facto recens foramine quantumvis parvo effluet: cui exemplo, alia multa ſi opus foret addere poſſem, capillarium vaſorum multitudinis, & propagationis ſub ſuperficie cutis, quæ pleraque ſanguinem, licèt eorum nonnulla alios etiam ſuccos vehere queant, ſuaque exonerare recrementa aut ſudore aut inſenſibili tranſpiratione per poros cutaneos: cùm itaque capillaria hæc vaſa quantumvis parva ſuas habeant cavitátes continuatas vaſis, quorum minores adhuc ſunt cavitates, hiſque mediis cum vaſis quorum majores ſunt

cavitates,

† Tentamen poroſitatis corporum.

cavitates, quæ maximorum vaſorum rami ſunt, corpuſcula medicamenti in capillaria vaſa ſemel introducta, facili tranſitu ope liquorum quos continent, in majores præcipuarum venarum ramos inſinuare ſeſe poterunt, atque ita vi circulationis, maſſæ ſanguinis commiſceri, ejuſque vehiculo facilè convehi ad omnes corporis partes: ut ſæpe obſervatum eſt. † Amuleta Arſenicalia ſuper pectus geſtata licèt vix carnem tetigerint, magnâ cor intemperie diſturbârunt, noxiáque alia aliis partibus ſymptomata pepererunt: atque ab inſignibus etiam authoribus commemoratum reperio, Gantharides, manu atque interdum etiam in perâ geſtatas, noxia ſua effluvia ad veſicam uſque tranſmittere, in qua magnum dolorem excitent, aliaque inducant ſymptomata. Quod ad alteram rationem attinet, ob quam *Specifica* rejiciuntur, quòd ſcilicet effluviis tantùm in corpus penetrare queant, quibus interno ſuperando morbo par ineſſe vis non videtur: hanc difficultatem hunc in modum diluo.

1. Corpuſcula ab exteriore medicamento in corpus intromiſſa plura fortè, pluſque proinde valentia fuerint, quàm homines ſibi perſuadeant: quod probabile fit ex magna multitudine odoratarum, adeóque ſenſibilium expirationum, continuè, diúque ab ambrâ griſeâ, moſcho, fele odorato, multòque adhuc magis à mixtis ex arte factis emiſſarum: quòd autem ſubtilia effluvia etiam abſque caloris ope celeriter poſſint penetrare membranas tantâ copiâ ut agant in corpora ſtabilia iiſdem cooperta, paulò ſuperiùs inſinuavi, factoque experimento pluribus ingenioſis viris oſtendi.

2. Corpuſcula medicamenti ſuam retinere naturam poterunt, operandi facultate non amiſſa licèt per cutem quaſi filtrentur, ut ex Mercurio colligi poteſt, quem ſuperiùs diximus repertum in formâ argenti vivi in corporibus quorundam qui nimiùm ſæpe Mercurio inuncti fuerant, Mercurio, inquam, in unguentum aliis cum unctuoſis reducto, quo quidem æger tam violentam, tamque diuturnam pati ſalivationem poterit, quàm ſi bolos ex Mercurio deglutiiſſet. Sæpe etiam obſervavi, quod haud dubiè ſæpius ab aliis obſervatum eſt, exiguo opio aliis Emplaſtrorum ingredientibus mixto, exteriùs applicato acutos interiorum partium dolores eſſe ablatos, licèt ſat ab Emplaſtro remotarum.

3. Corpuſcula autem *Specifici* ſæpe violentiùs agere poſſunt intromiſſa per cutem, quàm ſi medicamentum è quo effluunt, interiùs ſumptûm fuiſſet, quia ſi per os ſumptum fuiſſet, particulæ dividi potuiſſent, aut etiam fortè ob dilutionem, ſuíque cum aliis Chyli particulis combinationem, multùm alterari, fermento, aut menſtruo ſtomachi, earumdem per viſcera filtratione, longoque ac ſinuoſo per eadem, lymphæque ductus tranſitu, priuſquam ad cor pervenerint, ut cum ſanguine miſceantur: cùm corpuſcula externi *ſpecifici*, ubi cutem prætergreſſa fuerint Capillaria ſtatim ſub eâdem ſanguinis vaſa ſubeant, eorumque ope mox immiſceantur ſanguini circulanti, unde non patiuntur eas al-

 terationes,

† Vide fusè de hac re differentem doctiſſimum Diemerbroek de peſte, lib. 2. c. 11. in annotat.

terationes, quas alia medicamenta, priuſquam ſanguini conſocientur, pati neceſſe eſt.

Vnde patet errare omnino eos Medicos qui putant partes tantùm quas immediatè tangit,curare poſſe, quòd exiſtiment ejuſdem corpuſcula ultra partem corporis medicamento vicinam non progredi: quæ quidem argumentatio licèt veniam mereretur tum, cùm ſanguinis circulatio nondum eſſet detecta,at cùm jam ſanguinis circulatio, intercurſuſque inter diſtantes corporis partes, innotuerint, argumentum ad rem nihil facit.

Hic autem admonebo cujuſpiam, quod nuſquam memini me legere,corpora ſcilicet exteriùs applicata eſſe interdum quorumdam morborum *ſpecifica* remedia, adverſus quos nihil poſſe quis judicaret ex eorum interiùs ſumptorum effectibus: ita Camphora deglutita, ſeu pauca tantùm ejuſdem grana ſanguinem admodum calefaciunt, commendantur etiam à Medicis nec immeritò adverſus malignas quaſdam febres: Camphora tamen exteriùs applicata faciei rubedinem tollit, quæ à calore ſanguinis oriri creditur, adhibeturque in unguentis contra aduſtiones. Ita ſpiritus vini, qui dum potatur, tam calidus eſt, optimum ad extinguendum aduſtionum ardorem remedium eſt, maximè ſi pars maturè eo irroretur: panis, tam moderatum, temperatumque alimentum, cùm manducatur, maſticatus tamen exteriúſque applicatus varios adverſus morbos plurimùm valet: atque ſenem, peritumque Medicum novi qui infantes non facilè quidpiam deglutientes purgare ſolet quopiam ipſorum umbilicis applicato, quod iis neque colore, neque odore, neque tormine offendiculo ſit: idque ut ipſe mihi non ſemel confeſſus eſt, uſitatum quodpiam alimentum eſt, quo ipſe, ut & alii plerique, haud præparato utor ſæpius. Quid foret ipſe mihi indicavit, ſed nondum id experiri mihi licuit.

Vt quod dicebamus de poſſibili externorum ſpecificorum efficaciâ minùs improbabile videatur, non abs re fuerit obſervationes quaſdam indicare noſtræ doctrinæ admodum congruas: quamvis autem quæ offerenda ſunt; non omnia *ſpecificorum* appellationem mereantur, attamen præterquam quod eorum quædam hoc fortè nomen merebuntur, oſtendent omnia ſimplicia medicamenta exteriùs applicata adverſus internos corporis morbos plurimùm valere poſſe.

Externa ſpecifica quamplurima Medicorum è libris commemorare poſſem: nulla tamen recenſebo, quod ut quid ſentiam ingenuè dicam, quæ traduntur ab his remedia licèt multùm collaudata, ab ipſis tamen laudatoribus parum fuerint examinata: ſatque impræſentiarum fuerit pauca quædam afferre exempla aut propriâ, aut amicorum experientiâ mihi nota. Vnica tantùm Galeni obſervatio, quam ſolemnibus & diſertis verbis tradit, quamque alii etiam præſtantiſſimi Medici probant, prima omnium proponetur: hæc itaque hiſtoria eſt à Galeno relata de radice pæoniæ,quam cùm puer quidam per multos menſes epilepticus collo appenſam geſtâſſet, hujus morbi impetum nullum ſenſit, quamdiu eam geſtavit, quam cùm fortè depoſuiſſet morbus iterum ipſum in-

vaſit: applicatâ tamen rurſus radice iterum liberatus eſt: quod cùm Galenus obſervâſſet, radicem explorandi rem certiùs gratiâ ſeponendam curavit, cùm autem paroxyſmus renovaretur, eam ſolito ſucceſſu rurſus adhibuit: in eadem vixi domo cum docto, magniq́ue judicii viro paralyſi obnoxio, qui à violentis ſæpe ſpaſmis, citò, & ut plurimùm liberabatur geſtatione, aut tractatione dentis veri Hippopotami, aut equi fluvialis: mihiq́ue is aſſeruit, cùm eum ad tempus ſepoſuiſſet, ut amico fortè commodaret, paroxyſmos rurſus æquè violentos redituros.

Memini quoque, cùm ipſe per multos annos ſpaſmis obnoxius eſſem, conqueſtuſq́ue de iis fuiſſem Medico cuipiam qui per frigidas regiones multum peregrinatus fuerat, affirmare eum mihi quòd ſecum attuliſſet annulos ex unguibus veri *Elkii* à loco quodam ubi illa animalia vulgò adhibentur, quorum ope variorum ſe curâſſe ſpaſmos dixit; unumq́ue mihi, ut experirer, obtulit, quem eò libentiùs accepi, quòd aſſeruerit mihi, varios pro veris venditos, ſimileſq́ue ſuis, adulteratos tantùm eſſe, aut nullius prorſus virtutis: quamvis autem cùm ſpaſmus ſuram cruris invaderet, annulus non multùm me juvaret, quando tamen paroxyſmi moderati tantùm erant, aliiſq́ue in partibus, maximè manibus ſolatium ſenſi tam frequens, & tam ſubitum, ut rei inſolentiâ obſtupeſcerem, remediumq́ue quavis nocte prope lectum, ut ad manum eſſet, ubi res exigeret, locarem: meritò autem mirabar, cùm ſpaſmus pedes, digitoſve pedis invaderet, ſedari dolorem licèt annulum digito tantùm applicarem: quam ob cauſam illius jacturam ægrè tuli.

Cùm Medicus quidam inſignis mecum de *patiente* quâdam ſuâ, incontinentia urinæ & moleſta, & propudioſa laborante diſſereret, empyricum ipſi ſuggeſſi remedium alio in Tractatu commemoratum, cujus ſucceſſum nec promitterem, nec omnino negarem: quod quidem tutum ſin minus efficax foret: ſimplex hæc erat ſubſtantia ad regnum animale pertinens geſtandæ in ſacculo induſium inter, & cutem: gratias porro amplas diu pòſt Medicus mihi egit, qui effectum ſe miratum dixit, obſervaſſeq́ue ſe cùm patiens eam tamdiu geſtâſſet, ut virtus jam deficeret, hoc eſt juxta me, ut effluvia omnia exhauſta ferè eſſent, iterum remedium adhibere patientem debuiſſe ut ſana liberaque perſeveraret.

Equidem futurum non exiſtimo ut tria prænominata *appenſa*, aliaque remedia commemoranda ſemper ſuccedant: atque non improbabiles quis rationes afferre poterit, cur uniformis non ſemper ſequatur effectus: ſat eſt quòd interdum ſuccedant, cùm inde manifeſtum fiat fieri poſſe ut exteriora medicamenta in morbos internos agant.

Cùm quondam peritiſſimum quemdam celeberrimi Collegii Londinenſis Medicum inviſiſſem, horologium modo novo conſtructum in domo obſervavi, cùmque ipſi dixiſſem me ſimile quidpiam eo in loco priùs non vidiſſe, monuit, ne eum ditem, adeò, aut vapum putarem, ut quid tam carum emeret. Sed fuit, aiebat aulici cujuſdam, quem mihi nominavit, de cujus filiâ hanc mi-

hi hiſtoriam retulit. Hæc ſcrophudoſum in collo tumorem patiebatur: quem pater ægrè admodum ferebat, quòd metueret ne propterea dotem ſupra facultates augere cogeretur: Medicum itaque, de quo mox, conſuluit: hic cùm difficilem curatu tumorem hunc exiſtimaret, nec continuatis diu remediis eam torquere vellet, *Aulico* dixit, ſi poſſet ipſe eam ad remedium quoddam admittendum inducere, ſperare ſe eam illæſis etiam viribus, & abſque dolore ſanandam: cùm itaque utrinque de re conventum eſſet, ducta patiens eſt in cubiculum ubi in lecto jacebat quidam lento morbo conſumptus: hujus manum Medicus *patientis* tumori impoſuit, donec conquefta eſt de ejuſdem frigiditate ad intimas tumoris partes penetrante: manus aliquoties impoſita tumori eſt, quàm diu corpus fœtoris expers remanſit. Atque hunc in modum profligatus tumor eſt, *patiénſque* liberata hoc malo: hoc autem horologium Medico, quem rerum curioſarum cupidum ſciebat, in grati animi ſignum dono pater dederat.

Doctiſſimus hic Medicus inſolitum hoc remedium Helmontio aſcripſit, qui quidem collaudandus eſt quòd medicamentum non modò nullius in ſpeciem utilitatis futurum, ſed quòd prætereà in uſu non erat, commendaverit: ſed ejus cognitio noſtro etiam ſæculo antiquior mihi videtur, cùm ejuſcemodi quid Plinius commemoret, licèt ab eo ad Helmontium, aut oblivione ſepultum, aut non creditum fuerit: præter unum *Franciſcum Vlmum*, qui licèt non imperitus obſervator, celebris tamen non fuit: aſſerit is aliis fruſtra adhibitis remediis nobilem ſe noviſſe virginem qui hoc modo perfectè curata ſit.

Æſtate quadam magno meo ſtupore Hæmorragiis è naſo obnoxius fui: cui malo ut obviam irem nunc unum remedium, nunc aliud adhibui, ſucceſſu ſæpe ſperato, ſed non ſat celeri: cùm autem quodam die in paroxyſmum inopinatum inciderem; cujus eventum non nihil formidabam inuſitato uti remedio ſtatui, cùmque à ſorore, in cujus domo paroxyſmo correptus eram *muſcum* Cranii hominis mortui obtinuiſſem qui à magnate quodam ad ipſam ex *Hiberniâ* ubi major ejus copia eſt, pluriſque quàm alibi æſtimatur, miſſus fuerat: more ſolito adhibiturus eum eram, hoc eſt in nares illaturus, ſed priùs experiri volui, quantumvis copioſa Hæmorragia foret, utrùm medicamentum hoc manu ſuſpenſum non idem effecturum foret: quare copertà pugno, parte *muſci*, ut calor remedium nonnihil actuaret, comperi non ſine aſtantium ſtupore Hæmorragiam compreſſam, quam, laus ſit Deo, multis pòſt annis non ſum paſſus: ſed minùs adhuc hoc mirum eſt, quàm quod è præcipuis Regiæ Societatis Sociis cuipiam contigit: hìc conſtitutionis omnino ſanguineæ multùm ſe affici ſentiebat uſu muſci cranii humani [cujus particulas vidi adhærentes radici vegetabilis, cùm erat Genuinus] interdum enim cùm ſanguinem mitteret, ſi curioſitatis gratiâ muſcum manu teneret, ſanguinis effluvium ceſſaret donec eum ſeponeret.

Quod non ipſemet tantùm mihi aſſeruit, ſed & ejuſdem etiam Medicus quos ambos peculiariter nôram: quod alioquin vix crediidiſſem, niſi vis ima-

ginationis,

ginationis, qua is pollebat, remedio fortè cooperata ſit.

Hactenus commemoravi ſpecifica externa à vegetabilibus, atque animalibus ſubminiſtrata, quæ cùm levioris texturæ ſint, facilius emittere effluvia dicere quis poterit, duo proinde jam triáve exempla è minerali regno proponam, quod cùm conſtet corporibus nunquam vitâ præditis, quæque compacta admodum pleraque ſunt, exiſtimantur habere partes minùs ad *Effluviationem* diſpoſitas.

Quemdam magnæ eruditionis Medicum novi, ſat integræ valetudinis præterquam quod aliquo poſt horas magno cum terrore evigilaret, quem ſequerentur violentæ, diuturnæque cordis palpitationes, quæ moleſto admodum terrore eum percellerent: ut malum hoc curaret, quicquid ſuggerere ars poterat, expertus fuerat, quâ de re pluribus, ex amicis ſuis conqueſtus eſt: cùm autem rem hanc quondam inter Mercatores, quorum quidam per remotas regiones peregrinati fuerant, commemoraret, eorum quipiam ipſi dixit ſe citò eum curaturum remedio quod & ſibi, & aliis profuiſſet. Dixit itaque ſeligendos varios planos, lævigatoſque *Cornelianos* lapides, cujuſmodi ab Indiis orientalibus afferuntur, ut ex iis fiant annuli, eoſque octo, aut decem particulæ veſtis coccineæ circa collum geſtandæ eſſe aſſuendos, ita ut lapides immediatè cutem tangerent è regione cordis, orificiique Stomachi: hoc adhibuit Medicus remedium, brevique magnum ex eo commodum percepit, quare lapides jam ſeponere ſe poſſe putavit: quod & bis terve fecit, tum ut videret, quid inde contingeret, tum ut geſtandi moleſtiâ liberaretur: at cùm morbus ſemper rediret intra paucas à ſepoſito remedio hebdomadas, illud continuè geſtare decrevit, ut fæliciter fecerat, cùm rem mihi narravit: & ne quis mihi dubitationis locus ſupereſſet, quoſdam mihi *Cornelianos* dono dedit, quos ſibi numeroſos, ne deficerent, procurâſſet: cùm tamen nondum eorum experimentum facere licuerit, non aſſeram hoc remedium ſucceſſum ſemper habiturum, ſed tantùm, quod ad rem præſentem ſat eſt, fieri ſaltem poſſe, ut ejuſcemodi externum remedium admodum efficax ſit.

Mecum ipſe poſtea cogitavi, quod hîc ut dictis probabilitatem conciliem, addo, eos fortè qui priore remedio primùm uſi ſunt, illud didiciſſe ex iis quæ de Jaſpide Galenus aſſerit: quem lapidem colore varium obſervamus, vidique ipſe in vireſcentibus rubri mixturis, tam intenſi coloris quàm ſint Corneliani: ex hoc lapide Galenus refert quoſdam, conflâſſe annulos, quibus inſculptus erat Draco radios emittens: eumque ut Stomacho peramicum commendat ori applicatum: quamvis autem omiſerit, & tutò ut putavit, ſculpturam, ex propria tamen experientiâ lapides probat, quos eodem ferè quo Mercator noſter, modo applicabat: † *ſanè hujus, inquit, ego quoque lapidis feci periculum, torquem ex hujuſcemodi lapillis confectum collo ſuſpendi ita ut lapides os ventriculi contingerent, apparebant autem nihilominus prodeſſe quamvis ſculpturam non haberent*, &c.

† Galen. de ſimpl. med. facult. l. 9. Titu. de lap.

Superiùs commemoravi virtutem annuli in quaſdam *generis nervoſi* partes; ſed majus fortè cuipiam miraculum videbatur ſi annulus lapideus digito geſtatus, in maſſam ſanguinis operari poſſit, ac præſertim in depravatam ejuſdem portionem, quam natura ad venas hæmorrhoidales relegat: cùm tamen peritiſſimus Monardes lapidem ſanguineum è *nova Hiſpaniâ* allatum deſcripſiſſet, eumque ut jaſpidem exhibuiſſet: non eum tantùm adverſus Hæmorrhagiam parti affectæ applicatum commendat, ſed ſequentia, ex propriâ etiam experientiâ addit: † *vidimus nonnullos Hæmorrhoidum fluxu afflictos remedium ſenſiſſe annulos ex hoc lapide confectos in digito continuè geſtando, nec non & menſtruum fluxum ſiſti.*

Scio hîc prætermittendum à me lapidem Nephriticum non exiſtimare te, licèt eorum quamplurimi nullius adverſus hunc morbum à quo appellationem ſortiuntur, virtutis extiterint, vixque fieri poſſit, ut bonos quis, niſi expertus fuerit, reperiat: quod tamen eorum nonnulli magnæ ſint virtutis ex teſtimoniis Boethii, doctique illius circa Gemmas Scriptoris *Iohannis* de *Laet* patet: cujus laudes *Monardes*, aliique confirmant. Sed in neminem incidi, qui propiùs ad rem noſtram loquatur quàm inſignis quidam mercator *Leipſienſis* cujus rariſſimas obſervationes magnæ vir eruditionis *Vntzerus* * commemorat, quem conſule: duas interim ex decem quas proponit, ipſius obſervationes proponam. Aſſeruit itaque Mercator authori noſtro hujus lapidis per aliquot dies geſtatione, calculoſam materiam tam validè eſſe proſcriptam, ut plurima arenæ granula ejecta fuerint, per ipſos etiam oculorum angulos: cujuſmodi ejuſdem remedii effectum variis quoque in aliis obſervavit: aſſeruit pariter geſtatione ejuſdem lapidis uxorem Catarrho laborantem purgatam inſigniter fuiſſe, adeò ut primo die purgata inde fuerit quatuordecies, aut quindecies, poſtero nonies, aut decies: cujus poſtea corporis meatus liberi, apertique permanſerint, additque ſenſiſſe ſe ipſum lapidem ſed non adeò validè Catharticum.

Sed hactenus ſat ſuperque de virtutibus *periaptorum* & *appenſorum*, præſertim, cùm eorum alio in Tractatu plura occurrant exempla, atque etiam abſque iis, aut unà ſaltem cum iis hactenus allatis propoſitæ hinc objectioni ſat omnino factum ſit.

Concluſio.

HAbes itaque hactenus, quæ ipſa, rerum de quibus ago, natura mihi ſuggeſſit circa modos præcipuos quibus morbos à medicamentis ſpecificis curari, aut certè multùm imminui poſſe puto: dixi modos præcipuos, non enim nego alios fortè multos adhuc ſupereſſe minimè hîc ob præſcriptos Epi-

† Nic. Monard. Simpl. Med. Hiſt. c. 36. p. 329. † Vntzer. de Neph. l. 1. c. 24.

ſtolæ limites commemorandos; huic præſertim quæ jam præter opinionem producta eſt, licèt deditâ operâ prætermiſerim teſtimonia variorum Medicorum, atque Chymicorum qui *Specifica* defendunt, quia aliis nituntur principiis, puta *formis ſubſtantialibus, realibus qualitatibus, ideis*, &c. quæ quia non admitto, uſurpare non poteram, ſed quamvis diſſertationem hanc minùs idoneis, ſuperfluiſque ex aliis authoribus tranſcriptionibus non produxerim, ſat prolixa eſt, ut jam extrema eidem manus imponenda ſit, ubi duo triáve ſub initium commemorata in memoriam tibi revocavero.

Primò itaque non ita ſum intelligendus ut velim *Specificum* medicamentum, aut naturam ope *Specifici* morbum plerumque uno tantùm aliquo modorum propoſitorum curare, cùm duo interdum, atque etiam plures ad effectum hunc concurrant: ſecundò ſuſcepi modos operandi *Specificorum* in genere tantùm explicandos: tertiò modos à me ſelectos veros, ac genuinos non dixi, ſed eos tantùm propoſui tanquam modos quibus agere poſſunt *ſpecifica*: quare dogmata non pronuncio, ſed explicationes meás tanquam poſſibiles, ac vero ſimiles propono: quo quidem hujus Epiſtolæ ſcopo factum ſatis fuerit: in qua eò tantùm, ut noſti, collimavi ut oſtenderem *Specificorum* operationes corpuſcularis Philoſophiæ principiis eſſe congruas.

Quod non invitus ni fallor, concedes, ſi id mihi fælicitatis contigerit ut remorantes aſſenſum tuum difficultates, nonnihil imminuerim: dum de abſtruſo admodum argumento, atque ad artem, quam non profiteor, ſpectante, diſſero: quapropter cùm te longè me ſagaciorem profitear, cùmque ad te propiùs hoc ſpectet argumentum, faciliùſque utpote Medicus quàm ego queam, varias naturæ operationes obſervare poſſis, tuas ipſemet objectiones faciliùs dilues: meas proinde conjecturas quaſi ſubdubius tibi propoſui, quamvis de meo in te affectu dubitare nequeam, utpote qui ad utile quodvis præſtandum tibi obſequium ſim paratiſſimus.

ROBERTUS BOYLE.

PARÆNESIS

PARÆNESIS
AD VSVM
SIMPLICIVM MEDICAMENTORVM.

Ad Amicum ſummè eruditum D. F.

§ I.

CUm remedia ſpecifica, ut hanc appellationem promereantur, ſummæ virtutis eſſe debeant, quæ tamen pleraque aut ſimplicia ſunt, aut parum compoſita, quæ de iis in præcedente Tractatu dicta ſunt, non immeritò me impulerint, horter ut te, alioſque eandem artem profeſſos, qui tuo quoque impelli exemplo poterunt, ut quærant frequentiúſque ſolito adhibeant ejuſmodi remedia, quæ vel ſimplicia ſint, vel ſi compoſita eſſe neceſſe ſit, ex neceſſariis tantùm ingredientibus Medici ſcopo, morbique indicationibus reſpondentibus conſtent.

Simplicia hæc, aut leviter compoſita remedia, tam vario quaſi apparatu, pompâque compoſitis, quibus homines *ingredientium* multitudine morbos ſe ſuperaturos ſperant, ob rationes mox indicandas antepono: ubique tamen velim ita me intelligi ut ſimplicia remedia, non abſolutè, & indefinitè ſed *cæteris tantùm paribus*, compoſitis anteponenda judicem. Quod ſemel hîc annotâſſe ſat ſuperque fuerit.

Primò itaque ſimplicia compoſitis remediis anteponenda cenſeo, quod longè facilius ſit operationem ſimplicis, quàm compoſiti conjicere: iſto igitur tutiùs quàm hoc Medici uti poterunt: ac certè ni fallor, noſtræ nimiùm ſagacitati fidimus, cùm credimus præſcire nos quis futurus ſit mixtionis è multis *ingredientibus* effectus: cùm plurima corpora texturæ mutatione qualitates etiam ſuas mutent: cujus rei varia ſuppeditârit exempla noſtra colorum hiſtoria: in variis enim experimentis illic commemoratis, compoſiti diverſus om-

nino

nino color eſt aliuſque quàm ſimplicium ſeorſim ſpectatorum : ut cum cærulea cupri ſolutio ſpiritu vini facta, unà cum ſpiritu violarum etiam cæruleo, colorem pulchrè viridem producit : hujúſque rei ex quo hanc ſectionem conſcribere cœpi, factum eum in ſcopum,experimentum, exemplum ſubminiſtravit.

Cùm enim ferri tincturam optimo aceti ſpiritu factam, volatilemque ſulphuris tincturam commiſcuiſſem, cujus conficiendæ modum alibi doceo, ex rubris hiſce liquoribus commixtis emerſit ſtatim, obſcurus admodum, atramentitiaque quædam mixtura.

Inſignes ejuſmodi mutationes ope mixtionis ſæpe effeci, non colorum modò, ſed & odorum, ſaporum, &c. cur autem ejuſmodi mutationes medicarum etiam qualitatum contingere nequeant non ſat intelligo: Mercurius ipſe interiùs ſumptus aut ſupernè, aut non omnino manifeſtè purgat : ſi tamen diſſolvatur ſpiritu nitri præcipiteturque ſale marino, ſi cautè adminiſtretur, raró ſalivatione, quantum hactenus didici, ſed dejectione ſemper operatur. Jam vitrum Antimonii factum per ſe, cujus paucula grana in ſubſtantia, violenter ſupernè, infernèque evacuare ſolent, ſpiritu aceti, quod non facilè fit, diſſolutum, nec emeticum plerumque, nec catharticum eſt, quamvis ſubſtractum ab eo menſtruum fuerit, majoreque doſi adminiſtretur,quàm ſimplex ipſum vitrum.

Et quamvis, ſi crudum antimonium colliquefactum cum nitro, & tartaro fuerit, juxta communem, qua *crocus metallorum* fit, methodum, producatur medicamentum adeò *Emeticum* ac *Catharticum*, ut uncia ferè vini, in quâ non imminuto ſenſibiliter pondere maceratum fuerit, ſat violenter, ſupernè, infernèque purgare ſoleat : quoſdam tamen novi qui varia crudi antimonii grana in ſubſtantia deglutirent, atque unum præſertim, qui diu eo uſus nec ſupernè tamen inde, infernève purgatus eſt.

Atque experimentis conſultò factis didici, ſi ſepoſitis ſale petræ, & tartaro, antimonium unà cum ſale marino optimè deſiccato, modicoque tartari præparetur, licèt hæc ambo nitri, & tartari vulgò adhibitorum medium pondus non tranſcendant, antimonium tamen his bene per horam colliquatum, ita inde alterari, ac corrigi, ut perutile ſuppeditet medicamentum : quod à duodecim, aut quindecim granis ad ſemidrachmam & ultra miniſtrare quis poterit : neque id tamen propterea vomitu, aut dejectione purgat, ſed ſudore ut plurimùm, atque aliquando urina copioſiore : hinc patet antimonium vel ſalubrius vel inſalubrius fieri poſſe juxta *ingredientium* quibus aſſociatur, indolem, licèt hæc per ſe innocua ſint, ſibique fortè invicem affinia : atque ipſi etiam Chymici æquè ac alii remediorum præſcriptores, licèt minus ſæpe, ea ſimplici medicamento aliquando addunt, quæ illud virient potiùs quàm perficiant : conqueritur enim ſummæ inter eos notæ quiſpiam *Practicus feliciſſimus*, florem ſulphuris, ſublimatum ut à multis ſublimatur, à vitriolo calcinato, atque uno alteróve quopiam, ut ſubtilior, puriorque evadat, evadere reipſa

F non

non levi utentium damno corroſivum : atque ſi per otium hîc liceret, ſat multis oſtendere exemplis poſſem Chymicos interdum ex errore additione producere in medicamentis alias quàm volebant , aut etiam pejores qualitates.

§ II.

Alio nomine ſimplicia medicamenta compoſitis cæteris paribus præferenda ſunt, quòd tutiora ſint, maximè ſi ægroti valetudinis infirmioris ſint : magnificentiùs nobis extollunt Botanici, aliíque materiæ medicæ Scriptores , quàm veriùs deſcribunt ſimplicia de quibus agunt : enumerant enim omnes quas habent virtutes beneficas, & plures etiam quàm reipsâ habeant, prætermiſſis interim noxiis eorum qualitatibus ; quibus ſæpe quibuſdam nocere poſſunt : novimus varia odoramenta, puta Moſchum , Ambram, quibus licèt viri plerumque recreentur, multis tamen mulieribus atque hiſtericis præſertim nocere.

Novi ſummæ notæ virum, robuſti quamvis temperamenti,qui malè admodum afficiebatur odore moſchi, varios quoque utriuſque ſexus cognovi, quibus roſarum odor gravis omnino erat. Qui tamen moderatus admodum eſt, & pleriſque tum viris , tum fœminis gratiſſimus : novi quempiam magnatem, cui mel , ſive exteriùs , ſive interiùs ſumptum non minùs ferè quàm venenum noxium erat ; cùm horrenda interdum induxerit ſymptomata etiam cùm *patiens* neſciret , an mel necne adhibitum fuiſſet : tanta igitur hominis diſturbatio imaginatrici facultati tribui non poterat : alibi, ni fallor, indicavi , quantum ipſe, aliíque quibus infirmiores oculi, ex moderato etiam apii uſu incommodi paſſi ſimus.

Hîc loci addam quod mihi contigit diu poſteaquam quæ de apio dixi, dictaviſſem, abſinthium licèt plantam varios in uſus natam, adeò capiti moleſtam compertam fuiſſe, oculiſque contrariam , ut ab eo ipſe per aliquot annos metu Cephalalgiæ, abſtinuerim, alióſque quibus oculi infirmiores erant , ut ab eo ſibi caverent, admonuerim : at novi doctum quemdam virum, qui variis vario ſuper argumento Scriptis, jam multis innotuit : cujus licèt ſani admodum, lynceíque etiam ſint oculi, comperit tamen is liberaliori , vini, ac cerevifiæ abſinthiacæ uſu, ut quid ipſis ineſſet virtutis , experimentum faceret, oculorum aciem adeò eſſe imminutam ut Mercurium publicum niſi perſpiciliorum ope legere nequiret : cùm itaque ab abſynthio deinceps abſtinuiſſet reſtitutam citò oculorum aciem ſenſit, abſque ullis artis ſuæ, Medicus enim erat,adhibitis remediis : hæc ipſemet mihi ſtatim ferè , atque res contigerat , narravit, ubi priùs ipſi, quæ de apio dixi, indicâſſem.

Atque ut quod res eſt dicam, non dubito quin homines, niſi elogia, ſimplicibus, ab authoribus tributa ipſis imponerent, quibus ſit, ut quæ invehere ſæ-

pe poſſunt, ſimplicia, incommoda, obſervare nequeant, non dubito,inquam, quin noxias variorum medicamentorum qualitates hactenus inobſervatas tandem obſervaturi forent: nec ſemel nimiùm certò prædixi quantum detrimenti paſſuri eſſent ægri ex celebrium etiam medicamentorum uſu, quæ viri alioquin docti præſcripſerant, cùm eorum authoritate contingebat, ut meorum minor ratio conſiliorum haberetur: memini me vidiſſe Arabicum de materia medica manuſcriptum: quod pertinebat ad doctum, curioſúmque peregrinatorem: indolui tum, quam quondam comparâram, hujus linguæ notitiam mihi magna ex parte deperiiſſe: præterquam enim quod nitidis admodum characteribus conſcriptum foret, characteréſque locis idoneis, auro, cæruleóque cœleſti adornati, methodus mihi accurata adeò videbatur ut nihil hac ſuper re accuratius vidiſſe me meminerim: illud autem in primis mihi arridebat quòd author diſtinctis ordinibus & bonas, & malas, eorum de quibus agebat, medicamentorum, dotes diſtingueret, annotarétque morbos, & temperamenta quibus medicamenta, noxia, aut periculoſa forent: conformiter itaque rationi omnino ſuſpicari licet; quoties multa unum medicamentum conflant *ingredientia*, eorum unum alterumve, alias quàm Medicus velit, habere poſſe virtutes: horum enim quopiam conſopitum aliquod fermentum excitari poterit; aut ſi novus non producatur morbus, commovebitur fortè hoſtilis quædam materia, quæ priùs in corpore quieta jacuerat, quámque fortè natura paulatim domuiſſet, niſi ab ingrediente quopiam fortè ſuperfluo intempeſtivè irritata fuiſſet: hujuſce rei veritatem toties expertus ipſe ſum, ut alios, quò ſibi caveant, ſollicitè monendos cenſeam: aliud ſimplicium medicamentorum uſum commodum ſequitur, quod abſque ventriculi gravamine, & abſque nauſea, liberaliorem remedii, aut ejus *ingredientis* in quo præcipua virtus reſidet, menſuram adhibere poſſis: cùm enim mediocrem Medici doſim, ne nauſeam ægro provocent, ventriculóve gravamen quodpiam contingat, præſcribere cogantur, quando multa ſimul doſi moderatæ medicamenti compoſiti adjiciuntur, ea *ingredientia* quæ vel ſuperflua ſunt, aut certè minùs efficacia, magna haud dubiè determinatæ illius doſis pars futura ſunt, appropriata proinde, atque utilia ingredientia pauciora longè erunt.

Vix enim veritati conſonum putem aſſerere omnia compoſiti medicamenti *ingredientia* eundem habere effectum, aut eundem quaſi collimare in ſcopum: ut ſic hac reſponſione objecto à me incommodo obviam non itur.

Si piſtor, quàm optimum poteſt confecturus panem in gratiam præſertim hominis infirmiore ſtomacho laborantis, triticeo flori farinam ex ſecali,hordeo, & avenâ adderet: licèt hæc omnia *ingredientia*, bona ſint, aptáque etiámque alimenta, utpote quæ ſingula à quibuſdam in panem compingantur, nemo tamen hominem hunc peritum reputaret piſtorem, paucíque omnino compoſitum hunc, ſimplici ex tritico pani anteferrent: atque ita ad pulverem nitratum conficiendum qui valentior foret, probæque notæ, nemo ſalipetræ, ſulphuri, & carbonibus, ceram, reſinam, camphoram adderet, quamvis

ſubſtantiæ hæ ſint maximè inflammabiles, nec minùs, quàm ſulphur: eodem modo nemo *aquam vitæ* confecturus, cujus exiguum tantùm poculum deliquium patientibus dandum eſſet, ſpiritum vini, aut aquam vinariam, mulſo, forti cerevifiæ lupulatæ aut illupulatæ immiſceret, licèt ſpirituoſi hi omnes liquores ſint.

Gummi Arabicum (optimum eſt Diaphanum) ſæpe præſcribitur. Tanquam medicamentum ad mitigandum urinæ ardorem, aptum : cujus exigua tantùm doſis datur ob aliorum *ingredientium* commixtionem. Cùm autem reliquis ingredientibus ſeclufis, ejuſdem drachmam dediſſem, drachmam inquam diuturnâ contuſione ad pollinem redacti hujus pulveris, inſignes admodum illius virtutes reperi: meminique nobilem magnæ notæ cùm mihi valediceret ad aquas minerales profecturus, quas per multas ſeptimanas bibiturus erat ut urinæ ardorem extingueret; cùm probè noſſem hunc ardorem non eſſe venereum, neque à calculo in veſicâ ortum, adverſus enim has ſtranguriæ cauſas non adeò medicamentum valet; eum rogavi, priuſquam iter ſuſciperet ut ſemel, biſve ſi opus foret, quovis die hoc pulvere uteretur: quod cùm feciſſet tantum inde levamen ſenſit, ut omnino ſe curatum crederet, neque eo anno, neque ſequente ad aquas minerales ſe contulit. Tuſſis etiam importunior, in pueris cujus ſymptomata, parentes, ac ſpectantes terrefaciunt, ipſoſque etiam Medicorum conatus ſæpe, qui minùs obſtinatas curare tuſſes ſolent, & norunt, eludunt, nullâ citiùs compoſitione curatur, quàm ſimplici *pulegij* ſucco, ſaccharo cretico nonnihil dulcorato, atque per intervalla ſat diu pueris cochleatim adminiſtrato : ex hac planta, quoque ſirupus adverſus tuſſes utilis confici poterit, qui vereor, tantæ virtutis non eſt, quantæ ſimplex ipſe ſuccus: plurima ſunt obviaque exempla medicæ virtutis lactis aſinini (quod tamen Caprino interdum cedere puto,) ſi ſat magnâ copiâ ſatque diu adminiſtratur : varia quoque exempla ſunt periculoſorum morborum, atque Chronicorum quos lac vaccinum copioſiùs diu ſumptum curavit: neque minùs obſervatu dignum quod non multos interdum intra dies diarrhœæ,atque licèt rariùs dyſenteriæ fæliciter, facileque curentur ſolo lactis uſu cui leniter ebullienti æqualis limpidæ quantitas paulatim affunditur, donec tandem liquor totus ad primam lactis menſuram reducatur: ſimplex hoc medicamentum, ſeu alimentum liberaliùs hauſtum, durante enim morbo, alii cuicunque potui præferendum eſt, diverſi ſæpe generis diarrhœas ipſa in Hiberniâ ubi morbi hîc Epidemici ſunt, ſæpe curavit.

Quamvis autem alio in Tractatu commendârim paronychiam foliis rutaceis adverſus morbum *comitialem*, ſeu *regium*, qui adeò difficilè curatur, non ægrè ut puto, feres, commemoratione experimenti de eâ exinde ſumpti, oſtendi à me inſigni exemplo, *ſimplicis* alterantis copioſiùs, ſi opus ſit, hauſti utilitatem. Notus mihi Medicus accerſitus eſt ad ægrum ſcrophuloſo in Gutture tumore laborantem, tantæ molis, locoque tam incommodo, ut compreſſione Æſophagi deglutitionem redderet admodum difficilem, cùm pariter du-

rus foret, Medicus quamvis celebris etiam Chirurgus, neque ſuppurare, neque diſcutere eum poterat: quocirca *patiens* quamvis divitiis affluens fame peribat: his in anguſtiis cùm meminiſſet Medicus laudatam à me paronychiam, quantam illius copiam potuit ſibi comparavit, eamque primùm infuſam iis in liquidis quæ patiens licèt difficulter deglutire poterat, paulatim adminiſtravit: cùmque hinc deglutitio facilior evaderet, liberaliorem remedii doſim adhibuit, ut totam ſanguinis maſſam ſuccorumque corporis, herbæ virtute imbueret: hinc tumor reſolutus eſt, & reſtituto valetudini ægro, Medici tum famæ, tum lucro proſpectum eſt: quare in grati animi ſignum rem totam ut geſta eſt, prolixâ epiſtola cujus præcipua capita retuli, perurbanè mihi narravit.

Quamvis autem aliorum ſimplicium copioſiùs ſumptorum narrare hîc tibi virtutes poſſem, brevitatis tamen gratiâ in genere potiùs indicabo, non dubitare me quin varia ſimplicia medicamenta, de alterantibus, non evacuantibus loquor, longè efficaciora futura ſint quàm reipſa vulgò putentur, ſi ampliore ea doſi diuque ſat adminiſtrarentur: at veroſimiliter tot Medici maximè *antiquæ Scholæ*, non tam facilè *ſpecifica*, aut ſimplicia rejicerent, quòd eorum quæpiam ipſorum expectationi non reſponderint, ſi eodem iis uterentur modo quo utantur remediis à ſe præſcriptis, puta chalybeatis officinarum, aquis Spadanis, Tunbrigitanis, decoctis, *Guajaci*, &c. quæ unà cum aliis multis intermediis ſubſidiis ſpatio menſis aut ſex hebdomadarum adminiſtrant, aut duorum quandoque menſium continuè, qui proinde morbum horum ope nequaquam infra paucas hebdomadas, ac multò minus infra paucos dies curandum ſperant.

---

§ IV.

Alio quoque ex Capite *ſimplicia*, compoſitis remediis præferenda ſunt, quòd *cæteris paribus* faciliùs comparari poſſint: Hæc aſſertio probatione vix eget, atque plura ubi ſimplicia neceſſaria ſunt, unum ex iis, alterumve difficilè interdum haberi poterit, atque non niſi magno omnia labore in unum colligentur: Quantæ utilitatis parabilium remediorum cognitio futura ſit, alio in Tractatu oſtendere conatus ſum: hac igitur de re nihil hîc addam; ſubjungam tantùm quædam remedia adeò eſſe parabilia ut abſque confugio ad Pharmacopolarum officinas, quæ nec ubique ſunt, nec iiſdem ſemper inſtructæ, in aliorum artificum officinis reperiri queant: Ita Cæmentarios inter, calcem vivam plerumque reperimus cujus mera infuſio in aqua communi, [addatur libra prioris pro ratione virium ejuſdem, ſex aut octo libris poſterioris] optimum ſæpe remedium eſt, atque ut experientiâ didici variorum optimorum remediorum tum exteriorum, tum interiorum baſis eſſe poterit: his annumerari poteſt unguentum quod adverſus aduſtiones ſervare ſoleo, conficitúrque

ex aqua calcis coagitata unà cum eâ olei ſeminis lini quantitate quæ cum ipſa in unguentum omnino album coaleſcere poſſit.

De oleo autem ſeminis lini, cùm illius mentio inciderit, quod in Politorum, Pictorumque officinis reperire eſt, admonebo te, ipſum liberali doſi ſimul exhibitum, ut plurium unciarum, Medicorum optimorum elogiis reſpondere, qui illius vim ad pleuretica Empyemata diſrumpenda multùm extollunt: ſimplex etiam terebinthinæ oleum quod in eorundem artificum officinis vulgò haberi poteſt, nobile reipſâ eſt remedium adverſus interiores non paucas affectiones, adverſus quas Medici illud laudant, atque exteriores etiam quamplurimas: Magnas ſiquidem egêre mihi gratias & Medici, & Chirurgi, quòd ejuſdem ipſis uſum commendârim in ſanandis vulneribus, atque etiam quòd quis vix expectârit in ſiſtendo ſanguine, ſi ſat citò calidum admodum læſis partibus applicetur, ubi etiam digeſtionem multùm promovet.

Conceptæ autem de hoc oleo opinioni eò tenacius adhæreo, quòd inaudierim Chirurgum experientiſſimum pio charitatis affectu motum edidiſſe nuper in lucem libellum utiles obſervationes complexum, curationeſque ab ipſomet, oleo præcipuè terebinthinæ ope confectas: addamque Chirurgum magni Monarchæ, peritiſſimumque hujus artis quem unquam novi, mihi ingenuè confeſſum eſſe curâſſe ſe non ſine multorum ſtupore Gangrænam incurabilem hujus olei ſubſidio: Hoc autem morbo laborabat vir quidam primariæ notæ, lectoque ſemper affixus jacebat, provectæ inſuper ætatis: hunc inquam olei prænominati ope curâſſe ſe dixit: quia autem tum ipſe, tum alii utuntur ſæpe vini ſpiritu in Gangrænis curandis, qui oleo Terebinthinæ immiſceri non poſſe putatur, affuſum enim ſpiritui oleum ſtatim ſeparabitur ab eodem; non inutile quid *Practicis* facturum me exiſtimavi, ſi in eorum gratiam mixturam quamdam ex oleo Terebinthinæ, ſpirituque vini conficerem, quæ fortè priori longè acutior foret, minuſque fugitiva poſteriori, qui ſat diu ſuper partes, quibus applicatur non remanet: quam facilè mixturam confeci digerendo aliquandiu, valideque identidem coagitando æquales ferè optimi olei Terebinthinæ, penituſque dephlegmati ſpiritus vini partes, donec liquor hic imbibendo, diſſolvendoque magnam partium oleaginoſarum copiam flavum attigerit colorem: quam mixturam idcirco tincturam olei Terebinthinæ voco.

Cùm itaque argumentum hoc in eorum qui colores vendunt, officinas me duxerit, priuſquam inde exeam, quidpiam dicam de quodam ſimplici ibi reperto, quod niſi tum palato, tum ſtomacho offendiculo foret, ob virtutem antinephriticam pompoſis officinarum mixturis, ac quibuſdam etiam celebratis vulgarium Chymiſtarum arcanis præferendum foret: illud non abſque difficultate didici ex Spagyrico quodam, *Paracelſo*, & *Helmontio* multùm addicto, qui licèt, vix ulla remedia multùm commendaret, hoc tanquam optimum ad calculi non nimiùm magni expulſionem, ejuſdemque impediendum incrementum, laudavit: id in Clyſteriis magno cum ſucceſſu contra hujus morbi paroxyſ-

mum

mum adhibitum ſcio : ſed interiùs in nemine præterquam in meipſo expertus ſum : cùmque ſat illud innocuum reperirem, atque anodynum potiùs, quàm abigens, id identidem ſumpſi oleo amygdalarum dulcium mixtum, eo præ-ſertim conſilio ut gravior ſapor imminueretur, [alioquin diu illud ſolum inſufficiens comperi] tanquam quid ad præoccupandum calculum peridoneum : atque, gratias Deo ago, majorem ſæpe hunc adverſus morbum ejus virtutem ſenſi dum vel granorum arenæ molem, vel multitudinem imminueret, quàm cujuſquam ex iis remediis, quibus pluribus antè annis præpediendi hujus morbi cauſâ uſus fueram : vix tamen quartam doſis partem à Spagyrico qui remedium mihi indicavit præſcriptam ſumpſi, hoc eſt, ut curioſitati demum ſatisfaciam tuæ, ſeorſim identidem in conveniente quopiam vehiculo duas treſve olei ex nucibus expreſſi uncias, quod, ſi vetus ſit oportet, ut ipſe vult, quod factis experimentis aliquando examinabo, vix niſi in artificum officinis haberi poterit, ab anno enim priuſquam quiſquam eo utatur, factum vult, & quò antiquius, eò præſtantius eſſe aſſerit.

Priuſquam artificum officinis egrediar, unum adhuc indicabo medicamentum, quod primùm ibi ſepoſitum, indeque ad Pharmacopolarum officinas tranſlatum videtur : quod cùm dico, nihil aliud quàm *Saponem*, Caſtilianum, aut *Venetum* indico : uterque enim indiſcriminatim adhibetur : qui cùm corpus ſit abundans ſalibus alcalizatis oleaginoſiſque partibus bene combinatis, impulit me ut quædam cum eo experimenta facerem tanquam ſubſtantiâ non ad mechanicos tantùm, ſed ad medicos etiam uſus idoneâ : quod autem ad medicas ipſius virtutes ſpectat, alio in Tractatu ipſius efficaciam adverſus icterum indicavi : hoc enim medicamentum quamtumvis nauſeam produceret audio à peritis in Hollandia viris ad hunc domandum morbum adhiberi : atque novum quodpiam ejuſdem, ſed nondum quod ſufficiat, experimentum, illud mihi adverſus calculum commendavit : ob quam autem maximè virtutem ſaponem hunc pluris faciam, ex ſequente faciliùs hiſtoriâ diſces.

Mercator quidam primæ notæ, Corcagienſis in Hibernia cum quo res mihi fuerat, conqueſtus eſt ſanguinolentam ſeſe urinam emittere, adeò ut metueret admodum ne mercaturam deſerere cogeretur, quòd neque equitare ad negotia perficienda, neque ad paſſum unicum per plateas ambulare poſſet, niſi inclinato corpore urinam ſanguinolentam emitteret : quare ipſi dixi noſſe me medicamentum, cujus ope, ſi ſaporem ejuſdem pati poſſet, Deo opitulante, levandus foret. Monui itaque ut ſaponis veneti cultello tantum abraderet, immitteretque in cochleare, quantum ipſum nullâ compreſſione factâ contineret, hoc eſt prope drachmam, partéque vacuâ conveniente quovis vehiculo impletâ ad faciliorem remedii adeò ingrati deglutitionem, ut liberalem, ad dilutionem, ejuſdem doſim ſumeret, repetitâ bis terve quovis die, ſi opus foret, doſi. Cùm intra duos treſve, ſi rite memini, dies, hoc ſe medicamento quantumvis in ſpeciem contemnendo alleviatum ſentiret, diutiùs eo hinc animatus uti voluit : ac gratias demum mihi ob rem bene geſtam egit :

quod

quòd ſcilicet ipſo jam quadriennio hoc liber morbo fuiſſet,ac pro re natâ quoquo verſum equitare poſſet: addidit inſuper, cùm nullo eum ſecreto obſtrinxiſſem, ea ſe fuiſſe in mente ut medicamentum hoc publici juris foret, me non refragaturum, illudque idcirco ſe aliis quamplurimis impertiiſſe qui eodem fœliciter remedio curati fuêre: quæ quidem narratio eò mihi gratior extitit, quia in eo, in quo degebam locó, nullum aliud ejuſdem virtutis experimentum facere potui: atque hîc te ſemel admonuero, quod ſpectat ad remedia à me ſive in hoc Tractatu, ſive in aliis quibuſcunque tradita, non ignorare me quàm difficile ſit certum rerum medicarum experimentum facere: quare cùm diu ob rationes ſuo loco datas ſollicitè quidem licèt non ſemper, opportunitatem dandi, atque adeò reiterandi medicamenta evitârim, meritò velim ut nullus lectorum meorum, ac præſertim D. F. iis nimiùm innitatur donec ſæpiùs probata fuerint, quàm mihi per otium eorum quædam probare licuerit, omníque ætati, ſexui, conſtitutioni, &c. adminiſtrata fuerint.

Alia reperire poteris exempla virtutis parabilium quorumdam medicamentorum à quibus non multùm ſperari poſſe videbatur; *in quopiam Tentaminum meorum utilitatis experimentalis Philoſophiæ*: quò te eò libentius remitto, quia vereor, ne minùs memor eorum quæ illic à multis jam annis ſcripſi,quædam hîc repetam.quæ eo in Tractatu legiſti, hujus tamen libri ut mentionem faciam,nováque quædam hoc in Tractatu communicem, idcirco inducor quòd medicamenta à me illic laudata aut commemorata felici Deus ſucceſſu beârit, multis proinde ægris profuêre, & aliquoties etiam quibuſdam primæ notæ Medicis utilia fuêre, qui hoc nomine gratias mihi expectatione ampliores egerunt: præterquam quod hinc inducor, ut plura publici boni ſtudio, publici juris faciam.

§. V.

ALiud adhuc quidpiam poſtremum quidem ordine, non utilitate facit ut velim Medicos, Simplicia, quoad uſque fieri poteſt, adhibere remedia, quòd ſcilicet hoc præcipuè modo, qui fortè etiam neceſſarius eſt, practica materiæ medicæ notitia promoveri poſſit: dum enim multa ſimul remedia præſcribuntur,aut potiùs confunduntur, fieri nequit ut aliqua quis certitudine ſciat cui ſimplicium bonus maluſve remedii effectus attribuendus ſit, aut utrùm non oriatur à facultate quadam, ex particularibus omnium qualitatibus, atque ut loquuntur in Scholis per modum unius, agentibus natâ: quocirca non ſat intelligo quî commixtis, confuſiſque hunc in modum remediis, queant homines multorum etiam ſæculorum decurſu veras, ſive bonas, ſive malas particularium corporum, quæ nomine *materiæ Medicæ* comprehenduntur, cognoſcere qualitates: at quando Medicus ſimplex adhibet remedium, obſervátque illius effectum, quam inde utilitatem, detrimentumve *patiens* recipit, probabiliter admodum

admodum ſin minùs medicâ certitudine adſcribere quis poterit bonis, maliſve particularis illius remedii qualitatibus.

Atque iſta diſcernendi difficultas, quo præcipuè compoſiti *remedii* ingrediente juvetur, lædaturve patiens, multùm augetur iis præſertim qui formulas medicamentorum præſcribere amant, in quibus quidpiam præſcribitur, re ipſa valde compoſitum, quod uno nomine comprehenditur : ut patet in pompoſis illis formulis, in quibus Theriaca, quæ ſola ſexaginta, & pluribus conſtat *ſimplicibus*, mithridatio, aliiſque antiquis compoſitionibus : quarum quævis magnam *ingredientium* copiam continet : ſtatueram quondam de artis medicæ difficultate quidpiam conſcribere : variamque jam hujuſmodi ad opus comparâram mihi ſupellectilem, ſed rem proſequi nolui, ne quid inde detrimenti præſtantes Medici paterentur : unam hîc tantùm difficultatem proponam : difficilius enim eſt quàm multi ſibi perſuadent intimè noſſe naturam, aut bonam, malamve cujuſcunque plantæ, alteriuſve ſimplicis in *materiâ medicâ* contenti qualitatem : præterquam enim quod magnum inter plantas ejuſdem nominis diſcrimen eſſe poſſit juxta clima, Solem, ſemina producentia, culturam, aut ejus defectum, anni tempeſtatem, ſalubritatem, aut inſalubritatem anni, aeris, tempus, modumque colligendi, modum quo conſervata eſt planta partes ad uſum adhibitas,& non adhibitas, variaſque alias circumſtantias numeroſiores quàm ut hîc enumerari omnes poſſint. Præter hæc, inquam, omnia inobſervatæ partium texturæ quæ uniformis naturæ creduntur, ipſaque, de quâ pauci cogitant, vetuſtas & quamvis etiam vetuſta non foret, plantam adeò variare poſſunt, ut curioſis in ictu oculi oſtenderim inſigne prorſus partium recentis folii ejuſdem plantæ diſcrimen : comperique experimento conſultò facto communia quædam in arte medica ſemina non putrefacta diſtillata quadam anni tempeſtate acidum ſpiritum ſuppeditatura,ſed alio anni tempore diſtillata eodem modo, abſque additione ſuppeditatura non acidum, ſed urinoſum ſpiritum, ſal volatile complexum, odore, ſapore aliiſque operationibus ſali volatili urinæ, aut cornucervi affinem admodum.

Atque tam multa utiliter proponi, inquirique poſſunt circa hanc, illamve plantam à Medicis adhibitam, ut tantum earum plantarum numerum in unum ſimul cumulum non congererent, ſi attenderent, quàm utiliter tempus ſuum inveſtigandis vel paucarum plantarum qualitatibus impendere poſſent : niſi tamen quis ſeparatorum *ingredientium* quæ præſcribuntur proprietates nôrit, vix fieri poterit ut aliquâ certitudine ſciat, quænam ſint *aggregati ipſius* futuræ operationes : hocque eo majore fiduciâ aſſero, quia idem aſſeruit Galenus. l. ibi ubi de medicamentorum compoſitione ita pronunciat : *in univerſum nemo probè uti poſſit medicamento compoſito, qui ſimplicium vires non accuratè priùs didicerit.*

Eorum pleraque quæ in gratiam ſimplicium medicamentorum dicta ſunt, quæ naturæ, aut authoris potiùs naturæ bonitati debemus, extendi poterunt ad remedia plurima quæ chymica nobis ars ſubminiſtrat : quamvis enim hîc

non examinemus, utrùm, ſpiritus, olea, ſalia, qua obtinentur ſpagyricis per ignem *analyſibus*, ſint ſtrictè dicta principia, dubitari vix poteſt quin ſpiritus, aut oleum, aut ſal mixti corporis Chymicè reſoluti, tam leviter, & inæquali-ter compoſita ſint ut *ingrediens*, à quo appellatio ducitur, multò magis prædo-minetur, quàm prædominabatur, cùm aliis adhuc ingredientibus in corpore nondum reſoluto implicitum erat: quod autem ejuſcemodi principia, aut ſimplicioris ordinis medicamenta, magnæ virtutis, efficaciæque eſſe queant, meritò deduci poterit ex magnis, beneficiſque operationibus olei vitrioli, ſpi-ritus urinæ (*N. B.*) optimi tum ad internos, tum ad externos uſus medica-menti, ſpiritus cornucervi, nitri, vini, olei, Terebinthinæ, de quo poſtremùm nominato liquore addam præter varias alio in Tractatu adſcriptas ipſi virtu-tes, dum ſimplex adhuc remanet, adhiberi ſæpe illum poſſe tanquam menſtruum, immixtumque uni, alterive ingredienti ſuppeditare poſſe varia, licèt non mul-tùm compoſita magnæ tamen virtutis remedia.

Comperi enim eo facilè ſatis diſſolvi Camphoram, Maſtichem, aliaque gum-mi, ex quibus balſama fieri poſſunt; aliáque etiam obtineri poterunt ope ejuſ-dem liquoris, à diverſis mineralibus, atque metallicis corporibus: non immo-rabor hîc notiſſimo medicamento communi Terebinthinato Balſamo Sulphu-ris: quamvis hoc remedium adverſus morbos pulmonum commendetur, [cau-tè tamen ob calorem ægris cujuſdam temperamenti adminiſtrari debet] va-rias inſuper alias virtutes habet, cùm ipſe, aliique quibus illud commendavi, experti ſimus magnæ illud virtutis eſſe exteriùs applicatum contra hæmorrhoi-dales tum dolores, tum tumores, atque (*N. B.*) quibuſdam inducor experi-mentis ut credam ipſius virtutem non eſſe multò majorem in pulmonicis, quàm in paralyticis morbis: in quibus uſui eſſe poterit non exteriùs modò, ſed & in-teriùs, liberalique doſi in Cephalico, atque interdum etiam vehiculo anti-Scorbutico: ſed hîc potiùs monendus es operæ fortè tuæ pretium futurum ex-periri, ſaltem in externis affectionibus, varias tincturas, adeòque balſami quæ ope olei Terebinthinæ à diverſis ſolidis corporibus mineralibus obtineri poſ-ſunt: ex quibus experimento didici liquorem hunc tincturam ducere poſſe li-cèt non ejuſdem ſemper coloris: nominabo inter alia *Zincum* crudum, cru-dum *antimonium*, crudum etiam cuprum in limaturas redactum, nobiliſſimum quid Cinnabarim Antimonialem: hinc comperi ducere me poſſe ſed non ci-tò optimam tincturam: experiri non licuit quid tam inſigne medicamentum poſſet.

§ VI.

QVod autem ad alia medicamenta ſpectat quæ non metâ analyſi, ſed ſyn-theſi, ſeu compoſitione fiunt: quamvis putem peritum Chymicum, ſæ-pe minore quàm poſſit Galenicus incertitudine, qui cruda ingredientia longè

magis

magis compoſita adhibet, prævidere quæ qualitas corporis mixti producti futura ſit, vellem ipſos etiam Spagyricos paucioribus, quàm reipſa utuntur, uti ingredientibus dum medicamentum componunt: quibus enim argumentis ad uſum ſimplicium medicamentorum homines invito, eadem Chymicis quoque applicari remediis poterunt: quocirca duo hîc te monebo.

Obſervandum itaque primò præparationes peritè variatas compoſitionibus ſubſtitui poſſe non inutiliter: cùm corpus variè, dexterèque præparatum, tam varias, inſigneſque acquirere qualitates poſſit, quàm obtineret ejuſmodi aliorum corporum additione, cujuſmodi vulgaris ei Chymicus probabiliter aſſociaret: ita, ut de argento vivo nihil dicam, antimonium ſolum, ſive abſque additione præparatum, ut cùm varii generis flores ex magis volatili, verumque vitrum antimonii ex parte magis fixâ fiunt, ſive uni alterive ingredienti aſſociatum perito Spagyrico ſuppeditare poteſt varia medicamenta, (atque multa ut his officina inſtrui poſſit, aut certè quæ Medici ſcopo reſpondeant, quoties adhibere vellet Emeticum, Catharticum, Diaphoreticum, deobſtruens, Diureticum, Bezoardicum, aut Cardiacum medicamentum ut alias jam qualitates præteream, quarum numero antimoniales quædam præparationes nobilitari poterunt: quæ quidem aliaque ejuſcemodi adhiberi à me hoc in Tractatu exempla patieris: licèt enim plerumque, non tamen ſemper utor voce, *ſimplex medicamentum*, ſenſu rigoroſo, ſed comparativo ut qui compoſitiones ex pluribus, quàm duobus, aut tribus, aut perpaucis ingredientibus excludat.

Secundò obſervandum, non coacervatis magno numero ingredientibus, unum, alterumve, aut tertium ad ſummum manus peritæ ope efficaciora producere remedia poſſe, quàm ſibi fortè perſuaderent magnificorum proceſſuum admiratores & quibus hi comparandi non ſint: violenter Emetica, cathartica que virtus vitri antimonii facti *per ſe*, potentiùs, ut alibi doceo, corrigi poteſt aceto mero deſtillato, quamplurimis celeberrimis cardiacis *Elixiriis*, aliiſque elaboratis præparationibus: atque additio interdum minùs apta non tantùm correxerit, ſed novam etiam, atque inexpectatam medicamento virtutem communicârit: ita licèt *ſublimatum corroſivum*, mercuriale ſit concretum, corroſivum, adeò ut paucis illius granis occidi quis poſſit: huic tamen ſi addideris, unieriſque diligenter æquale vivi argenti pondus, emergit, quando ſublimationibus arctiùs uniuntur, compoſitum minimè corroſivum quod Chymici *Mercurium dulcem dicunt*. Quo licèt minùs cauti Practici, tum Galenici, tum Chymici abuſi ſæpe fuerint, experientiâ tamen conſtat utiliter à peritis adhiberi poſſe non venereas tantùm adverſus affectiones, ſed alios etiam morbos: hîcque loci addam, ſi ſollicitè, idoneoque tempore detur, non corroſivitate tantùm exui poſſe, ſed & ejus ope Catharticorum quorumdam remediorum, peccantiumque humorum acrimoniam obtundi: ut poſteriorem hujus obſervationis partem illuſtrem, docebo hîc cui è multis uſui eſſe poſſit: memini me *Mercurii* dulcis virtutem in pertinaci diſſenteriâ obſervaſſe, quæ

præſtantis Medici remediis non ceſſerat: quamvis autem virtus ipſa acres humores mitigandi, putrefactionique reſiſtendi quam huic ineſſe medicamento probè nôram, meam de eo opinionem facilè confirmârit, cùm tamen rem nondum ſat me expertum crederem, mentem aperui celeberrimo ſummi exercitûs præfecti Chirurgo, qui ingenuè mihi dixit *Mercurio* dulci tanquam magno arcano centenos ſe aliquot militum in exercitu curâſſe: hoc tantùm intererat diſcriminis cùm octo, decem, duodecim, aut quindecim ad ſummum grana *Mercurii dulcis* unà cum modico rhabarbaro, &c. aliove quopiam, ut bis terve *patiens* inde dejiceret Cathartico, in doſim darem: ipſa enim diſſentería ſecum avehit medicamentum: ipſe verò, tum ut Mercurium tegeret,faciliùſque patiens deglutiret, eum Saccharo, ac mucilagine gummi draconis in trochiſcos reductum præberet: unus autem trochiſchus ſcrupulum ferè, aut mediam drachmam Mercurii dulcis continebat: miles porro ægrotus ipſius præſcripto unum integrum ſumere debebat, etiam dum exercitus incederet, monebat tantùm, ut caveret ne quid ejuſdem in gutture, aut inter dentes hæreret.

3. Sed virtus ſimplicis hujuſce præparationis Mercurii longè inferior eſt, ſimpliciori illi, licèt multò laborioſiori præparationi auri, eodem modo diverſis in regionibus factæ, à duobus peritis admodum Medicis mihi notis. Quamvis enim diu nec immeritò, quodam præjudicio contra *aura potabilia*, aliaſque multùm celebratas auri præparationes præoccupatus fuerim, quarum pleraſque adhuc non magnifacio, tinctura tamen auri de qua loquor, tam mirandum in modum in viros quoſdam primariæ notæ; mihi & ante morbum, & poſt recuperatam ſanitatem peculiariter notos egit, ut non potuerim priorem non deſerere opinionem, meliuſque de quibuſdam auri præparationibus ſentire: quod quidem medicamentum quantumvis ſimplex, magna hujuſce metalli copia meritò non emerit, ſi inſignis illius quantitas, aut abſque magno labore fieri potuiſſet: hæc particulariùs indico, quia tum ipſorum artificum benevolentiâ, tum propriis in id ipſum ex quo menſtruum ſuum conficiunt, operationibus, didici, atque ab ipſis etiam artificibus invitatus, illius præparationem vidi: ut autem dicta hac ſuper re hîc applicem, monendus es unicum tantùm auro aſſociatum eſſe ingrediens, quod ſurſum venit, ſimpliciſſimumque omnium corporum reputatur, cujus etiam non præparati duas treſve uncias abſque ullo incommodo, ſumere quis poterit: doſis tamen medicamenti hujus ferè inſipidi veteri cuidam Aulico violentâ apoplexiâ correpto, cùm alia fruſtra à peritis Medicis adhibita fuiſſent remedia, adminiſtrata, ſex tantùm, octove guttulas continebat.

Cuipiam alii corpulento admodum, atque ætate provectiori liberalior adminiſtrata doſis eſt, quia diluta magis erat tinctura, minuſque matura: operatio tamen æquè prompta fuit, licèt *patienti* aperta vena non fuiſſet, & quamvis neutro eo in caſu ſenſibilis ulla alicujus momenti evacuatio contigiſſet; qui, hoc, ambo remedio ſanati ſunt, adhuc in vivis degunt: eodem medicamento

mento ſervatus eſt nobilis quidam mihi notus, qui, cùm maligna febre per duos ſupra viginti dies ægrotus jacuiſſet, à tribuſque Medicis condemnatus fuiſſet, quorum unus ſummo ſuo dolore mihi dixerat, eum ad poſteram lucem ſuperſtitem non futurum, aſſumptâ tamen liberaliori hujus tincturæ doſi, ſtatim alleviatus eſt, indeque meliùs ſe habere cœpit, valetudineque jam integrâ fruitur. Alias ſat mirabiles hujus remedii operationes indicare poſſem. Sed hæc jam ſectio prolixa ſat eſt. Has tamen indicandas tibi cenſui, tum quia ad rem præſentem multùm faciunt, tum quia quodam fortè, ut ipſe diu fui, præjudicio præoccupatus es contra remedia facta ex fixo, atque, ut ſupponitur, immutabili auri metallo.

4. Neque hoc ſolum remedium eſt ex nobili hoc corpore confectum, cujus inſignes prorſus operationes obſervârim. Sed quòd hæc ad alium Tractatum ſpectent hîc ea non commemorabo: addam itaque præparationem argenti alibi † à me jam pridem traditam, licèt levior videatur, compertam eſſe ſummæ virtutis, ac ſæpe adhiberi à quopiam è præſtantiſſimis hujus generis Medicis, cui eam commendâram: iſque mihi aſſeruit eam ſe adminiſtrâſſe primi ordinis patientibus, tectam tamen ne eos offenderet, qui à Chymicis remediis ſibi metuunt.

Atque ab eo tempore eam primariæ notæ fœminæ hydrope periculosè laboranti dedi inſigni cum ſucceſſu; duravit jam per aliquot annos ipſius valetudo: fatebor tamen tibi ingenuè exiſtimare me Cuprum, ejuſque *Magiſterium*, Vitriolum cæruleum, quid longè aptius eſſe argento, aurove etiam ipſo, ex quo fiant medicamenta: & ſi artem medicam profiteri vellem, nulli potiùs metallo quàm cupro laborem meum impenderem, impulſus magnis, miriſque non omnibus hîc commemorandis remediorum ex cupro effectibus, quos videre mihi licuit: quorum quidem conficiendorum modum licèt diſcere nunquam potuerim, ea tamen hoc ex metallo, aut vitriolo quo abundat, confecta ſciebam. Ex hoc, inquam, metallo priùs ab eo omni quod violentius eſſe poſſet, liberato: atque ad mitigandos dolores à Chronicis etiam morbis productos, *Laudana*, aliæque præparationes *opiatæ*, præſcriptæ, laudatæque in Medicorum, Chymicorumque libris, magnóque interdum ſucceſſu adminiſtratæ, mihi ob ſtuporem quem inducunt, aliaque quædam moleſta ſymptomata videntur multò inferiores ſulphureis partibus, ut loqueretur Chymicus, *Veneris* ex arte præparatæ. Cùm hæc anodyna ſint longè minùs noxia: meminique Empyricum, quem rogatus ab eodem docui incertam admodum methodum, rarò enim ſuccedit, conficiendi ſulphuris vitrioli ſolius, formâ pulveris laterum colorem imitantis, ſolemnes mihi gratias egiſſe ob famam ſibi hoc medicamento acquiſitam. Quem cùm primùm ſorte feciſſet, dedit, ut admonitus erat, quatuor, aut quinque ipſius grana, mulieri quæ dormire non poterat, ſed quæ per multos menſes maniâ laborârat: quæ vel una doſis non ſomnum tantùm ipſi conciliavit, ſed & mentem expergefactæ reſtituit, ita ut jam rationi

† Vtilitas experimentalis Philoſophiæ.

conformia loqueretur. Novi quoque Chymicum à doctis etiam Medicis magni habitum ob *anodynum quoddam* internum, quo inveteratos tum capitis, tum ex venere oſſium dolores curabat, hoc autem anodynum, quo vellet pretio, vendebat: idem quoque ulcera venerea brevi tempore curabat ſuperaſperſo iiſdem pulvere quopiam indolente: quamvis autem ipſis etiam Medicis, quibus eum commendâram medicamentum ſuum oſtendere noluerit, cùm tamen ei quondam de præſtito ipſi inſcio à me beneficio renunciatum eſſet, in grati animi ſignum non tantùm medicamentum ſuum tractandum mihi dedit, ſed cùm ex ponderoſitate, effectibuſque conjeciſſem id eſſe quamdam *Mercurii* cum *Sulphure* & *Venere* fixi præparationem, ingenuè confeſſus eſt, licèt medicamentum non tantùm ignitionem, ſed & validum, diuturnumque ignem pateretur, priorem conjecturæ meæ partem, quod *corpus mercuriale foret*, fuiſſe omnino veram, poſteriorem metam prope attigiſſe: ſed addidit veras ſulphureas Veneris partes eo, quo ab ipſo perficiebantur, modo difficilè adeò perfici, tantumque temporis requirere, ut vix ipſe per otium, [aut per voluptates potiùs, quibus deditus erat] aut raro admodum tam moleſtum opus abſolvere poſſet: atque reipſâ comperi variis experimentis conſtituentes illius metalli partes, longè arctius quàm plerique ſibi Chymici fingant, ſibi invicem eſſe unitas; permiros hujus medicamenti effectus diſcere poteris ex non paucis eandem tecum artem profitentibus, tibique fortè etiam notis: cùmque non neſciam operam te *Helmontio* dare, eò, puto, facilius iis credes; ſi revocavero tibi in mentem inſignem locum illum ubi hæc habet: *nihil æquè victoriosè agit in humidum radicale*, atque primum *ens cupri*, *vel ad vitam longam Sulphure vitrioli eſt benignius*, *ideoque Sulphur Philoſophorum indigitatur*: ſed propoſita mihi brevitas prohibet, ne diutiùs huic immorer metallo: de uno tantùm alio quopiam pauca ſubjungam: quia autem ex Chalybe tum Medici, tum Chymici varia conficiunt remedia, quorum quædam levibus tantùm operationibus, ſeu præparationibus fiunt, quod & de Mercurio intelligendum puta: ut patet ex remedio aliàs contra vermes commendato ex crudo Mercurio aqua communi decocto; ob hanc, inquam, rationem plumbum ſeligam, cujus calx in ſpiritu aceti diſſoluta, ſuppeditat, ut noſti, ſaccharum Saturni, quod quidem licet tam leviter præparatum magiſterium eſt plures, quàm quivis Medicus norit, aut etiam fortè ſuſpicetur complexum virtutes, præcipuè vim mortificandi acutos oculorum humores, quorum quidem acrimoniam momento interdum temporis obtudit: tutum tamen non puto, aquam plantaginis aut roſarum, in qua diſſolvitur, eo nimiùm impræegnare: nihil autem adverſus aduſtiones tam efficax unquam vidi, eoque ſæpe ipſemet uſus ſum, in aqua plantaginis, aut communi diſſoluto: non tamen tutum æquè atque efficax exiſtimo adverſus internos quoſdam viſcerum morbos, qui ab acidis humoribus oriuntur, niſi cautè admodum adminiſtretur: ſed quod ad uſum externum ſpectat neceſſe non eſt ut tam gnaro Medico dicam (*N. B.*) quàm ad ſedandos ex

ulceribus

ulceribus variis dolores valeat. Quare unum tantùm quidpiam quod fortè alibi obviam tibi nunquam fuit, hîc indicabo, noſſe ſcilicet me provectum jam ætate, peritúmque hominem, qui præter aſſiduam praxin magni Noſocomii Chirurgus erat, qui cùm magnam in me ob præſtitum aliquod officium benevolentiam profiteretur, declaravit ad ſiſtendum ſanguinem ac præimpedienda amputationum ſymptomata nullum ſe efficacius comperiſſe remedium ſaccharo Saturni in aquâ plantaginis, aut ſi opus ſit, in aquâ communi diſſoluto: ubi enim diſſolviſſet unciam prioris in librâ ferè poſterioris: cùm membrum amputatum eſt, ſtatim applicabat ſtupas hoc liquore madefactas, tam calido, quàm pati patiens poſſet, cùmque eas ſollicitè ſuperalligâſſet, ſat diu, ut vim ſuam exerceret medicamentum, relinquebat: in hujus rei confirmationem, mirum quoddam experimentum meum narrarem de ſaturnini liquoris efficacia ad reſiſtendum putrefactioni in corporibus animalium, ſi narratio hæc paucis abſolvi poſſet.

5. Neceſſe fortè non eſt ut tibi hîc dicam commemorare me poſſe varia alia experimenta tam de Saturno, quàm de aliis metallis ſuperiùs nominatis ſumpta: ſed inſtituti mei ſcopo de iis tantùm præparationibus agere debeo, quarum ſubjectum metallicum ex perpaucis tantùm aliis compoſitum ſit: magis autem remotas à ſimplicitate præparationes variis in aliis Tractatibus meis à quibus nihil huc transferre debeo, reperies: quod ſuperiùs de metallis dictum eſt, ad mineralia quoque extendi poterit: quoties enim componi ea neceſſe eſt, ſat ſæpe fuerit eadem aſſociare uni, alterive, aut certè pauciſſimis *auxiliaribus ingredientibus*, ſi ita loqui liceat: patet hoc in variis utilibus antimonii præparationibus vulgò notis: quibus plurimæ ex communi ſulphure levi additione factæ addi poterunt hujuſce generis, quia plures alibi trado, unam tantùm quam licèt jam à multis annis in hiſtoria colorum deſcripſerim, hîc rurſus commemorabo, illic enim non medicas ipſius virtutes examino, magnas licèt adverſus aſthmata, & tuſſes, quibus morbis, laborantibus ſemper profuiſſe comperi: nec minore ſucceſſu adhibita à Medicis eſt, qui rogatu meo rem explorare voluerunt: quidam præſertim cui licèt optimorum remediorum copia foret, ſupplementum hujus ſpirituoſæ, penetrantíſque tincturæ ſæpe à me petiit, cujus ope aſthmaticas ſe affectiones non paucas curâſſe aſſerit, atque unam præſertim Chronicam, ut quæ per multos annos duraverat; ſed cùm nondum ſat ſæpe mihi remedium hoc experiri licuerit, ulteriùs à te perito adeò adminiſtratore, rei fieri experimentum omnino velim.

Quocirca ne fortè libri mox commemorati tibi copia deſit, hîc ſubjungam, *medicamentum* noſtrum ex floribus ſulphuris confectum eſſe æquali optimè pulverati; ſalis armoniaci ponderi portioníque, vivæ calcis ſeorſim in pollinem redactæ æquale pondus paulò ſuperanti exactè commixtis: hæc enim tria *ingredientia* diligenter, celeritérque commixta, impoſitáque *retortæ* in *furno arenæ* ſtatuendæ, atque capaci *recipiente* eidem bene *lutato*

inſtructæ,

inſtructæ, hæc, inquam, *ingredientia*, his in vaſis debitè diſtillata rubrum, fumigantémque ſpiritum dabunt, tum odore, tum mechanicis etiam operationibus admodum ſulphureum: atque hâc in diſtillatione partes ſulphureæ interdum ſupereffluxère cum eâ ſalinarum copiâ, ut magna pars ejus quod in recipiens tranſiit, in ſal ſulphureum volatile pullulârit: meminíque cùm curioſitatis gratiâ, fluidæ tincturæ, debitam ardentis ſpiritûs ut vini, optimè dephlegmati portionem addidiſſem, mixturam obtinere me ſive in forma coaguli, ſive ſecus, quæ mira mihi ſubminiſtravit phænomena hìc non commemoranda: lenem porro ignem adhibui, ut *compoſitio* fieret, quæ diſtinctionis gratiâ *ſal trium regnorum* dici poteſt, ut quæ urinoſas particulas, vinoſas, atque fortè etiam fuliginoſas, atque ſulphureas complexa ſit, quarum primæ ad regnum animale, ſecundæ ad vegetabile, tertia ad minerale, ut Chymici loquuntur, ſpectant; ſed quæ virtus medica huic ſali, quo ſtatim argentum coloratur, ſpirituíque qui ipſum comitari poterit, inſit, experiri mihi non licuit: hac tamen de re obiter locutus ſum, ut ſi operæ tuæ pretium futurum putes, rei veritatem explores: ſed hìc te hoc ad opus pluribus non hortabor quòd animadvertam *particularibus* circa ſimplices auri, aliorúmque metallorum præparationes ſuperiùs commemoratis ſectionem hanc ad nimiam molem eſſe adauctam: id ægrè tamen ut puto, non feres, quod tibi ſagaciſſimo homini colligere hinc quædam non inutilia liceat præterquam quod quoddam induſtriæ incitamentum eſt ipſa rei, quæ magnarum rerum baſis, eſſe queat, cognitio.

§. VII.

1. Sat prævideo contra frequentem ſimplicium medicamentorum uſum objici poſſe, contingere ſæpe ut morbus, aut morbifica materia à duarum pluriumve cauſarum concurſu oriatur: quæ cùm varia producant Symptomata, fieri non poterit, ut ſimplex hæc omnia medicamentum vincat. Hanc fateor gravem eſſe objectionem, magníque momenti, nec inficias ibo fieri interdum poſſe ut neceſſe ſit Medicum adhibere remedia ex pluribus quàm duobus medicamentis compoſita: quod ſalvo propoſito mihi ſcopo admittere poſſum, cùm ſupra declarârim non me velle ſolis te ſimplicibus aſtringere remediis, ne ſenſu quidem hujus vocis ſuperiùs commentorato, ſed ea te tantùm cùm ſufficiunt, adhibere, atque ubi non ſufficiunt, quàm minimè compoſitis, quantum licèt, uti.

2. His præmiſſis duo, triáve proponam quibus propoſitæ mox objectionis vis imminui poſſit: ac primò quidem licèt libens fatear morbos quoſdam eſſe, à diverſis cauſis ortos, remedióque ſuperari morbum poſſe, cùm ab unâ illarum cauſarum oritur, non poſſe autem cùm ab aliâ progignitur: fieri tamen

tamen poterit ut morbus interdum uno ſimplici remedio curetur, interdum alio quopiam: quin etiam quidni contingat ut idem ſimplex remedium morbum curet, à quacunque duarum cauſarum ortum habuerit: hoc alio in Tractatu efficere conatus ſum: quod vero non abſimile videbitur, ſi animadvertere voluerimus quid pulvis Jeſuiticus adverſus diverſas febres, *tertianas*, *quartanas*, &c. poſſit, & quantum polleant *pacantia medicamenta*, quæ ſuam eorum ſimplicia virtutem debent, quamvis merè, ſine opio mineralia quædam crepantibus ortos: atque ni fallor ſæpe contigerit ut, quicquid morbificæ materiæ portionem primùm produxerit, producta illa primùm materia continuati morbi cauſa exiſtat, vi peculiaris cujuſdam texturæ noxióve conſtitutionis, quam ſi generoſum medicamentum tollere poſſit, paulatim morbus ipſe deſinet.

3. Varia interdum Symptomata quæ adeò in ſpeciem diverſa videntur, ortum habent à primariâ morbi cauſâ: quare ſi hanc, medicamentum quantumvis ſimplex, tollere poſſit, varia illa Symptomata paulatim evaneſcent: ita cùm Mercurius, licèt fortè crudus tantùm, peritè applicatur, excitatque ſalivationem benignam, venerea Symptomata quamplurima quæ diverſa valde, topicaque remedia requirere videbantur, uno eodemque remedio tolluntur: adeò ut non tetra tantùm ulcera, ſed nodi etiam quos validiſſimis diſſipari emplaſtris non poſſe quis crederet, fœliciter interdum curentur ope Mercurii bene præparati, interiùſque aſſumpti: ut propriâ docti experientiâ non pauci præſtantes Medici mihi aſſeruerunt: quamvis autem varia ſæpe, atque diverſa admodum Symptomata puerorum illum morbum, quem in Anglia Rachitidem, *Rickets*, dicimus, comitentur, quo plures Londini ſingulis ſeptimanis extinguuntur, medicamentum tamen illud quod alibi *ens primum veneris* voco factum ex validè calcinato, benéque dulcorato *Vitrioli Dantiſcani Colcothare*, elevatumque ope ſalis armoniaci in ſubrubeum ſublimatum, tam fælici hactenus ſucceſſu Deo propitio adminiſtratum eſt, ut & ipſe, ſorórque mea, cui illud communicaveram, atque alii, qui meo hortatu illud ſumpſerunt, aliiſve dederunt, ducentos & plures hujus unius remedii ope, abſque topicâ ullâ ferè applicatione ſanitati reſtituerimus.

4. Sed hac præcipuè obſervatione præviſam hanc objectionem diluere ſtatueram: ipſa enim natura Pharmacopœum agit, ipſiúſque compoſitiones, ſi propiùs inſpiciatur, ſuperfluas reddit, quia licèt hanc vel illam plantam, aut minerale, tanquam integrum, ſimplexque corpus intueri poſſimus, multùm tamen aberrabimus, ſi homogeneum credamus: hoc in variis plantis, organis inſtructis patet, in citreis enim, exempli gratiâ, ſucculenta pars acida eſt, & refrigerans, cortex flaveſcens inſignis amaroris, & caliditatis particeps eſt: ita limoniorum flava corticis pars, ſemináque diverſis gaudent qualitatibus, medicíſque virtutibus: atque vegetabilium etiam ſubſtantiarum ad ſenſum homogenearum partes ſæpe fuerint non operatione tantùm diſcrepantes, ſed

& contrariæ : ut patet in rhabarbaro cui partes inſunt, & aſtringentes, & catharticæ, atque idem etiam in mineralibus videre eſt : nitida, exempli gratiâ, plumbi minera, licèt corpus ad ſenſum uniforme, partibus admodum diſſimilaribus conſtat, & ſulphurea, atque alia etiam fortè recrementa, præter plumbum malleabile, quod & ipſum compoſitum corpus eſt, ſubminiſtrat. Ita pariter quamvis fulgentes Marcaſitæ homogeneæ videantur, expoſitæ tamen al- [illegible] duo ſulphuris genera, ſubſtantiam terreſtrem, atque unicum ſaltem metallum, [ſæpe enim & Cuprum, & ferrum, licèt alterum prædominetur, continet] quæ poſtremùm nominatæ ſubſtantiæ corpora ſimplicia non ſunt.

5. Si jam Chymicam mixtorum analyſim genuinam admittamus, comperiemus ea ferè omnia quæ ad vegetabile regnum, aut animale ſpectant, plurimáque ad minerale ſpectantia, quantumvis uniformia oculo appareant diverſas ſæpe, atque contrarias etiam continere ſubſtantias.

Ita cornucervi licèt ſicca videatur, homogeneáque ſubſtantia, diſtillatum ſubminiſtrat ſal volatile, ſpiritum urinoſum, liquorem aquoſum, aut phlegma, oleum ſuperinnatans, & ſubſidens, candidam, poroſamque terram, terramque damnatam, ac fortè quidpiam, ſed modicum ſalis fixi. Ita in vegetabili quoque regno, *Tartarum*, exempli gratiâ, abſque additamento ſuppeditare poterit,ut experientiâ doctus ſum, ſal volatile non abſimile ſali urinæ, phlegma, acidum ſpiritum, aliúmque ſpiritum, quem alibi Adiaphorum dixi, duo fœtida olea, quorum alterum in aquâ ſubſidet, alterum eidem innatabit, terram damnatam, ſed fixum lixiviatum, in quod commemoratus mox acidus ſpiritus tantâ agit hoſtilitate, ut cùm ſimul committuntur, magno ſtrepitu, bulluliſque tumultuentur, ipſoque demum conflictu, ſe invicem debilitent, mortificéntque : atque in minerali etiam regno, ut prætereaam quæ de compoſitione *vitrioli* dicebam, opinionemque variorum præſtantium Medicorum, qui *Martem*, ut chalybem, & ferrum vocant, exiſtimant ſubminiſtrare partes, quarum aliæ aſtringant, aliæ aperiant, purgentque, ut hæc, inquam, ſileam, quia nondum mihi conſtat contrarias eas qualitates non oriri à diſcrepantibus ignis gradibus, aliiſque præparationum metallorum appendicibus ; nativa cinnabaris diſtillatione ſuppeditat, præter fluidum Mercurium, ſubſtantiam ſiccam, è quâ ſulphur obtinui, quo argentum ſtatim deauraretur, terreſtremque ſubſtantiam, cujus naturam examinare mihi non licuit. Diſcrepantes haſce nativæ cinnabaris partes libenter detego, quod hoc minerale plurimi faciam : quamvis autem in Anglia perrarum ſit, vixque interioris inſtar medicamenti adhibeatur, varios tamen exteros novi Medicos, qui illud præcipuis ſuis arcanis annumerant, eoque utuntur, idque magni inſtar arcani ſibi reſervant.

Sed illud facilè non adhibeo donec bene præparatum fuerit, commolitúmque ſuper porphyritam, aliumve idoneum lapidem, ut pictores pigmenta ſua conficiunt, atque à quibuſdam ſalibus ipſi imperceptibiliter adhærentibus, at-

que

que aliquando noxiis liberum fuerit : quod fiet, ſi ſuper illud bullienti aquâ diligenter lotum benéque exſiccatum, repetitis vicibus, & ſibi invicem ſuccedentibus vinoſos ſpiritus bene deplegmatos accenderis : doſis, ſi diu continuandum remedium hoc ſit, tria, quatuorve grana aut quinque complecti poterit, cùm rarò tantùm, atque urgente neceſſitate adminiſtratur, à ſex, ſeptem, decem, ad duodecim etiam grana augeri doſis poterit.

---

§ VIII.

1. HActenus in priori diſſertatione dicta, quibus manifeſtum fiat corpus *ſimplex*, ſive organicum, ſive ſecus, nihil prohibente ejuſdem integritate, aut apparente homogeneitate, continere, aut ſuppeditare partes valde diſſimilares, conducere poterunt ut concipiamus, cùm idem reipsâ corpus compoſitum ſit, ſubminiſtrare quoque poſſe partes diverſas ſat, ut iis omnibus reſpondere queant, quæ Medici intuentur ut quid neceſſarium, aut ſaltem quid admodum utile ad curationem hujus, illiuſve morbi : ut in Diarrhœis,aliíque profluviis, cùm peccans materia primùm evacuanda ſit, aſtringentiáque tum adminiſtranda, ut immoderata impediatur evacuatio, in qua morbus poſitus eſt, utrique malo Rhabarbaro obviam itur, catharticâ ſcilicet, & terreſtri magis ejuſdem parte : iſta enim evacuatur materia peccans, hac tutò jam evacuato priùs vitioſo humore aſtringitur corpus.

2. Sæpe obſervavi hederam terreſtrem, quantumvis *ſimplex* appareat, ea præſtare, quorum varietas ſat innuat partes eam diverſæ admodum naturæ continere, ut quæ, aperiant, contemperent, & demulceant : quare diverſis par morbis eſſe poterit maximè pulmonum,& Thoracis : ac reipſa tum ſirupo ejuſdem, tum foliorum infuſione, nec non remediis conſiſtenti forma ex eâdem factis factum eſt, ut multi mihi non infimæ notæ gratias ob recuperatam ſanitatem egerint, qui doctorum etiam Medicorum præſcriptis fruſtra priùs uſi fuerant : meminique noſſe me virum quemdam ingenioſum inſignis cujuſdam *manufacturæ* magiſtrum, qua multùm lucrabatur, quamdiu valetudine integrâ famuli gaudebant : ægrè autem is ferebat violentis *colicis* adeò obnoxios eos eſſe, quod copioſis aceti vaporibus, in ipſius opere adhibiti ipſe tribuebat, ut ſingulis ſeptimanis feriales quoſdam dies ad ſanitatem vel conſervandam, vel recuperandam concedere cogeretur. Huic tandem malo, ut ipſe mihi confeſſus eſt, obviam ivit, validâ infuſione foliorum hederæ terreſtris non in puro, aut dephlegmato vini ſpiritu, ſed in aquâ vinaria *Nanetenſi*, *Nants Brandy*, irrectificatâ : hâc tincturâ operarii frequenter utebantur.

Addere hîc poſſem varios uſus tum externos, tum internos vilis hujuſce in ſpeciem plantæ cùm Anglicanam nullam norim herbam, quam ob manifeſtas ejuſdem virtutes, aliorum, propriâque experientiâ notas pluris faciam : atque

H 2 ita

ita omnino cenſeo efficaciam hujus, aliorumque ſimplicium corporum; quæ prolixitatis vitandæ ſtudio prætermitto, comperiendam eſſe hominum opinione, & majorem, & magis variam, ſi Medici aut ſimplicia medicamenta ſæpius præſcriberent, aut perpaucis admodum ingredientibus ea aſſociarent, atque adeò exiguum *ingredientium* numerum majore magis appropriatorum, operantiumque quantitate compenſarent : eorumque uſum competenti tempore continuarent.

Quamvis non quovis efficaci *ſimplici*, aut leviter compoſito remedio, aptè demonſtrari poſſint ea, quæ hîc probare conor, ejuſmodi tamen ſubjungam exempla, quæ præſens negotium noſtrum exigat.

Aquæ Minerales, ut *Acidulæ, Germanæ Spadenſes*, aut *Tunbrigitanæ* Anglicanæ, &c. ut *Thermæ*, quales ſunt *Bathenſes*,&c. licèt naturalia tantùm medicamenta ſint : earum tamen quædam exteriùs tantùm applicatæ, nativâ ſuâ ſimplicitate varios, ut omnes norunt, ſæpenumero curant morbos, plurimaque proinde ſymptomata, unde variæ naſcuntur indicationes, tollunt : probabile quoque adhuc non parum fiet idem ſimplex diverſis domandis morbis par eſſe poſſe, ſi animadvertamus, variis venenis produci ſymptomata, non tantùm terrifica, ſed & varia admodum : quæ tamen omnia ſimplex ſpecificum antidotum, herba puta quædam, aut quodpiam compoſitionis expers medicamentum, ſuſtulerit : ſemel tantùm experiri mihi licuit, quod hîc paucis indicabo : capiti ingentis ſerpentis Africani lapis exemptus eſt, quem ejuſdem poſſeſſori celeberrimæ Societatis Indicæ Anglicanæ Rectori plurimùm valere adverſus venenatos animalium morſus quidam affirmârant : experimentum itaque ipſum paucis ſic habe : Juniorem felem à feroci, multumque irritatâ viperâ morderi curavi, morſu autem acta adeò eſt in rabiem felis, ut vindictam ſpirans ſerpentis admordere caput conata ſit, quod ore complexa eſt, nec dimiſit, donec qui aderant, exiſtimarent ſerpentem ejus linguam ſaltem, rurſus momordiſſe : paulò poſt inflictum venenatum hoc vulnus, felis caput multùm intumuit, & quamvis præ debilitate pedibus inſiſtere nequiret, ſed humi jaceret proſtrata, furere tamen videbatur, ſpumabat enim ore, commovebaturque, cujuſcunque objecti ſibi metu : quin etiam magno ſpectantium ſtupore, è cruribus ſuis illud quod prope os erat, rabie percita momordit : quamvis autem remedium omne hoc in ſtatu inutile videretur, nulluſque accedere ad eam auderet : Modicum tamen pulverati lapidis in paucis aquæ limpidæ cochlearibus, ope colli vitreæ retortæ fundibulum ſupplentis paulatim in felis os immiſimus, quod cùm apertum foret, licèt ſuccutere pulverem conaretur, aliquam tamen ejus partem intromiſſam eſſe judicavimus : atque reipſa non ſine aſtantium ſtupore intra unam, alterámve horam in pedes ſeſe rurſus arrexit, detumeſcente multùm capite adeò ut datum medicamentum minimè reſpueret. Salváque haud dubiè felis evaſiſſet, niſi, me unà cum hoſpitibus nonnullis prandente turbulentiores quidam graviore eam quàm vipera, vulnere confeciſſent.

Obſervârunt

Obſervârunt Medici, aliique varia peſtis ſymptomata, quorum quodvis ſeorſim ſpectatum peculiaris quidam haberi morbus non iinmeritò poterit: atque hæc ipſa ſymptomatum varietas non in peſte tantùm obſervatur, quæ temporibus diſſitis, aut in regionibus à ſe invicem remotis contingit, ſed in eâdem etiam peſtilentiâ eandem per regionem ſæviente: fieri tamen poteſt ut vel ſimplex remedium adverſus multiformem adeò, violentúmque morbum plurimùm polleat: cujus quidem rei, ut quod ab aliis authoribus traditum eſt, prætermittam, unum ex ipſo Galeno exemplum proponam, qui fusè de *terra Samia* diſſerens, *Boli armeni* virtutes deſcribit, quem ex modo, quo ejus mentionem facit, parum, aut non omnino Medicis ante ipſius tempora notum fuiſſe conjicio: terram hanc, corpus in ſpeciem adeò ſimplex, atque uniforme, non tantùm varios adverſus morbos, puta, ſanguinis ſputum, dyſenterias, catarrhos, diſtillationes capitis in pulmones, aſthma inde natum, ulceraque etiam pulmonum commendat; ſed addit, quod ad rem præſentem plurimùm facit, hæc, quæ hîc ſubjunguntur. † *In magnâ hâc peſte*, de qua priùs locutus fuerat, *cujus eadem facies fuit, atque ejus quæ Thucydidis memoriâ graſſabatur, quotquot hoc medicamen bibêre, curati ſunt*; modus adminiſtrandi, qui interdum uſui fortè eſſe poterit, hic erat.

Bibitur, inquit, *ex vino albo conſiſtentia tenui, modicè diluto, ſi aut planè febri careat, aut leviter eâ teneatur: ſin admodum febriat, admodum aqueo.*

Tanta autem *ſimplicis* hujuſce adverſus terribilem iſtam plagam virtus fuit, ut hæc, author hic adjiciat: *quibus non profuit, omnes periêre, ſcilicet cùm nec alio quovis medicamine juvarentur: unde colligitur*, inquit, *quòd iis duntaxat non fuerit auxilio qui planè erant incurabiles.*

3. Pauci omnino morbi tam varios induunt, ut ita loquar, vultus, majoremque ſymptomatum præ ſe varietatem præferunt, quam *affectio hyſterica* cujus paroxiſmi hîc in Anglia vulgò à matrice denominantur: ſæpe tamen diſpulimus intra quartam horæ partem, hyſtericos paroxiſmos, aut ſymptomata, atque ejuſmodi interdum quibus æger deliquium paſſus, vitæ quaſi expers jaceret, mero odore *ſpiritus cornucervi bene rectificati*, aut ſpiritus ſalis armoniaci, quem peculiari methodo hos præſertim in uſus fortem admodum feceram. Atque niſi ex peritiſſimo † *Monarde* Medico pro-Regis Jndiarum Hiſpaniarum commemoràſſem alio in Tractatu gemmam antiſcorbuticam, aliud hîc eundem adverſus morbum adderem remedium, propiùs adhuc, propoſitum mihi ſcopum ſpectans, cùm ſimplex tantùm ſit lapis exteriùs applicatus.

4. Sed quia non cenſeo immorandum hîc authoritati jam commemoratæ, licèt tum ejuſdem, tum rei, quam confirmat, credibilitas multùm illuſtretur ex hactenus dictis de virtutibus lapidum exteriùs applicatorum in poſteriori de *Specificis*, diſſertationis parte.

† Galèn. de Simpl. Med. facul. l. 9. titul. de terra Samia. † Vide Nicol. Monard. Simpl. Med. Hiſt. c. 36. p. m. 329.

Hanc, inquam, ob cauſam, duo alia obſervatu digna ſuperaddam exempla efficaciæ ſiccorum etiam, atque ſolidorum corporum licèt exteriùs tantùm applicatorum adverſus morbos, quos varia nec conſueta comitabantur ſymptomata, quorum quantumvis innocuas viperas noſtras anglicanas homines ſentiant, varia tum in hominibus, tum in brutis exempla novi: atque etiam, qui ab India orientali veniunt, magnam concretionum quarumdam lapidearum, quæ dicuntur reperiri in capitibus quorumdam ſerpentum circa Goam, aliaſque Regiones orientales, virtutem extollunt: quamvis enim plerique Medici, rejiciant, aut dubitent de pôteſtate iis lapidibus aſcripta, poteſtate, inquam, curandi morſus viperarum; & quamvis eorum hac in re hæſitationem minimè mirer, quòd reipſâ lapidum plurimi ex India allati genuini non ſint, iique qui re verâ ſerpentibus eximuntur, ob rationem hîc non commemorandam nihil proſint, cujuſmodi fortè ii erant, quibus doctus, curioſuſque, *Redy*, ſua experimenta fecit: alia tamen ſunt, quorum virtutes negari nequeunt: ne enim vulgaribus traditionibus plerumque fallacibus fides habeatur, quidam è præcipuis Collegii Londinenſis Doctoribus mihi aſſeruit, ſe hujuſcemodi cujuſpiam lapidis ope periculoſum quemdam morbum præter opinionem curâſſe: rem mihi ipſe ut geſta eſt, pluribus narravit: atque quiſpiam è præcipuis Anglicanis noſtris Chirurgis alium ſe dixit eodem remedio curâſſe: merâ ſcilicet lapidis parti, quam vipera momorderat, applicatione ab utroque curatus uterque morbus eſt: atque vir quidam magnæ notæ inſigni Societati Mercatorum mercaturam in Indiis ubi diu vixerat orientalibus exercenti præfectus, mihi aſſeruit curâſſe ſe ope hujus lapidis multos à venenatis animalibus læſos: ſed hujus rei veritati longè majus adhuc pondus addit peregrinatus quidam per meridionales Indiarum orientalium plagas: quamvis autem hic utpote à celebri Carteſiano quopiam Philoſopho inſtructus vulgaribus Regionum quas peragrabat, & in quibus vivebat traditionibus vix fidem haberet, cùm tamen vel idcirco à me rogaretur, quid tutò de lapidibus hiſce, ſentire deberem, ſeriò mihi reſpondit curâſſe ſe ſexaginta, & plures morſos, aut ſtimulatos à venenoſis quibuſdam animalibus: & pleroſque quidem merâ exteriori lapidis hujuſce applicatione: quem quòd præpollentem, experiretur, ſervabat ſecum, ut ubi res exigeret, ad manum eſſet: quodque ſumpſi ipſe experimentum cum genuino ejuſcemodi lapide, è corporibus brutorum, fecit omnino ut huic rei fidem non negem. Sed quia hunc lapidem animal ſubminiſtrat, alterius ad regnum *minerale* propriè ſpectantis addam virtutes adverſus morbum cujus ſymptomata licèt non tam varia, interdum periculoſa ſunt, ac nimiùm ſæpe lethifera.

Vt oſtendam igitur duritie nihil prohibente *ſimplex* remedium exteriùs applicatum, ſummæ poſſe eſſe virtutis, monendus es licèt, *ſolidum*, de quo loquar, *hæmatites* haberetur, *Agatem* tamen ex colore, aliiſque conſpicuis qualitatibus à me potiùs reputatum. Exiguæ tantùm nucis moſchatæ molem æquabat: vinculoque per medium perforatum trajecto parti ægræ alligari

alligari poterat : lapis hic cùm cum vidi, ob raras ejuſdem virtutes hæreditario quaſi jure, multorum in manus pervenerat : diuque proinde eâdem in familia fuerat aſſervatus. Sed ut quæ de eo divulgabantur, prætercam, ob cauſam mox ſubjungendam ejus hîc mentionem facio. Generoſus quidam ingenio valens, virque doctus, & cùm eum ego vidi, floridæ ætatis, temperamentique ſummè ſi quis alius unquam ſanguinei, hæmorrhagiis è naſo identidem obnoxius erat, ſed adeò profuſis cohibituque difficilibus, ut ipſius Medicus ſuæ alioquin licèt artis peritus mihi ſæpe aſſeruerit metuere ſe ne commiſſus ſuæ curæ æger hoc vivis morbo eriperetur. Variis itaque nullo ſucceſſu probatis remediis, lapidem tandem hunc provectior ætate quædam ejuſdem conſanguinea, ei commodavit, ut collo appenderet, ſed ita, ut cutem tangeret. Quod cùm in paroxyſmis faceret : hæmorrhagia cohibebatur, & ſi diu lapidem gèſtaret, toto eo tempore ſanus perſeverabat, ut & ipſius Medicus vir doctus, & ipſemet mihi aſſeruerunt : quia nonnihil hunc effectum imaginatrici facultati aſcribere videbar, *patiens* ipſe mihi retulit, paulò ante quampiam è primariis urbis fæminis, quam mihi nominavit, hæmorrhagiam ſubitò violentam adeò paſſam eſſe, ut durante etiam animi deliquio, in quod incidit, perſeveraret, donec lapis collo appenſus ſanguinem ſtitiſſet, & licèt appenſum collo lapidem ipſa neſciret. Hoc autem non tam mirandum mihi videtur quàm id, quod Generoſus ille, de *virtute* illius *gemmæ*, ut meritò vocabat, aſſeruit : cùm ſanguinei admodum, ut ſuperiùs indicavi temperamenti foret, unde copioſus brevi ſanguis generaretur, aperiendam ipſi quandoque venam Medicus cenſuit : quæ cùm aperienda foret, lapidem aliquando ſeponere cogebatur, quamdiu enim geſtabat, ſanguis non effluebat, ſolitâ ſaltem, & deſideratâ celeritate.

Sed quantùm jam præſcriptos tractatulo huic limites prætergreſſus ſum! quinque tantùm præcipua remediorum ſimplicium commoda, quibus compoſitis nimiùm præferenda videntur, oculis tuis objicienda ſuſceperam, paucisque tantùm exponere ſtatueram, quibus maximè de cauſis *ſimplicia* compoſitis anteponam. Sed quia ne prolixior æquo Tractatus hic foret, ex iis eum tantùm conflare volebam, quæ aliis è Tractatibus meis transferre meliùs poteram, & licèt idcirco parabilia non pauca, aliaque parum compoſita, aut elaborata medicamenta prætermiſerim, ſat jam animadverto, novis ſemper ac novis memoriæ inter ſcribendum objicientibus ſeſe rebus, plures me præſcriptiones, hiſtoriaſque Medicas quàm priùs ſtatueram, conſcripſiſſe. At cùm argumentum hoc perutile exiſtimem, futurumque ut quæ hîc tradidi, prodeſſe queant : veniam, ſpero, dabis ſi quid hoc in Tractatu peccârim publicæ potiùs utilitatis, quàm methodi, ordiniſque ſtudio : ſed quæcunque prolixitatis meæ cauſa fuerit, ipſa jam operis moles monet, ut vela contraham, finemque tandem huic Tractatui imponam : ſuperſedebo itaque declarare quo maximè ſenſu traditâ hic medicamenta laudârim : ſi enim revoces in memoriam * quæ alibi

* Vide Append. 1. ſect. 2. p. utilitat. Experiment. Philoſoph. p. 389. 390. edit. 2.

alibi in tractatu à te perlecto ſcripſi de limitibus quos præſcribi velim elogiis quibuſdam, remediis à me datis, & quâ adminiſtrari eadem cautelâ cupiam, facilè intellexeris cùm ea tantùm ut idonea in perita manu inſtrumenta [illegible]ear, nolle me ut eorum quodvis & medicamenti ſimul, & Medici vices ſuppleat: quæ enim propoſui hoc in Tractatu remedia non ea in medium adduxi tanquam certa, atque indubitata *Specifica*, ſed velut exempla tantùm, quibus manifeſtum fiat exiſtere quædam in ſublunari hoc orbe corpora, quæ licèt ſimplicia, ſummè tamen ſalubria eſſe queant: ſed de his hactenus.

Tibi interim addictus

ROBERTUS BOYLE.

FINIS.

logiis
piam,
pleat:
ti can-
uibus
t ſim-

E.